

КРЕДИТОВІ „НОЖИЦІ“ В КНИЖКОВІЙ СПРАВІ

ТОРГІВЕЛЬНА практика книжкового ринку, як попередніх, так і особливо останніх часів показує нам, що найкращий і нормальний збут книжки забезпечується від довготривалого, пересічно дев'ятимісячного кредиту.

Тільки при такій умові можна бути певним у тому, що книжка не залежуватиметься на складах, а читач матиме змогу читати її. Скорочення кредиту б'є разом і по видавництву й по торговцях: перше в багатьох випадках, особливо коли випускається нова книжка, задоварюється, а другий в значній мірі позбавляється можливості публікувати потрібну кількість книжкового товару й доводити його до читача. В таких випадках настає, так би мовити, своєрід торгівельних артерій і всі система торгівлі починає працювати з хронічними хвилями й перебоями.

В сучасний момент всі видавництва дають книжку в кредит максимум на шість місяців, і звичайно, що такий строк кредиту сам собою вже гальмує справу розповсюджувати книжки й кепсько відбивається так на видавництві, як і на торговельних організаціях. І найкращий вихід з такого прикрого становища полягає би в побільшенні строку кредиту до нормального середнього дев'ятимісячного. Але й тут ми натикаємось на об'єктивні для книжкової торгівлі несприятливі моменти.

Перш за все сировина книжної продукції — папір відпускається в кредит лише на три місяці. Поіграфічні видатки вимагають або готівки, або ж допускають незначний одно-двохмісячний кредит. А витрати на папір і друк складають значну частину щось 40% вартості книжки. Далі йдуть організаційні й торговельні видатки коло 20% вартості книжки, котрі теж, по самій своїй природі не можуть допустити ніякого кредиту. А саме головне те, що банки беруть на облік торговельні векселі не більше, як шістьмісячні, і то тільки Госбанк, а інші банки дають переважно трохмісясний кредит.

Оскільки ж книжкове виробництво й торгівля базують свою справу, головним чином, на кредитових операціях, остільки ясно, що строки банкового кредиту ставають певні межі й в справі кредитування організацій, які торгують або хотять торгувати книжкою.

В результаті ми маємо кредитові ножіці в книжоторгівельному ділі. Ці ножіці треба знімати. А це можна буде зробити тоді, коли інші загані об'єктивні умови зміняться в бік загального поліпшення фінансово-економічного стану всього нашого радянського господарства взагалі і змінення й поширення кредитових справ зокрема. До поліпшення загальної ситуації ми мусимо виправити цілий книжоторгівельний в рамках тих можливостей, які ми маємо на сьогоднішній день.

Очевидно, видавничим організаціям доведеться деякий час обмежити свою діяльність виключно тільки такою книжкою, що має найбільший попит і найкращіше обслуговується на ринку, запобігати виданням низько-грубих і дорогих, зовсім не випускати книжок, котрі можуть лежати в комодах по два-три роки. А торговельним організаціям особливо первісної кооперації доведеться потрохи пристосовувати свою діяльність і до культурних потреб споживача й поставити собі задання разом з оселедцем і газом просувати і книжку.

А що головний споживач книжки в сучасний момент є різні культурні організації — бібліотеки, хаточитальні, селбуди та інші, їм слід було-б при складанні місцевого бюджету доглядати внесення в цей бюджет відповідних параграфів і на придбання книжок та періодичних видань. Це саме треба робити місцевим відділам Наросвіти в справі публікацій для шкіл. Самий факт фіксації в місцевому бюджеті сум на придбання літератури, посланецький організм Наркомфінансу, дає цим організаціям змогу заздалегідь замовлювати і під векселі отримувати потрібну книжку.

Такий шлях придбання книжки може поліпшити справу і ступити ножіці книжоторгівельного кредиту.

Ю. Войцехівський

З ПИТАНЬ КНИЖКОВОЇ КУЛЬТУРИ

ЗО ВСІХ питань, що торкаються цілого обсягу книгознавства й які повинно простудіювати нам в українських умовах роботи, я хочу коротко зупинитись на однім, з метою зазначити з одного боку хибі в сучасній практиці, з другого — намітити загальні норми, які-б зрегулювали видавничу роботу остільки, що не дало-б бібліотекам змогу значно скоротити свою щоденну роботу. Оже намір порушується одно з питань НОУ, але так, що з першого погляду може здатися знатно академічне.

Я бачу говорити про ту хаточитальність, яку тепер ми спостерігаємо, що до бібліографічних оздоблень витворів друку. Питання це є цілком практичне, бо його не може обминути жадна бібліотека, яка хотіла-б доцільно укомплектовувати свої книжкові фонди, яка хотіла-б в своїй активній роботі працювати в контакті з іншими бібліотеками, яка, нарешті, веде організацію консультативну роботу. А яка з бібліотек України може вважати для себе за можливе не ставити хоч одно зі згаданих завдань! А коли так, тоді жадна бібліотека не може обійтись, без порівнюваних повних відомостей про книжку в своєму каталозі. Тут і починається бібліотечна стаття наукової організації роботи з книгою. Описування книги то є технічна робота, а тому на цю роботу слід витратити найменше часу. Така загальна думка й вона цілком правильна, особливо для бібліотек невеликих по кількості книжок. Але ж є певні вимоги, які ставляться до описування в бібліотеці книжок при заведенні її до каталогу й цих вимог потрібно додержуватись, коли ми хочемо наблизити бібліотечну практику до наукових норм. Вимоги ці торкаються відомостей про автора, назви твору, видавців, рік і місто видання, порядків видання (яке по черзі). Це той мінімум, без якого не можна обійтись в роботі науково-організаційних бібліотек. Цього мінімуму й повинна додержуватись кожна бібліотека, а для скорочення її роботи видавництва повинні так організувати видання книги, щоб всі ці відомості містились завжди в певних місцях книги. Для розміщення всіх потрібних бібліографічних відомостей у книзі є так званий титульний лист.

Коли-б видавничі діла про організацію титульного листа в тому напрямку, якого вимагає потреба скоротити бібліотечну техніку, тоді бібліотекарю не пришлося-би висукувати всі ці відомості в різних місцях книги, часом догадуватись, часом перегадувати текст.

Коли-б нам треба було привести тут всі приклади, які трапляються в щоденній роботі бібліотекарів, ми не змогли-б виконати цієї роботи, бо то, за невеликим виключенням, торкається майже всієї видавничої роботи на Україні.

Ми задаємо тут про окремі факти й докладно торкаємося одної з багатьох в нашій практиці серій. Окремі факти можна вказати такі. Видано книжку: „Устав о государственном гербовом сборе“. Коли видано — не відомо, про яку державність йде мова — треба читати текст, де видано — знаходимо в кінці книжки — це місце — Кривий Ріг.

Видано „Сборник обязательных постановлений по до-управлениями торговым предприятиям за 1923/1924 г.“ З тексту довідуючись, що мова йде про видання Одеського Губвиконкому, але коли й де саме видано — не відомо. Головну увагу на цей раз ми звернемо на серію.

Серіями тепер видається багато книжок. Для бібліотек дуже бажано підбирати окремі книжки кожної серії разом для каталогізації й для топографізації. Таке об'єднання скорочує час на її опрацювання, бо кожну нову книжку з серії досить замірувати тим же шрифтом і додати про нову книжку короткі відомості на каталожну картку й справу скінчено. Таке об'єднання допомагає також і вивченню видань певної серії з боку її змісту, зовнішнього художнього, чи іншого оздоблення і т. ін.

Візьмемо „Ленінську бібліотеку“, яку видає Державне видавництво України. Спочатку ми підбираємо окремі книжки за її числовою нумерацією. Потім ця нумерація нас не задовольняє, бо де-яких чисел бракує, де-які книжки не мають зовсім чисел і ми шукаємо покажчика видань цієї серії. Знаходимо. Його додається в кінці де-яких книжок. Беремо той, який вміщено в книжці ч. 41. В ньому перераховано 40 кн. цієї серії. В покажчикові під першим числом значиться кн. Ом. Ярославського — „Ленін організатор РКП“, вид. II. Беремо книжечку з цієї назвою. На книжці стоїть № 8-й. Під другим номером в покажчикові стоїть кн. того-ж автора — „Ленін організатор диктатури пролетаріату“, вид. II. Сама-ж книжечка вийшла або зовсім без числа, або за № 9, а № 2-й фактично стоїть на книзі того-ж автора — „Ленін теоретик і практик збройного повстання“, яка в покажчикові стоїть під № 10-м.

В покажчикові під № 3 заміреновано кн. того-ж таки Ярославського — „Ленін організатор комуністичного інтернаціоналу“, а де-які книжки з цієї назвою зовсім не мають числа. Далі № 9-й. Значиться — „Ленін серед селян“, — а сама книжка має № 5-й. Про 10-е число вже була мова. Ще одне число 17-й. В покажчикові під цим числом значиться — „Ленін — Лист до робітників і селян України в зв'язку з перемогою над Денікіним“, — а на самій книжці цій стоїть № 16-й.

Без цієї спеціальної розвідки бібліотека, підбираючи книжки цієї серії, зовсім не буде мати № 1-го, під 2-м числом і 10-м буде по дві книжки, під 5-м і 16-м числами будуть стояти зовсім не ті книжки, що слід.

Крім того, на книжках цієї серії не зазначено, яке видання книжки, в покажчикові часом значиться, що тех ускладнює роботу бібліотекаря.

Ми не будемо зупинятися на інших бібліографічних деталях цієї серії, а декілька слів скажемо про інші серії того-ж видавництва і серії таких видавництв, як „Червоний шлях“ (кол.) і „Рух“.

Держ. видавництво вид. „театральну бібліотеку“ й зовсім не нумерує книжок цієї серії.

А вид. „Рух“ теж видає „театральну бібліотеку“, але вже нумеровано. Держ. вид. видає бібліотеку молодого ленінця. Більшість книжок цієї серії має формат 13 × 17, а де-які книжки мають вже 15 × 23.

Об'єднувати цю серію в бібліотеці, де книжки розміщуються по формату — зовсім не зручно.

Коли ми візьмемо серію кол. „Черв. Шляху“ — „Ленінська селянська бібліотека“, то по-перше книжки не нумеровані, по-друге не додержувались жодної назви серії. Один раз ми читаємо: „Ленін. селян.

б — чка“, а другий раз прямо „Ленінська бібліотека“. Також і з „бібліотекою жовтнєвої революції“ (кол. „Черв. Шлях“). Серія ця не має єдиної назви, а цілком чотирі: 1) бібліотека жовтнєвої революції, 2) бібліотека „Жовтень і Освіта“ 3) серія „Жовтнєва революція“, 4) Ліній жовтнєвої революції. На цьому прикладі наочно виступає потреба нумерації. Можливо „Черв. Шлях“ видавав книжки під цими назвами, як частини однієї серії, а різних підсерій, але про це ми догадаємось, по-друге всі ці назви й підназви розгубляться без нумерації, а тоді й загальна назва втрачає до певної міри рацію.

Ще про одну серію „Державного видавництва“ хочеться пригадати — „бібліотеку художньої літератури“. Книжки нумеруються, формату теж додержано, назви — також. Але про місце видання — Харків — ви шукаєте відомості, майже завжди, в кожній книжці.

В одній книжечці ви знайдете місце видання на листі перед титульним, в другій — на звороті титульного, в третій — зовсім не знайдете.

Під назвою цієї серії вийшла книжечка й в Києві — Стефанів В. — оповідання, ця книжка має іншу обкладинку й вже не нумерована.

На цьому в припущення ілюстрування видавничої неувважливості до бібліографічних вимог, які хотіли б поставити видавництвам на Україні наші бібліотеки. Таких ілюстрацій ми завжди знайдемо й в інших серіях і в окремих виданнях.

Нам хотілось-би закінчити свої uwagi, нагадавши, що в загальній роботі над книжкою слід точно окреслити обов'язки всіх тих установ, які репрезентують різні стадії цієї роботи.

І в першу чергу це окреслення повинно перестати для видавництва. Видавництва не можуть забутати, що їх робота теж є основною й, власне, початкова стадія в житті книги.

На цій стадії і слід організувати та роботу, щоб цю роботу було зв'язано органічно з наступними стадіями. Колективний споживач книги — бібліотека має свої спеціальні науково-організаційні завдання й було-б не доцільно ускладнювати їх, не доводячи до кінця роботи, що повинно виконати видавництво.

Коли мова йде про наукову організацію книги, видавництвом ставиться багато різних вимог, що до художньо-композиційного й технічного удосконалення. До цих вимог ми долемо — це й бібліографічна, а разом і бібліотечна вимоги. Ми знаємо, що видавництва поставили й бібліотекам завдання, що до участі їх в організації скерування спреси читача в певне русло, знаємо також, що з боку бібліотек на Україні тільки це розпочинається робота шукання контакту з видавництвами, але вважаємо, що для цього організаційного періоду й наші uwagi можуть придатись, коли ми будемо єдиним фронтом діяти про піднесення книжкової культури на Україні.

М. Ясинський

КНИГА НАЦМЕН

В ИДАВНИЦА праця національних меншостей фактично стала розвиватися лише з минулого року. За роки військового комунізму РСФРР та УСРР видали декілька брошур та підручників для кожної національності (польської, німецької, єврейської, татарської й т. ін.), що вони вже майже цілком перестаріли. 1921-й, 1922-й рік не збагатили нашою національною літературою.

І це зрозуміло: з переходом державних видавництв на самоокупність видання національних меншостей, що обслуговують порівняно невелику кількість населення

виходять обмеженим (2000—5000) тиражем і через те дорого коштують, повинні були надто зменшитись.

Проте політичний та культурний зріст широких трудящих мас найменшостей (щика, автобудинки, сельбудинки, хат-читальні, клуби напескій при загальних політ-освітніх закладах), розвиток масової агітаційної та пропагандистської роботи серед найменшостей виявили гостру потребу в книзі шкільній, політичній та популярно-науковій-технічній, селянській, комсомольській і т. п.

Книга знайшла свого споживача.

Досвід показав, що книги, видані останніми роками, розійшлися досить швидко, иноді далеко швидше за де-які українські, або російські книги, що їх ніколи вилано враз декілька видавництв і в великій кількості. Багато з них витримали два чи три видання з загальним тиражем 15—20 тисяч примірників (німецький та польський буквар, єврейські хрестоматії—читанки, географія, книги з математики і т. п.).

На допомогу держвидавмам прийшли національні «оперативні» видавництва: єврейське вид.—во «Культур-Ліга» в Києві, польське «Трибуна» в Києві, латиське «Латвешу Іздєвнєцта» і «Прометей» у Москві.

Ці видавництва, а з них особливо «Культур-Ліга» розвинули досить широку діяльність і видавали далеко більше книг ніж ДВУ та ГИЗ.

Через гостру потребу в навчальних книгах та неможливість ДВУ видавати їх, зазначеним видавництвам дозволено було й дозволяється видавати підручники самостійно.

Вони частково беруть на себе також видання найменшеских книг ДВУ, одержуючи за це, як за організаційну роботу, від ДВУ певний відсоток.

1924/25 рік є зворотний період в розумінні поширювати видавничу роботу для найменшостей.

У Москві ЦВК СРСР утворено наприкінці 1924 р. центр видавничого народів СРСР (Центрвидав), що розвинуло досить широку роботу. Воно видає книги: німецькою, польською, єврейською, латиською, татарською, киргизською, марійською, чуваською та ін.

В УСРР Держвидав України організував самостійний сектор найменш., що буде керувати цією роботою. Операційний план ДВУ до кінця 1925 р. для найменш. рівня 800 друкованим аркушами, які розподіляються на окремі національні меншості так: німецьких книг—200 арк., аркушів, єврейських—300 арк., аркушів, польських—200 арк., аркушів, болгарських та чеських—100 арк., аркушів. Щоб здійснити це завдання ДВУ закупило єврейський, польський та німецький шрифти.

Для інших найменшостей (латиської, татарської, вірменської і т. п.) ДВУ закуповує книги з інших республік СРСР (Тат.-республіка, Закавказзя і т. п.).

Окрім того ДВУ обслуговує свої видання на євр., нім., польських мовах на видання інших видавництв.

Зазначений план ДВУ вже здійснено на 30—50%. Треба гадати, що видавнича робота, що її розгортає ця інша видавництва, а надто ДВУ та Цент. Вид. Народів (Центрвидав) при ЦВК СРСР тріх шістьма книжковий толод, що почувається.

Основне завдання, крім вищезазначених (придбання шрифту, утворення надр авторів та коштів), що стоїть тепер перед видавництвами та органами освіти є організація справи поширювати книги для найменш. та вивчувати способи, як здешевити найменшеску книгу.

Ар. Макогон

ПО ВИДАВНИЦТВАХ У. С. Р. Р.

З ЧОГО СКЛАДАЄТЬСЯ ПРОДУКЦІЯ ДВУ?

На першому місці серед видань ДВУ за 1924 р. стоїть підручників. Збільшення середнього тиражу книги ДВУ наприкінці 1924 року пішло, головним чином, за рахунок видання підручників. В порівнянні з 1923 роком видання підручників дає такі числа:

	Видало	% до заг. кількості	в % до 1923 р.
1923 р.			
Назв.	136	36,9	100
Аркушів	1530,25	45,8	100
Приміроків . . .	2230200	56,6	100
Відтисків	21533000	59,9	100
1924 р.			
Назв.	153	26,9	112,5
Аркушів	1565,75	46,3	102,3
Приміроків . . .	4475750	59,1	207,7
Відтисків	40488000	70,5	118,0

З цього порівняння видно, що відносно місце гідної продукції в 1924 р. збільшилося не на багато. В абсолютних числах зріст продукції в 1924 р. особливо помітний кількістю приміроків і друкованих відтисків і переважає відносно продукції 1923 р., тимчасом коли кількості видань та аркушів набору майже не збільшилася.

Це пояснюється тим, що 1924 року ДВУ, будуючи свої плани, підходив ближче до життя й приймав на увагу потреби й попит rynku.

Середній обсяг тиражу підручника 1924 р. зменшився порівняно з підручником 1923 р. з 11,2 до 10,2 аркушів наладу, ч. то на 9%, проте середній тираж збільшився з 16399 до 29253 приміроків, ч. то на 78,4%. Величезне збільшення тиражу й зменшення обсягу підручника знижують його вартість і тим самим полегшують просування його в маси.

Якими мовами видається підручників? 1924 р. підручників видавалося сьома мовами й кількість приміроків розподіляється таким чином: українських 3722250 прим або 83,2% всієї кількості підручників, російських 680500 або 15,2%, єврейських—11000—0,25%, польських—10000—0,4%, німецьких—28000—0,6%, англійських—1000—0,02%, болгарських—6000—0,15%. Цікомо при цьому, бо основна маса шкіл союзу у 24 році перейшла цілком до викладання українською мовою.

Розподілення підручників по відділах наркомосу. Видає підручників призначається для союзу, професу й політосвіти. Головна маса є підручників союзу—89,7% всієї кількості, потім професу—5,3% й на останньому місці—політосвіті—5%.

Підручники для шкіл союзу є основні продукції ДВУ й кількістю приміроків складають більш, як половину—53% кількості друкованих відтисків майже 2/3 або 58,4%, тимчасом як 1923 р. було 44% і 38%.

Порівнюючи кількості виданих підручників з кількістю учнів у школах союзу, бачимо, що 1923 р. кожний учень мав 1,3 підручника, а 1924 р.—3.

З цього можна вирішити, що ДВУ, поширюючи масштаби своєї діяльності в галузі видання піаручників совику, керується точними висновками, беручи їх за безпосередньої потреби.

Середній обсяг піаручника для піка совику в 1924 р. залишився такий самий, як і 1923 року — 8,2 аркуші накладу, але середній тираж зріс з 22,845 до 42,494 прим., ч. - то на 86%.

Масова література займає після піаручників друге місце в продукції ДВУ.

1923 року масова література займала 13,5% загальної річної продукції, а 1924 р. кількість її збільшилася майже вдвічі, ч. - то 26,4%. Абсолютною кількістю продукції 24 р. пересягає продукцію 23 р. рівно втриє.

Середній обсяг масової книжки 1924 р. знизився в порівнянні з 1923 р., з 2,7 до 2,2 аркуші накладу, ч. - то на 18,5%; проте середній тираж збільшився з 6,602 до 8,620 примірників, ч. - то на 30,6%.

Масова література 1924 р. видавалася чотирма мовами: українською — 74,4% всієї кількості, російською — 23,8%, єврейською — 0,4%, та болгарською 1,4%; значить, $\frac{3}{4}$ масової літератури були українські книжки, призначені для села.

Вся масова література своїм змістом поділяється таким чином: лєнінська серія — 713.000 примірників, з них українських — 99,2%, останні — болгарські; політико-марксистська — 49.000 українських 26,5%, російських — 55,1%, болгарських 18,4%; радянська будівничо — 53.000 українських — 24,5%, російських — 75,5%; селянсько-господарська — 62.000 українських — 61,5%, російських — 39%, та інших 339.000: укр. — 39,8%, рос. — 57,8%, євр. — 1,5%, та болг. — 0,9%.

1923 р. книжок лєнінської серії зовсім не видавалося.

Художня література (Класне письменство та містество) в 1923 р. складала 3,3—13,0% річного підсумку 1924 р. це число знизилася до 4,2—12,7%; при чому зменшення продукції художньої літератури помітно також і в абсолютному розумінні. 1923 року було видано 43 книжки в 461 друк. аркуш., 326.500 примірників і 3.485.500 друківаних відбитків, а 1924 року — 72 книжки, ч. - то на 67,4% більше, 38.675 аркушів накладу, ч. - то на 16,1% менше, 442.000 примірників, ч. - то на 35,4% більше і, нарешті, 2.410.500 друк. відбитків, ч. - то на 30,8% менше, ніж у 1923 р.

Значне збільшення кількості видань при зменшенні аркушів накладу відзначає, що обсяг книжки зменшився. Дійсно, 1923 р. середній обсяг художньої книжки був 10,7 арк. накладу, а 1924 р. — 5,4, ч. - то середній обсяг книжки знизився вдвічі. Середній тираж 1924 р. підвищився з 7.593 до 6.139 прим., ч. - то на 13,2%.

Це зменшення обсягу книжки пояснюється тим, що 1924 р. ДВУ випускало багато дрібної укр. художньої літератури, розрахованої виключно для села.

Українською мовою видано 68,3% всієї продукції художньої літератури, російською — 30,7%, єврейською — 0,5%; значить, основну масу продукції цього відділу видавалося українською мовою.

Наукова творчість і загальна продукція ДВУ за 1924 р. займають п'яте місце й складають 3,3—11,3% всієї продукції. В порівнянні з 1923 р. продукція упала більше ніж удвічі. Це пояснюється тим, що 1924 р. в першу чергу треба було постачати населенню достатню кількість піаручників совику, а також масову популярно-наукову й політичну літературу.

Середній обсяг книжки знизився з 9,4 до 8,9 аркушів набору, або на 5,3%; середній тираж — з 6.960 до 5.721 прим., ч. - то на 17,0%.

Наукові праці видавалися українською й російською мовою; перші — 30%, другі — 70%.

У РЕДАКЦІЙНИХ СЕКЦІЯХ ДВУ

Загалом в роботі ДВУ і в його видавничих планах на ближчі роки в галузі видання соц.-ек. літератури

головне місце належить виданню творів Лєніна й класиків марксизму українською мовою.

Лєнінські видання. На підставі постанови ЦК КП(б)У, протягом 2-х років 1925—1927 рр. має бути видано українською мовою повний збір творів Лєніна. Відповідна редакція перекладу покладена на тов. М. О. Скрипника, і під його керівництвом працює редакційна колегія з 5-х редакторів томів і загального редактора мови. Крім того при ДВУ працює Лєнінська технічна комісія з редакторів і перекладачів, що обслужує всю технічну роботу й розв'язує технічні труднощі в перекладах.

Перекладено вже т. т. VII, XIV і XIX, що перебувають на остаточній редакції і мають друкуватися у бжучім підріччі. В перекладі т. т. I, III, VI, IX, X, XIII, XV, XVIII. Переклади цих томів мають вступати до редакції протягом цього літа й осені і в друку їтимуть у майбутнім операційним році. Решту томів підготуватиметься до друку в 1926 р. й друкуватиметься 1926—1927 р. р.

З окремих творів Лєніна друкується «Пів тактики с. - в. в демократичній революції», «Крак II Інтернаціоналу», «Готується до друку „Що робити“, «Крок вперед, два кроки назад», «Імперіалізм, як новітній етап капіталізму» (2-е видання), «Дітяча хвороба лівизми в комунізмі» (2-е видання), «Пролетарська революція й ренегат Кавтський», «Про карикатуру на марксизм, та про економічний імперіалізм». Крім того до 30 невеликих статтів Лєніна окремими брошурами з «Лєнінської бібліотеки».

З робіт про Лєніна друкується Сталін «Про Лєніна і лєнінизм» (2-го видання), Качинський «Лєнін і земельне питання», Лозовий «Лєнін і кооперація», Зінов'єв «Лєнін і Комуністичний Інтернаціонал», Готується: Керженцев «Лєнінизм», Карпінський «Що заподівав нам Лєнін», Семковський «Що вніс Лєнін до філософії марксизму» і інші. Перекладається також 4 лєнінських хрестоматій: Петропавловський «Лєнінська хрестоматія», Лєнін «Історичний матеріалізм», «Економічна політика», «Про пролетарську державу».

Марксистська література. ДВУ готує до друку I том «Капіталу» Маркса, що становить подію в українській літературі. Переклад перебуває на остаточній редакції з участю Українського Інституту Марксизму. Має піти в друку ще в бжучому підріччі. Друкується: Борхарт «Капітал К. Маркса», Енгельс «Людвіг Фейербах», Енгельс «Походження родини, приватної власності й держави», Готується: Маркс «Класова боротьба у Франції», 18 бромура Лут Боу-партя, «Революція й контр-революція в Німеччині», Маркс і Енгельс «Комуністичний маніфест», Качинський «Економічна наука К. Маркса». Перекладається: Гільфердінг «Фінансовий капітал», Плеханов «Утопічний соціалізм XIX віку», «Анархізм і соціалізм», Степанов «Історичний матеріалізм і сучасне природознавство» і інші.

Селянсько-економічна література. Окрім марксистської літератури та лєнінських видань, ДВУ видає низку книжок соціально-економічного змісту, з них значущі роботи:

Зінов'єв «Історія РКП» (переклад), «РКП в резолюціях З'їздів», (редагується випусками), Бухарін «Класова боротьба й революція в Росії», Слабченко «Наочер соціально-економічної історії України» (друку), Попов «Аграрна революція на Україні» (гот.), Мірза-Авакян «Селянські рухи на Україні XIX—XX століть» (гот.), Грушевський «Писання Костомарова про соціальні й раціональні питання», Беєр «Загальна історія соціалізму», Костенко «Селянські виступи та війни» (випущено), Христюк «Історія боротьби класової та соціалізму (I ч. вийшла, III друку), Равич-Черкаський «Історія КП(б)У» — з серії історичної.

Вольфсон «Економічні падінняні РСР» (друку), Рубінштейн «Сучасний капіталізм і організація праці» (ред.), Смушкін «Нарис радянської економіки, політики»

(2 вид), Михалевський „Початковий курс політекономії“, Любимов „Азбука політекономії“ і инш. — з серії економічної.

Готується також кілька збірників і оригінальних робіт про революцію 1905 року та інші різні.

ЗРІСТ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ

В статті „Українізація ДВУ“ вміщений в „Вістях“ від 30 квітня ц. р., т. С. Пилипенко дає багато цікавих відомостей про діяльність ДВУ 1925 року.

В порівнянні з минулим роком продукція ДВУ виросла майже в 5 разів; не видно з таких чисел: за березень цього року видруковано 181 назву, обсягом 895 аркушів у числі 1.845.400 примірників або 9,818 000 відбитків. Торік, за той же самий місяць, було видруковано тільки 34 назви (в 6 раз менше), обсягом 308¹/₄ арк. (в 3 рази менше) і 3.092 500 відбитків (в 3¹/₂ рази менше). Зросту цьому багато присуджалося злиття на початку цього року ДВУ з видавництвом „Червоний Шлях“, що поширило й принесло багато нових галузей видання, передало значну авторську силу й допомогло українизувати ДВУ. Тепер ДВУ що-дня спродуовує 6 нових книжок обсягом 30 аркушів (ц. то біля 450 сторінок) і числом 60.000 прим. або — 40 книжок за хвилинку. Що до мови, то ми бачимо повільний зріст української книги. По числу примірників її було:

1920 р.	— 50,5%	або	2.810.000
1921 р.	— 51,0%	•	3.303.000
1922 р.	— 67,3%	•	2.180.000
1923 р.	— 68,6%	•	2.231.000
1924 р.	— 76,6%	•	5.798.000

Разом . . . 60,4% або 16.332.000

За перше півріччя 1924 — 5 операційного року звітів ще нема. Редакційний план на друге півріччя обіймає: 2.109 назв, обсягом 10.216 аркушів, у числі 30.128.500 прим. і 136.237.000 відбитків. Із цієї продукції на українську мову припадає 80,3%, на назви, 77,7% — на аркуші, 90,4% — на тираж і 88,8% на число відбитків або в середньому на всі ці категорії — 84,8%. Продукція російською мовою тепер падає до 10,8%. Продукція мовами національностей підвищується до 4,9%.

Що до обсягу українських книжок, то тепер ДВУ почав видавати пересічно масові, невеличкі книжки до 5,35 аркушів.

Пересічний тираж української книжки за планом складає 16.000, російської — 9.200.

Загальні висновки:

- 1) продукцію ДВУ українизовано на 85%;
- 2) українська книжка розміром своїм доганяє книжку російську;
- 3) тираж укр. книжки росте й загально її продукція за останнє півріччя майже порівнюватиметься всьому, що було видано ДВУ за минулих 5 років всіма мовами.

„КНИГОСПІЛКА“ 1925 РОКУ

За основне своє завдання „Книгоспілка“, як видавництво, має постачати літературу для широких мас сею, а особливо має кооперувати.

З цього випливає і своєрідний характер видавництва, яке переважно видає кооперативну та сільсько-господарську літературу, в першу чергу популярну та науково-популярну.

В цих двох галузях за поточний операційний рік досягнуто значного успіху.

В той час, як автор кооперативної книги природно тяжів до Книгоспілки, далеко не так справа стояла

з авторами с.-г. книг. Тільки цього року „Книгоспілка“ понадала за широким контингентом спеціалістів популяризаторів та з с.-г. дослідними станціями і забезпечила собі на всі 100% постачання матеріалу для с.-г. популярної книжки.

Велике місце кількості видрукованих аркушів займає й шкільна та підручна література, а особливо видання класиків.

Коли звернемося до минулих років і порівняємо їх продукцію то виявиться, що 1925 року продукція їх порівнянні з 1923 роком має збільшитися в 11 разів, а в порівнянні з минулим роком в 2¹/₂ рази кількістю друкованих аркушів. Поточний рік за вивченими даними дасть видавничу продукцію по-над 1500 др. аркушів отже:

Р І К	1923	1924	1925
Друкованих арк.	141	470	1500
Коли 1923 рік.			
взяти за 100%	100%	334%	1003%

Відношення між книгами українською мовою й російською майже весь час було таке: Укр. — 85, рос. — 15. Це відношення буде збережене і цього року.

Щаком новим для „Книгоспілки“ цього року є видання соціально-політичної літератури, та популярної літератури з природознавства, техніки та історії культури для шкіл.

З соціально-політичної літератури головна вага припадає на брошури, що видаються за завданням живідалу ЦК К(б)У (по-над 50 назв, загальним числом на 75 — 100 др. арк.).

Коли поділити всю продукцію Книгоспілки поточного року на масову літературу та літературу не масового характеру то виявиться, що на боці масової літератури лишається до 65% всієї продукції кількістю друкованих аркушів і значно більше кількістю одбитків.

Кількість назв популярної літератури абсолютно переважає. Цьому року число назв популярних книг має діяти до 350 при 50 — 60 назвах книг не розрахованих на широку масу.

Тільки в середині року „Книгоспілка“ звязала до видання нових українських письменників, але ці книги в загальній продукції значного місця не посідають (до 3%)

О.

РОБОТА „КНИГОСПІЛКИ“ В ОШЦІ ДЕРЖПЛАНУ

Держплан УСРР, ознайомившись з планом „Книгоспілки“ на друге півріччя 1925/26 господарного року, визнає, що основне завдання „Книгоспілки“ має бути збільшення операцій в справі розповсюдження книжок серед широких робітничих і селянських мас.

Видавничу діяльність „Книгоспілки“ має охоплювати переважно галузь сільсько-господарної та кооперативної літератури.

Визнали за невідміне більшу увагу звернути на обслуговування селянського ринку. Запропоновано Правління ухити заходів до притягнення в склад пайщиків кооперативів першого й другого ступня.

Фінансовий план „Книгоспілки“ визнає за реальний.

Клопотання „Книгоспілки“ про видачу довготермінового кредиту відхилено, звважаючи на реальні можливості її перевести свій план в життя власними коштами.

КООПЕРАТИВНЕ ВИДАВНИЦТВО „ПРОЛЕТАРІЙ” У ХАРКОВІ

Видавництво „Пролетарій”, засноване 1922 року, тепер займає одне з перших місць серед партійних видавництв СРСР. „Пролетарій” випускає, головним чином, ленінську літературу, марксистську, популярно-наукову, антирелігійну й небагато белетристики. З вересня 1924 р. видано 56 брошур та книжок про Леніна й ленінізм.

Надалі вид-цтво думає звернути найбільшу увагу на видання белетристики й дитячої літератури, яку до цього часу видають пересічно приватні видавництва, ідеологічно шкідливу задебільшого.

Вид-цтво готує до випуску низку бібліотечок; видано вже низку підручників для радпартшкіл.

Розповсюдження літератури вид-цтво провадить через апарат газети „Харківський Пролетарій”. З всього книжкотоговельного обігу вид-цтва 36% припадає на Харківщину.

Видавництво „Пролетарій” зв'язано з ДВУ, „Пролетарським Зізнанням” в Ростові, з видавництвом „Донецький Рабочий” й через московську філію — з крупними видавництвами РСФРР.

НОВЕ ВИДАВНИЦТВО

Президія ВЦСПС ухвалила об'єднати видавництво ВЦСПС та видавництво „Рабочий Донбасса”; об'єднане робітничє видавництво матиме назву „Український Рабочий”.

Статут видавництва розробляється. Співробітники видавництва мають бути Центральні Провідники Спілок, всі профорганізації Донбасу, Окр. Викон. Комітет Донбасу, Соцтраст, Українбако, Церабаков та інші.

Видавництво ВЦСПС підготувало до друку працю Єв. Осіпова:

„Професіональне движение России и Украины” (організа. строїтельство) — розміром в 12 друк. аркушів.

Знаю до друку книга Єв. Осіпова:

„Три типа мирового профессионального движения и их эволюция” — 6 др. аркушів.

Готується до друку:

1) Ленінизм в професіональному русленні в епоху диктатури пролетариата — „Деготь”.

2) „Фабзавком” — „Деготь (українською мовою).“

3) „Тактика большевизма в мировом профессиональном движении” — Невельского.

КООПЕРАТИВНЕ ВИДАВНИЦТВО „РУХ”

Сьомого лютого цього року відбулися чергові Загальні Збори Руху, які затвердили справоздання за рік минулий та план на майбутній операційний рік (1/X 24 — 1/X 25).

В зв'язку з переходом на операційний рік з 1/X справоздання обіймає роботу за 9 місяців: від 1/1 24 р. до 1/X 24 р.

За цей час було видано 26 назв в кількості 109,000 брошур та 301,875 друков. арк. на суму номінальної вартості в 33,140 крб. По серіях ця кількість розподіляється таким чином:

	Художня література	Наукова	Театральна бібліотека
Назв	3	1	22
Приміри	16.000	118.000	12.900
Аркуш	2.000	20.000	2.900
Ном. варт. . . .	91.000	163.875	18.040

Виданням план передбачає видання 34 назв, 224,000 брошур та 934,000 др. аркушів.

В художній серії плану масово „Твори Ів. Франка”, 6 томів, В. Винниченка, 2 тома, Я. Мамонтова, „Вінки за водою” (лірика).

В дитячій — лістостровні „Байки” Глібова та теж лістостровного Ліса — Микиту (Прозовий текст Талосіва, лістостровні (до обох видань) Лапіна.

В театральній — 23 п'єси.

Цей план в певній його частині вже виконано. Так два томи (VI, VII), включені в план, В. Винниченка вже видано, дальніші друкується й пидуть вже по-за планом.

Вийшов другий том Ів. Франка. Третій кінчається друком; друкується перший том поезій. (3 вершин і низини).

Вийшли з друку й розійшлися „Вінки за водою”, Я. Мамонтова.

Отже з 9 назв художньої серії плану 4 вже видано.

Обидві дитячі книжки в роботі й незабаром мають вийти.

З 23 п'єс плану видано вже 16 назв, в тому числі 3 до Шевченківських свят, 2 — до свята Пар. Комуні.

Закінчуючи огляд діяльності В-ва, вважаємо за краще дати невеличку фактичну справку що до видання „творів” Ів. Франка. „Твори” пі друкує В-во „Рух” з тиражем 10,000 зшитків, що 5000 випускає за своєю маркою, а п'ять за маркою „Книгоспілки”. Отже й методологічна й технічна сторона видання лежить виключно на В-ві „Рух”.

Б. Щ.

СПРАВА ВИДАВНИЦТВА НА IX ВСЕУКРАЇН- СЬКОМ З'їЗДІ РАД

Доповідаючи про діяльність уряду голова Раднаркому Т. Чубар коротко зупинився на становищі видавничої справи в УСРР.

Т. Чубар підкреслив недостатність продукції Держвидаву України і, пояснюючи це відсутністю потрібних оборотних коштів, повідомив про намір уряду збільшити матеріальні засоби Держвидаву наступного господарського року.

ДЕНЬ ПРЕСИ У ХАРКОВІ

5 травня в клубі Червоного вчителя, робітники преси урочисто святкували свій день. Святкову вечірку відкрив т. Стрільбицький від імені ЦП, Губвідділу Робосу та губкому КП(б)У.

Виступаючи з промовами т. т. Каганович (секр. ЦК КП(б)У), Марченко (зав. Агітпроп Губкома), Равич-Черкаський (зав. відділ. друку ЦК КП(б)У) та інші зазначили роль преси, яко організатора робітництва, значущість її в радянському будівництві, як зв'язку з трудящими масами через робкорів та селкорів.

Були відзначені завдання партії що до преси — підвищення культурного рівня робселькорів та введення змички з селом через українізацію.

Т. Равич-Черкаський в своїй промові охарактеризував сучасний стан преси на Україні, її зріст та роботу літературних угруповань — „Паугу”, „Молоту”, „Гарту” та інші.

Наприкінці виступив т. Луначарський (Наркомос РСФРР), який відзначив роль преси, яко знаряддя класової боротьби, зокрема більшовицької преси — яко провідника інтересів працюючих мас в будівництві нового життя.

Виступали й робкорів, вказуючи на практичні завдання преси.

Потім було прочитано стінку газету, яка була випущена силами журналістів та робкорів спеціально до дня преси.

ДРІБНІ ЗВІСТКИ

« УкрЦентроАрхів приступає до видання свого журналу «Червоний Архів». Перше число буде містити матеріал до десятиріччя й друге число до 1905 року на Україні. Крім того, передбачається випуск огляду «Архівна справа на Україні».

« На нараді ЦентрОрхіву в Москві, що відбулась в березні 6. р., представники УкрЦентроАрхіву ввійшли з пропозицією відхилити проєкта скупчувати архівного матеріалу всеозначного значіння в ЦентрОрхіву РСРР, який був би закладений з цією метою. Відмова випливає з засадів конституції РСРР.

« Незабаром вийде журнал «Червона Преса», вид. Відділу преси ЦККР(О)У, в якому буде даватися огляди газетам та журналам на Україні. Журнал матиме розмір 3 — 4 драк. арк.

« ДВУ одержало від Винниченка пропозицію надрукувати його новий фантастичний роман на 49 аркушів.

« У Полтаві Українхрест організував українське видавництво серії санітарно-гігієнічних дешевих популярних книжок для села. До участі запрохано Г. О. Коваленка, лікаря Олександрова, В. О. Шепотьєва й інші місцевих українських громад.

ВИДАВНИЦТВА РСРР

ПРО КЕРУВАННЯ ВИДАВНИЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

На сторінках московської «Правди» порушено питання про потребу звернути увагу на працю видавництва. В 1925 році продукція видавництва збільшилась, тимчасом як партійне керівництво ним зовсім не достатнє.

Перш за все треба звернути увагу на кількість видавництва, що вже є. В 1924 р. їх було: державних — 21, партійних — 316, кооперативних — 48, професійних — 165, різних установ — 1.302, приватних — 141, при чому кількість їх, за винятком державних, весь час збільшується. Така кількість дрібних видавництв викликає конкуренцію між ними й боротьбу шляхом рекламування, притягнення до себе «популярних» авторів, видання книжок найрізноманітнішого характеру. Цей універсальний, звичайно, не може прислужитися підвищенню якості книжок і приводить до паралелізму й до таких випадків, що кілька видавництв видають ту саму книжку. Стаття в «Правді» пропонує взяти курс на зменшення кількості вид-ств, об'єднання однакових характером діяльності; з другого боку, розпочати так звану «типізацію вид-ств», щоб — то надати кожному видавництву певний нахил в роботі.

З початку 1925 року відділ друку ЦК РКП перевірив плани всіх найбільших видавництв з метою позбутися паралелізму в роботі й досягнути певної пого-дження.

ДОГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ВИДАВНИЦТВ

Раднським РСРР затвердив положення про комітет в справі догляду за діяльністю видавництв і за розповсюдженням друкованих творів.

В склад комітету входять, крім представника (голова комітету) Наркомунторгу, члени — представники ВРНГ, НКЗовнішторгу, НКФін, Держбанка, ЦКРобоси й по одному представнику від кожної спільної республіки.

Крім цих членів комітету з рівними правами входять: представник від палатеровної промисловості, 4 представники від книжкових видавництв, 4 — від газетних

видавництв, 4 — від підприємств та організацій в справі торгівлі й розповсюдження продуктів друку.

ПІЛГІ ВИДАВНИЦТВА ТА КНИГАРІМ

За постановою НКФ РСРР звільнюються від гербової оплати видавництва та книгарі, що належать до організацій: державних, професійних, кооперативних, Комуністичній партії та Комсомолу.

ПІДРУЧНИКИ В РАДЯНСЬКІЙ РОСІЇ

Вважаючи кількість підручників, що залишилися з минулого року, Держвиддав РСФРР має видати на 25/26 навчальний рік 17 міль. примірників. Держвиддав, укрупні з авторами й педагогами, ідеологічно найвтриманішими і компетентними, старанно переглядає всі старі підручники. Визано буде 60% перероблених старих підручників й 40% — нових. З метою притягнення до роботи широким вчительським мас пласуються наради й консультації, а також спеціальний анкетний огляд, який має виявити, як учительство ставиться до нового підручника.

СЕМИРІЧНИЙ ЮВІЛЕЙ ЛЕНГІЗУ

Ленінградський відділ Державного Видавництва РСФРР (Ленгиз) існує з лютого 1918 року. Він утворився тоді, коли у Радянському Союзі жадного видавництва ще не було.

Тепер це є найбільше видавництво й величезна книжкова організація. В поточному кварталі 1925 року мають бути видані 240 назв при тиражі в 3.700.000 прим., що в день дає 49.333 книги або 6.166 за годину або 103 книги за хвилину. Видавничий план Ленгизу дуже різноманітний і змістовий. Ленгиз монополно видає видання Інституту ім. Леніна при ЦК РКП; також випускає багато підручників для шкіл й серії шкільної літератури, як, напр., «Библиотека общественного воспитания», «Библиотека педагога», «Ленинская», а таке інше.

ВИДАННЯ ЦК СПІЛКИ ДРУКАРІВ

ЦК спілки РПД (друкарів) почав видавничу діяльність 1922 року. З початку він видавав тільки шомісячник «Печатник». Але потім виникла потреба забезпечити школи друкарів підручниками й порадиниками в різних галузях поліграфічної промисловості. Видавничу роботу що до підручників вдалося розгорнути лише 1924 р. До цього часу видавництво ЦК видало 10 назв «технічної бібліотеки». Ціна кожної книжки від 10 к. до 1 крб. Спеціальної літератури — 9 назв. Крім журналу «Печатник», виходить ще журнал «Полиграфическое производство».

ЮВІЛЕЙ ВИДАВНИЦТВА «ПОСРЕДНИК»

16 травня в Москві відбувся вечір, присвячений 40-річчю діяльності книжкового видавництва «Посредник». Видавництво це засновано за думкою Л. М. Толстого 1885 року. З того часу вид-цтво провадило велику роботу, видаючи, головним чином, дешево популярну літературу для сільського й робочого читача, через що царський уряд весь час пильно слідував за ним, боячись того впливу, який могола мати ця література на широкі робітничо-селянські маси.

ЯКОЮ ПОВИННА БУТИ КНИГА ДЛЯ СЕЛА

В московській газеті «Беднота» вищено замітку про те, що книга, яка йде на село, повинна бути надрукована крупним шрифтом, бо такі книжки краще

ясько читаються; в такому вигляді треба пускати на село книжки сільсько-господарчі й медичні, в яких почуватися найбільша потреба.

ЦІКАВА СПРОБА

Зважаючи на те, що більшість місцевих селянських газет та провінційних газет робітничого типу, через невідомості поліграфічної техніки та відсутність потрібних літературних сил на місцях, не може задовольнити власними силами попиту своїх передплатників на ілюстровані та художньо-літературні додатки, — Прес-бюро ЦК РКП(б) разом з видавництвом Державного Інституту журналістики узялось до видання двох ілюстрованих журналів — „Рычаг“ й „Трактор“.

„Рычаг“ має виходити що два тижні й буде додатком до місцевих робітничих газет; „Трактор“ виходитиме що-місяця, як додаток до газет селянських.

Централізація видання не має однієї з одних матеріалів журналів од місцевих читальницьких мас — Прес-бюро закликає Редакції місцевих газет тримати зв'язок з „Рычагом“ та „Трактором“, надсилаючи вичерпні матеріали з місць.

Ця цікава спроба має, на нашу думку, зацікавити й українські округові газети та центральне журнальне видавництво ДВУ, що скористувалися спробою Вид-ва ГИЖ'а могло-б значно збільшити тиражі своїх масових журналів.

С. К.

„КНИЖНАЯ ПОЛКА“

Сибірське Крайове Видавництво й Книготорговий „Сибкрайздат“ розпочало, з початком р. 1925-го, видання що-місячника критики, бібліографії та книжкової справи під назвою „Книжная Полка“.

Журнал має масовий ухил, орієнтований на рядового книжника, бібліотекаря та, навіть, на середнього читача.

Статистичний відділ журналу зачіпає, переважно, питання книгопоширення, критичний відділ — очевидно через невеличкий розмах місцевого видавництва та нерациональність ведення рівнобіжної з московськими журналами роботи будеться по типу оглядової бібліографії. Хроніка наукова — не відбиває місцевого життя й роботи. Уміщено кілька цікавих фотографій з книгарського життя.

Вийшло досі 3 числа, на 2 аркуші кожне.

С. К.

НОВИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ ЖУРНАЛ

Товариство вивчення Уралу, Сибіру та Далекого Сходу, разом із комітетом сприяння народностям північних країн при ВУВК видале в Москві громадсько-науковий журнал „Северная Азия“, присвячений всебічному вивченню Уралу, Сибіру та Далекого сходу.

ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ ЖУРНАЛІСТИКИ

Відділ Друку ЦК РКП(б) вирішив збільшити число студентів ГИЖ'а до 400 душ, а також встановити чотирьохрічний курс навчання. Перший курс має бути загально-освітнім, на зразок рабфаку.

Інституту поручено розробити питання підготовки книжкових робітників на спеціальних факультетах.

Визначено також за потрібне організувати при ГИЖ'і навчально-показову друкарню та також розгорнути ширшу видавничу роботу, що буде своєрідним практиком для студентів.

СИБІРСЬКІ ЖУРНАЛИ

„Сибкрайздат“ розпочав видання масового художньо-літературного та науково-популярного журналу „Сибирь“.

Журнал — перше сибірське ілюстроване видання — має основним завданням відбивати на своїх сторінках місцеве життя й будуватися він по типу „Прожектора“.

Сибкрайздат продовжує видання товстого журналу „Сибірские Огни“, що так само має значний місцевий ухил, містичні переважно статті на теми використання природних сил Сибіру то-що. Цікаві спогади та мемуари бувають сибірських каторжан.

Теж видавництво продовжує видавати „Сибірський Педагогический Журнал“ — Орган Сибірського Відділу Наросвіти.

С. К.

50 РІЧНИЙ ЮВІЛЕЙ АЗЕРБЕЙДЖАНСЬКОГО ДРУКУ

Збірник статтів, присвячених „дню друку“ й 50-річчю азербейджанського друку тюркською мовою, видало кооперативне видавництво „Бакинський Робочий“ у Баку.

ВИДАВНИЧА СПРАВА В АБХАЗІЇ

Третій З'їзд Рад СРСР Абхазії ухвалив постанову про утворення державного видавництва Абхазії. Це було викликано відсутністю популярної й дешевої літератури, яка-б освітлювала загально-політичні, сільсько-господарські й загально-освітні питання в пристосованні до місцевих умов абхазського села, а також книжки абхазською мовою та мовами інших ладів, що оселяють Абхазію.

До цього часу Наркомос Абхазії видав: „С. Басарин — Абхазия в географическом, этнографическом и экономическом отношении“, Ашхабади — „Пути развития абхазской истории“ й інші, з них де-які видано в Сухумі, а де-що — Ленінграді коштами Абхазького Наркомосу. Крім того видано 1 випуск „Известий“ т-ва абхазознавства, який складається з 9 статтів різного змісту й „хроніка канваознавства“. На терені Абхазії є лише одна друкарня в Сухумі.

„ТУРКПЕЧАТЬ“

Ще 1922 року в Ташкенті заснувалось акційне товариство „Туркооперпечать“. 1924 року його реорганізувано в акційне т-во „Туркпечать“. За пайцями є ЦК ком. партії Туркестана, туркбюро ВЦСПС, ЦСНХ й інші. Т-во має свої філії у м.м. Кагані, Самарканді, ст. Ташкенті, Коканді й мережу кіосків у новому Ташкенті. По районах відділи поєднано з низовими кооперативними організаціями.

Всього з 1 січня 1923 р. по 31 березня 1925 року „Туркпечать“ випустила 2.233.106 примірників книг або 22.891 назв. Головна маса цієї кількості є підручники.

Тепер вид-цтво приступає до видання книжок мовами середньо-азійського населення.

Вид-цтво тримає зв'язок з держпідприємствами й фірмами; організувало в Ташкенті оправно-ліновальну й картонажну майстерню, а також виробництво атраменту, фарб, туш-арабія й інші. Товарна міць вид-цтва тепер виявляється в сумі 700.000 крб. Обіг 1924 р. — 3.000.000 крб.

В розпорядження „Туркпечати“ поступила друкарня „Советский Восток“ зі всім своїм обладнанням.

ТАТАРСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ

В Криму почав виходити татарський педагогічний журнал "Проблеми Освіти" ("Оку Ушери"), що його редагує Нарком Освіти т. Бачи. Перше число вийшло на перше травня. Журнал має відділи: політико-освітній, теорії й практики освітньої роботи, літературний, бібліографічний та інші.

СЕЛЯНСЬКА БІБЛІОТЕКА ТАТАРСЬКОЮ МОВОЮ

У Сімферополі вийшли з друку книжки татарською мовою з серії селянської бібліотеки: Ленін — "Завдання спілки молоді", Ленін — "9 січня", Озенбаши — "Учитель на селі", Яго-ж — "Харч та вола", Яго-ж — "Одяг та утвар". Готуються до друку й друкується — М. Ульянов — "В. І. Ульянов - Ленін", "Ленін — крестіям", Джон Рід — "10 день, що зворушили світ". Всі ці книжки видає Кримдержвидав.

ВИДАННЯ ТВОРІВ В. І. ЛЕНІНА ТЮРСЬКОЮ МОВОЮ

Президія Центрального Комітету Азербейджанської комуністичної партії розглядає план видання творів В. І. Леніна й книжок про Леніна тюркською мовою, який опрацювала комісія спеціально для цього видання.

Цей попередній план буде виконуватися по 1-е серпня 1925 року.

План передбачає видання з повного зібрання творів Леніна книг VI (1905 р.), VII (1906 р.) та XIX (національне питання), тематичних збірок — "Пролетаріат та селянство", "Партія" та "Радянське будівництво", а також слідуючих книг про Леніна: Сталін — "Про Леніна й лєнінізм" та Сорін — "Наука Леніна й партія".

А. Ж.

ФАХОВІ КНИЖКИ

Держвидав Ленінград — Москва видрукував нову книгу "Указатель изданий по киноведению, выпускаемых Госиздатом РСФСР за пять лет (1919 — 1924)". Ціна 50 коп.

Видавництво ДОДН в Ростові на Дону випустило на день друку* книгу "День газет", изд. ДОДН, стор 119, ц. 80 коп. Ця книжка складається з статтів на питання робелькорівського руху, про друк взагалі, й дає багато цінних вказівок для роботи в хаті читальні й клубу в справі друку.

Робітнице видавництва "Прибой" у Ленінграді випустило книжку А. Александрова "Бібліографія юніонського движіння" 1925 р. стор. 194, Ц. 1 карб. Ця книжка має на меті дати молодим комсомольським масам перелік книжок, які неодмінні для вивчення юнацького руху.

Відділ Друку ЦК РКП(б) випускає збірник "Наша печать", що освітлює становище періодичного та неперіодичного друку РСР.

Збірник вийшов в редакції завідувача відділом друку ЦК РКП(б) І. Варейкіса у виданні Державного Інституту журналістики.

ДРІБНІ ЗВІСТКИ

Німецький педагогічний журнал. Відділ друку ЦК РКП(б) визнав за доцільне видавати німецький педагогічний журнал. Редагування журналу доручено Німбюро ЦКРКП(б) та обкому НімРеспубліки. Питання про місце видання ще вирішено ще остаточно.

Латиський журнал комсомолу. Центральне Бюро Латескої ЦКРЛКСМ взялось до видання свого журналу "Шлях Молоді" що виходитиме латиською мовою.

Національний Пресбюро ЦКРКП(б) з метою регулярного освітлення національної політики

партії та Уряду, а також подій на Сході вирішено випускати щотижневий бюлетень для національних газет.

Однорічні курси робітників і селянської преси з окремим відділом для робітників національного друку організує ГИЖ. Заняття розпочнуться з початком навчального року.

"Асоціація газетної культури" ухвалено організувати при Союзному У. Б. робітників преси.

Згідно з постановою президія ЦВК РСРР розпочато видання "Великої Радянської Енциклопедії".

ЦКРКП(б) затвердив і дав директивну до випуску спеціальних бібліотек для робітників, що знов вступили до партії. Остаточні вихідні в світ слід чекати 1 Серпня.

ЗА КОРДОНОМ

АНГЛІЯ

За 1924 рік у Англії загальна кількість виданих рівна 12.706 проти 12.274, які були в 1923 р. й 12.379 — рекорданої цифри 1913 року.

АМЕРИКА

В Америці (в Кінгторі) одне велике книго-вопускає таку книжкову фабрику, яка буде видрукувати щокор-дня на особливих машинах до 100.000 прим. книжок.

НІМЕЧЧИНА

У Німеччині спостерігається заклопотання писаними від руки книгами, які випускаються в невеликій кількості й за дуже високу ціну. Їх вже видавництва (як от фірма Гесслер у Лейпцігу), яка виключно розповсюджує такі книжки.

У Берліні вже декілька років існує "Народна Спілка Дружів Книги". Вона ставить собі за мету розповсюдження книги серед трудящих мас. Кожен член Спілки має що-року придбати 4 книжки — видані своєю Спілкою. Крім цих 4 книжок, Спілка видає ще 8 книжок, які можуть купувати й сторонні. Тепер у Спілці є декілька дес. тисяч членів; Спілка вже видала більше 100 книжок.

НА ЗАДАЧУ ГО ЧИТАЧА

РОЗПОВСЮДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ Й ЗАЛІЗНИЧНІ КІОСКИ

В 1922 році радянські та партійні видавництва в РСФРР організували Контрагентство Друку для розповсюдження через залізничні кіоски по всій РСРР різної літератури — газет, журналів та книг. Декілька таких кіосків було відкрито й на великих станціях УСРР, але Контрагентство друку уперто намагалось розповсюджувати (просувати) виключно російську літературу й ставило всілякі перешкоди для розповсюдження української. Характерно, що більшість кіосків було відкрито на Лівобережжі, а на Правобережжі їх було відкрито далеко менше, тому, що попит на російську літературу, тут майже не було, а українською вони не торгували, а той час, коли по цілій нинішній причини Правобережжя, які раз і вимагали густішої сітки кіосків. На Правобережжі є дуже багато дрібних

сея, де великі видавництва не мають своїх відділів, бо вони себе не оплачують. Тут, як раз залізничні кіоски й мусять стати за провідників книжки. Лише в кінці 1924-го року зусиллям Укр. Бюро Радпартвидавництва та газетного об'єднання українські видавництва досягли певного впливу на роботу Контрагентства друку на Україні; вносили до Правління представники українських видавництва і примусили Правління Контрагентства друку виділити Україні й автономний центр, що працював би за директивами Уповноваженого Контрагентства друку на Україні, який має близькі стосунки з українськими видавництвами.

Вважаємо за потрібне подати деякі цифри, що характеризують роботу залізничних кіосків на Україні: на 1/1 кіосків було 66, при чому в таких пунктах, як Чістокове, Бірзула, Потікати, Ванпирка, Онура і ин. кіосків не було. 46 кіосків із 66 постачалися українськими газетами, головним чином „Комуністом“, решту постачали видавництва виключно з Москви. Тепер залізничні кіоски маємо 76 і на водних шляхах шось 10. Окрім того на невеликих станціях і в цілій низці пунктів є газетні-книгошопи. Таких допоміжних пунктів шось із 70 і літературу українських видавництв розсилається всім кіоскам.

Палатисті кіоски на Україні українському центроу негайно відбилися на кількості українських газет та літератури, що продавались у них. До того, як було організовано Управління Українського Уповноваженого, українськими газетами торгували дуже мало, а книг у кіосках не було взагалі. Так, у січні „Вістей“ розіслало 3,708 примірників на місяць. У лютому (початок праці Українського Уповноваженого) — 4,920 прим., а в березні вже 7,770 причому відсоток газет, що продавались з тих, що розсилались, дорівнював 80%.

Ще гірше справа стояла з „Сел. Правдою“. По Україні, що майже все заселено селянами, які говорять і думають українською мовою, Москва розіслала на місяць 20,000 прим. „Крестьянської газети“, а „Сел. Правди“ з Харкова вислалося... 808. Цифри говорять самі за себе. Із 3,850 прим. „Сел. Правди“, що було розіслано за березень, було продано 2,373 — 61%. Кількість газет, що продавались збільшилася на 192%. Очевидно, що на цьому зупинятися не можна й кіоски повинні поширити продаж „Сел. Правди“, як і інших українських газет, до максимуму.

У січні всіх газет розіслалося 53,400 прим. на місяць, у березні їх розіслано 66,820 прим. на місяць, а продано 57,201, тоб-то 85% того, що було розіслано. Але ці цифри також ще не цілком достатні й ми в найближчий час повинні продавати, принаймні, в тричі більше, ніж продали в березні.

Те-ж саме й з журналами. Тепер уже напевне можна констатувати, що журнал „Всесвіт“ має певний успіх і розходитьсь вже в більшій кількості, ніж „Плакати“.

Як уже зазначалося вище, книжок українських видавництв у кіосках не було. З лютого в кіоски акуратно поставили книжки. За 2 місяці роботи зробили які-будь певні підсумки важко, але деякі причини попиту на ту чи иншу літературу вже можна визначити.

На великих станціях, де покупцем у кіоскові є, головним чином, проїжджий пасажир, що в більшості володіє російською мовою, іде російське krásне письменство. З українського krásного письменства має успіх лише груба книжка, оповідання Остапа Вишні. Твори останнього мають успіх на всіх станціях.

На невеликих станціях, де книжку купує найбільше околиціне населення, село, хутір, а люди й околиціне місто, де є книжкова крамниця, але з ній погано поставлено справу, вона не задовольняє попиту, де є кіоск Контрагентства на базарі, має попиту література українською мовою, комсомольська, піонерська, сільсько-господарська, krásне письменство й теат-

ральна література. Окрім того величезний попит є на різні кодекси. На грубі журнали попиту майже нема. Величезне значіння має ціна книжки. Найвище розходяться книжки ціною від 10 до 30 коп. На книжку ціною в 1 крб.—1 крб. 50 коп. попиту майже нема й розповсюдження цих книжок вираховується в одиницях. На 1/1, за два місяці, книжок українських видавництв розіслано на 15,000 крб. Продано книг тисяч на 3. Тому, що ці цифри показують наслідок лише початку роботи, зробити на підставі її якісь певні висновки важко, проте з цих цифр видно, що за один з головних провідників книжки до широких мас можуть бути залізничні кіоски.

Для того, зав. кіосками було докладно освідлено про книги, які виходять, що-тижня випускається бюлетень, в якому перераховано всі книжки, що випливали за тиждень і на кожну з них подається відповідний характеристику.

Перед робітниками Контрагентства друку на Україні стоїть тепер певне завдання як -найповнішого задоволення попиту на українську літературу. Залізничні кіоски повинні подати про-те, щоб охопити найближчу периферію шляхом відкриття по околиціних селах, хуторах та базарах нових кіосків.

Володимир Радлов

ДАЙТЕ КНИГАРЯ!

КНИЖКУ на село* ось бойове гасло наших днів. „Прокрутити на село в масовій кількості добру книжку — ось завдання з усіх завдань“, каже Г. Зінов'єв у своїй статті „Симпріюк“ з приводу сльомх роковин Жовтневої Революції.

І дійсно, переводити поєднання села з містом, щоб-то наблизити селянина до робітника, та піднесення його свідомости, а також, щоб зробити селянина ідеологічно близьким до робітництва та його партії, зробити з нього певну підпору Радянської держави, підняти його економ. добробут одним з наймогутніших засобів є книжка. І книжку треба поширити на село, як у найбільшій кількості, і як в найгачішій закнуті.

Хто-ж має переводити це поширення, це прокручення книжки? В деяких газетах з'являється вже кілька статтів, в яких автори хочуть намітити, який апарат найкращий для поширення книжок на селі й що треба робити в цій справі. Пропонують апарат кооперації. „Сельбузів“ і навіть не відкладається приватна торгівля.

Важко пророкувати, хто краще налагодить низову книжну торгівлю, єдине лише безперечне, що цю справу мають налагодити Державне Видавництво і кооперації, звичайно лише культурними установами села.

Але на шляху переведення цієї справи стоїть одна перешкода: ми її не маємо кингтарів.

Не вважачи на те, що за підрахунками до революції на терені України було до 2½ тис. книгарень, а тепер їх ледве нараховується тисяча. Здавалось, мусили-б бути зайві кингарські сили, але ми їх не маємо.

Часто-густо, через брак досвідчених людей не можна налагодити кингторгівлі в тіх чи иншій місцевості, при тому чи иншому Райсозові, а також це стає на перешкоді часто відвіненню нових кингарень. Де-ж вони?

Та справа в тому, що дорозовоючий період не лише нам добрих кадрів кингарів звичайно за невеликим винятком. Революція-ж не встигла ще їх виторити. Старі кингари, що здебільшого почали свою працю в кингарнях з „малючків“, часто напівписьмених, що попадали до кингари випадково, якби могли полати й до бакалейної крамниці, проходять

свій стаж роками, засвоїв техніку кигарської справи, набули досвід, що до книжко, що мають значний попит, мають певний інку, але значно вони здебільшого дуже далекі на культурно-освітні завдання киригорів. Революція іскерверть перевернула кигарську справу й ці кигарські робітники, що здебільшого були проявлялись крामарською ідеологією, яким за ідеал було „власне діло“, кинулися до самостійної киригорів і купувати великих міст загрозило їх невеличкими кривичами, риндками, а то й розкладчиками. Тут, торгують переважно старою книжкою, рештками буржуазної культури, яку купують за ніщо на пуд, а проляють, значно, за стільки, скільки вдається зрівнати з купівлі і значно, що найменше 200, 300%, а то й 500% і більше. Ці люди, значно, далекі завдань Радянської киригорів, навіть, коли після невелич „власної справи“ знову вертаються до праці в чужі для них киригорів. Нова книжка їм чужа й не знайома. Сучасне не любе їм, вони всі в минулому, бо сучасне б'є їх і не дає розгорнути власне діло. Ідеологічно вони не чужі.

Коли ж і киригарські робітники, що працюють по державних та кооперативних закладах і часто, як добрі сумні робітники, то все-ж треба ще багато зробити, щоб вони стали ідеологічно близькими і перетворилися в дійсних завдань радянської киригорів. Але й їх небагато.

Справа стоїть так, що треба утворити нового киригара, радянського киригара, червоного киригара.

Утворення нового життя вимагає нових людей. Киригаря не є тільки торгівля, щоб здобувати зиск та механізм розповсюдження книжки-кран. Киригаря є кваліфікація-освіта і установка, і якщо вона часто не така, то вона мусить бути за таку. Це є киригорів де читач-покупець набуває собі не тимчасово, а в постійне користування книжку. Це є державні звідки людина, скінчивши школу, черпає матеріал до дальшої освіти. Про те, що книжка в людському житті за наш час відіграє величезну роль, годі казати. Буржуазія умово використовувала й використовує книжку, як знаряддя свого панування. З переходом у нас влади до робітництва та селянства книга мусить стати за знаряддя закріплення, зміцнення та поширення робітничо-селянської влади.

За провідника книжки в маси є киригар. Він-же відіграє в житті книги значну роль. Доля книжки часто залежить від нього. Він вибирає книжку для поширення киригорів, він радить її покупцю, він підбирає киригорів, він показує літературу на те, що киригі питання, він так чи інакше впливає на читача-покупця, а також і на поширення книжки.

Взагалі роль киригара досить значна й до нього треба ставити певні вимоги, більш ніж ним це значно робиться. Думки, що киригар, а з нею й киригар мусить бути нейтральні, аполітичні, це є лише буржуазні хитрощі. Буржуазія сповідає ринок своїми книжками, своєю продукцією, через них переводила свій вплив на маси з поваленням п киригара мусить стати за знаряддя робітничо-селянської влади.

Тому за першу й найбільшу вимогу від нового киригара мусить бути близькість, спорідненість з ідеологією робітничої класи та її партії.

Далі, він повинен бути свідомий своєї ролі й тих завдань, що стоїть перед ним. В наш час будівництва нового світу, він мусить бути активний співучасник цього будівництва, допомагаючи поширювати відповідну літературу.

Киригар має бути досить всебічно освічена людина, він мусить знати всі галузі наук, бодай поверхово, бо йому доводиться мати справу, як з високо-освіченими так і з малосвіченими людьми. І тим і другим він часто мусить вказувати відповідну літературу.

База нашої освіти є соціально-економічна книжка.

Тому киригар мусить особливо добре знати соціально-економічну та політичну літературу. Звичайно, і в інших галузях людського знання, киригар мусить бути, як дома, на кожне питання він мусить дати пораду чи підбрати відповідну літературу. Він повинен уміти комментувати киригорів, як навірноамантійні.

Киригар мусить бути добрий психолог, він повинен уміти підійти до покупця з усіх точок зору, бажання, навіть коли вони несуть самому покупцеві. Перебачаючи, що було доброго в старій буржуазній киригорів, і в техніці, умінні поширювати книгу, киригар не повинен перейматися тим духом „кранства“, що панував у старій киригорів і який, ще й тепер так часто вражає в наших торгових закладах. Він мусить навчитися торгувати, гідно за попитом іліача, але не перетворюватися на звичайні-ськиного кривара.

Це, напевно, накреслені мінімальні вимоги, що до киригара.

Але деж їх взяти тих киригорів? Все вимагає науки. Лише в цій галузі, в галузі киригара, що має таке велике значіння в нашому культурному житті, ми не маємо ніяких шкільних закладів.

Потрібно школи киригорів. Принаймні, треба не маємо школи, треба влаштувати хоч курси. Установи, що працюють коло книжкової справи повинні підбрати про це. Наші ралпаративні вчителі повинні знайти кошти на цю справу. Гроші витрачені на неї з прибутком повернуться, коли ми матимемо доброго киригара.

Справа ця негайна.

А. Бурніс

СПРАВИ КНИГАРСЬКІ ¹)

У СТАТТІ „Про наші киригари“ (Н. К. ч. 1), т. Дубчин свесочно зачіпає так найбільше для киригорів питання, про внутрішню організацію киригорів. Питання це настільки й потрібне уже серйозної розважати.

Книжка завоювала уже своє місце на ринку, вона є за неодмінну на кожному кроці, для кожного письменного громадянина Республіки. Але, як і, дедобути ту чи іншу потрібну книжку не кожен знає. І дуже й дуже часто можете почути в киригарі незадоволення покупця, коли він не знайде там потрібної йому книжки і кожен раз незадоволення виявляється приблизно в одних словах: „та де-ж її (книжку) можна знайти, обігав увесь Харків, у всі киригари і ніде немає“, а коли книжка в киригарі знайдеться то: „фу-у, нарешті хоч в одній киригарі та знайшов“, останнє частіш усього почує в киригарі „Книгоспілки“, коли купують статут кооперативних товариств.

Ці факти я переклашу, тут напевно, щоб показати, наскільки споживачів книжки неінформовано про те, яку книжку, і де можна набути.

У нас на Україні до цього часу, немає приступних для широких мас інформаційного та критико-бібліографічного часописів де-б можна було слідувати за книжковою продукцією²).

І можливо, через це саме киригар тепер доводиться бути за живого бібліографічного показника і порадника.

¹) В попередньому числі „Нової Книги“ було вміщено статтю Б. Радіоню, киригарського робітника: „Статті „Справи киригарські“ написана тех „киригарів від привади“ Л. Бєзуглин. Редакція й надалі заперече тов. киригарів, ділячись своїми думками про потреби й мрії нашої книжкової торгівлі.

²) По відомостям редакції „Нової Книги“ зараз ДВУ вживає заклад до регулярного виходу двотижневичного „Літопису Укр. друку“ який і ми на меті задовольнити потреби в інформації про нову книжку. Також і „Нова Книга“ при відповідних умовах буде надалі виходити регулярно по місяцях.

Але, коли видавництва й книгарні справились із завданням наближення книжки до населення в справі зниження ціни, умов транспорту й т. ін., то з другим завданням, щоб обидві книгарні, які б відповідали своєму сучасному призначенню, вони ще не справились.

Правий т. Дубняк з одного боку в тім, що внутрішня організація книгарень наших далеко не на належній височині. Що коли й захочеш купити книжку і є вона в книгарні, то не можеш купити тому, що про неї книгар забув, або просто не знає що в його в книгарні є, або ще й через те не можеш купити, що назвеш не заголовком, а підзаголовок книжки, або (в перекладних виданнях) назвеш спочатку ім'я автора, а потім прізвище, або навпаки, як от: Томпсон-Сетон, Сетон-Томпсон, Сінклер Льюїс, Льюїс Сінклер і т. ін.

Коли ж покупець забажає, щоби книгар порадив йому щось на те чи інше питання то не завжди одержить достатньо відповідей, скоріш може почути: «до цього питання у нас немає нічого». Бо це найкращий рецепт одаркості, а не одкуплення, коли стоїть черга з певними замовленнями, над якими міркувати довго не доводиться.

Звичайно не можна сказати цього про всі книгарні, але здебільшого справа стоїть так і доводиться погодитись в цьому з т. Дубняком.

Але ж з другого боку, коли т. Дубняк пропонує «дуже простий вихід» з цього стану одним заведенням у книгарнях картоквого абеткового й систематичного каталогу за міжнародною десятизначною системою, то доводиться сказати, що це спосіб далеко не такий простий і невичерпний.

Не треба забувати, що тепер кожна господарська підприємство мусить працювати бездефіцитно. Книгарня ж, хоч і має багато спільного з бібліотекою, по характерові роботи, але одночасно вона є й комерційне підприємство і не в першу чергу.

При таких умовах роботи книгарень, завести в них десятичний системи каталогу по-перше буде для собою збільшення штатів і збільшення доходу значне. А з господарського підходу це зустріне багато суперечок.

Потім, щоб карток таким явилася собою лінійну картину того, що є в книгарні, його потрібно що дня передивитись, щоб викинути картки на продаж книжки, або записати що треба поповнити в книгарню. Коли ж не звірити з полицями, то потрібно вести реєстрацію проданих книжок на чеках, а потім заносити на картки.

А це ускладнює роботу взагалі, гальмує скорий відпуск покупок, наслідки цього відомі всім.

Друге: при такій системі обліку виходить, що картки будуть заняті робітниками обліку цілий день і наблизитись до покупки ніяк не зможуть.

Без такої роботи над картками, вони нічого не будуть варті.

Коли книгар знає автора книжки, то йому зовсім не потрібно дивитись до каталогу, а потім дізнати на полицю, а зразу йде до полиці і подає книжку покупцеві.

Так само для того, щоб упевнитись чи є книжка в книгарні чи її немає, то гарний книгар, не підходячи до місця де вона лежить за кілька кроків, гляне на полицю і скаже чи є чи немає.

Потім встає питання, чи багато знайдеться покупок, які зможуть користуватись десятичною класифікацією каталогу.

Та й це ще шлу низку аргументів можна привести, що говоритимуть, не на користь проекту т. Дубняка.

Заведення в книгарнях картоквого десятичної класифікації каталогу ні трохи не усуне тих прогріхів в роботі книгарень, що тепер так є, бо цим не підніметься культурний рівень робітників, а це сама головна причина.

На мою думку, щоб хоч трохи запобігти цьому лихові, в першу чергу потрібно дати можливість книгарям здобути відповідних знань. Знання таких

можна набути на книгарських курсах, які в однаковій мірі потрібні для книгарів, як бібліотечні для бібліотекарів.

По-друге: ми мусимо наразі впорядкувати нашу бібліографічну справу: мусимо мати бібліографічний журнал, який виходив би не раз на три місяці, а принаймні два рази на місяці. Ми мусимо також мати й журнал, в якому можна було б знайти критичні огляди того, що вийшло з друку й відомості про те, що має вийти в близькому часі. Та щоб у журналі тому рецензії на книжки містилися не тоді, коли видання уже розпродано, а по можливості з виходом книжки на ринок.

І останнє, книгаря треба поставити в такі умови праці, щоб він мав можливість працювати над собою по-за працю. Тепер при 8-ми годинному робочому дні, плюс майже що-дня гуртки, немає ніякої можливості працювати над поліпшенням як удосконаленням свого фаху дома.

Л. Безуглий

БІЛЯ КНИЖКОВОГО ПРИЛАВКУ

ВРАЖІННЯ

НЕТ-ЛИ у вас третього тома стихотворений Баака?

— Ні, немає.

— Но где-же я могу его достать?

— Не знаю. Мабуць — ніде.

З під синього капелюха дивляться сині оченята, і в них — тихий сум: обійшла всі книгарні, — ніде нема третього тома Баака...

Ці сині оченята дивляться з «того світу», з далекого минулого. І весь маленький діалог віддається в книгарні якимось чудним анахронізмом.

А ось ще один діалог, — передав його мені знайомий, людина тем трохи з «того світу». Кохався на Гумільов та Ахматовой і одночасно, — бувають такі життєві парадокси, — закохався в сучасній дівчині, студентці курсів пом.-лікарів. Наближається день народження коханої, і ось:

— Марусю, я хочу подарувати вам якусь книжку. Хто у вас любий поет, або ваш любий роман?

— Подаруйте мені краще Бума — курс акушерства.

Марусі, очевидно, ніколи читати романів, і «любимих поетів» у неї зовсім немає.

Це типово для нашої молоді, але й не тільки для молоді, наша епоха, безумовно, не епоха поезії. Звичайно, друкуються збірки поетів, і жадної книжки шомсичника не виходить без пари — другої вірші, але на якому цьому зовсім не помічається того зосередження уваги читача, що його було років десять тому. З боку шомсичників, це друкування поезії, може, тільки «дань традиції» і «робота для майбутнього». Бо сучасний читач їх поезій не потребує. Що ж до видавництва, то вони, очевидно, почули й зауважили собі такий нахил сучасного споживача книжки: збірки поетів виходять дуже рідко, а коли й виходять, то малесенькими книжечками (щоб дешевше обійшлось) і маленькими тиражами. І в книгарні відділ поезії — «наймертвіший» відділ.

Трохи інакше стоїть справа з так званою «беспрістрістю» — художньою прозою. На перше враження, тут помічається, якийсь певний і безумовний рух. Виходить сила книжок, — скільки їх розмалявання, лежить на прилавках так у вітринах книгарень! Деякі, книжки виходять другим і третім виданням. Біля них у книгарнях завжди хтось є, копається, розглядає, купує. Але:

— Нет ли у вас «Тарзана»? А Бенуа «Атлантида»? Не получили чего новенького з Локка? Маргерит, Маргерит, Маргерит...

Це — вулиця. Це попит на „легкий матеріал для кафеєкательного читання“.— Маргерит, Бенуа, Честертон і, особливо, державний владар сьогоднішньої вулиці, псевдоніми і неблагатні Герроуз, з його „Тарзанам“, „Морюланам“ й т. п. й т. п.

Серьйозний читач проходить біля витрини краснопису, не звертаючи на неї майже ніякої уваги. Досить показало вже те, що приватні видавництва, які ширі й одверто пішли на зустріч літературному смаку вулиці, весь свій добробут збували на „белетристичне“, а державні та партійні видавництва, що обслуговують якогось лишого читача, мають „белетристичку“ в категорії найменш „хороших“ книжок.

Не можна, арозуміла річ, швидко затверджувати, що сучасна молодь, т и н о в и ї сучасний споживач книжки вгадали, — зовсім не читає художньої прози. Єсть низка книжок, є декілька авторів, що їх читає та запитує, очевидно, молодь. Нема чого казати про Синклера, твори якого розповсюджені не гірше, від якої самі „хороші“ книжки з відпаду суспільнознавства. З російських письменників безумовний інтерес з боку сучасного серйозного читача можна констатувати відносно Вс. Іванова, Сейфуліної. Бабуля запитує уже мабуть з рік, коли його окремими книжками зовсім ще й не видавали. Не тільки напів-буржуазна публіка купує Д. Лондона, Уэльса, Герлі...

Але є шкідливі риси в запиті на всі ці книжки. Переважно це запит колективний. Назначивши різке вище — рабфакторство або вузовське, що купує Синклера або Сейфуліну. Іх купують бібліотеки, книгозбірні при всяких установах та школах і, очевидно, таким шляхом іде дуже широке використання цих книжок. Певно, їх там читають і читають досить добре. Але для індивідуального вжитку, для постійного користування в порядку „власності“ книжки цих письменників купувати занадто мало.

Бо — найголовніше в житті — робота*, як висловилась одна комсомолка, купуючи для себе невеличку книгозбірню, до якої підійшли і „Основи лєнінізму“, і „Історія РКП“, і „Політ-економія“, і не було жадної книжки по красному письменству. Комсомолка їхала у відпуск, була в доброму, багаторому настрої, — „відпочину, почитаю“, — але відпочивати вона буде не над Локном, навіть не над Сейфуліною, а над „Історією Р. К. П.“.

Заяється, що в цьому „найголовнішому в житті“ — роботі* полягає основна риса психології сучасного читача, сучасного споживача книжки. Книжки — розв'язки книжки — відпочинку невідомі їй не цікаві йому. Він шукає й купує книжку, яку знаряддя роботи. Пусто біля приладку краснопису та поезії, або розглядають отам книжки „совбарщини“ та „совдани“: але завжди натопи біля відпаду суспільнознавства. І саме той читач, що „робить том“ нашого книжкового ринку, завжди тут. Це ті, що для них „найголовніше в житті“ — пафос життя — робота. Не смакування поезій та романів, а практичні відповіді на практичні питання сучасного життя. Тепер це — в сфері суспільнознавства, на - далі, — така тенденція вже й тепер почувається, — це будуть питання прикладних галузей знання. А ще на - далі... Невідомо, — може будуть і поезії. Але покищо — це до того. Бо єдина дієва романтика нашої не романтичної епохи, — це будова життя.

Муму зауважити: вислови торкуються російського покупця, і зроблено їх на підставі спостережень у російському відділі книгарні. В основних рисах вони поширюються також на покупця українського. Але український покупець має деякі свої особливості. Про них — іншим разом¹⁾.

М. Гаврашенко

ПО-ЗА КАБІНЕТАМИ

ДОВЕЛОСЯ ще мені в інспекційній році проїхати по округах і районах Полтавщини і простежити розповсюдження книжки. Там воно справді виділяється. Багато багачів такого, що до кабінету, а ніяк не побачив. Дуже приємно буває побачити на місці гарні і корисно безпосередньо відлучити нервами зле.

І в кабінетах ми знаємо, що багато людей і установ „розповсюджують книжку на село“. Як так, тепер про це - ж тільки й балають, що всі „линем до села“. Не кажучи про Держвидав і місцеву кооперацію, що поважає роботу переносити і місцеві губ. та окр. „издательства“, і „Червоної Хрест“, і Наркомост і навіть приватні народололюбні ділчі - бундісти.

„РОЗПОВСЮДЖЕННЯ“

Працюють і трудяться над „розповсюдженням книги на село“ народололюбні агенти і ГІЗ'а, і „Новий Деревня“, і „Красної Звезди“ багатьох - багатьох інших.

І дійсно, народ все культурний, книжний, всі в та-ліфе, з старою „гвардейською виправкою“ зі стечами. І комерційні методи добре засвоєні: це обманеш — не пролазиш. І чого чого, тут тільки немає „діаюшка-гражданіш“ — „тридцять тисяч“ агентів з книжками і кожний свій товар вишвалює, а інший гудить. Аж не зручно запитати селянину у кого - ж дійсно крадій, бо - ж не відцепишся потім, аж від цигана на вярмрку.

Отак і попадає книжка на село. Багато трудяться над цим „політично важким завданням“ та не багато ще книжки на селі. А це ви гадаете аякості. В шість відьом випахав мені шляхом серйозно доказували ці „культурні книжні“ люди, що „все-же крестьянин на Україні интересується і спрашивает русскую книгу“. Дійсно, навіть, цікавить його повчати з видань „Новий Деревня“, написаних відповідно до умов в „Ятської губ., як ото треба орати по - вченому. Купити ото селянини, почитає, аж до пупа його візьме — і сяк! — такі сини сміються над далеким — пише тобі на гумі таке, що на голову не ползе, їдть він під три чорти з вашою агрономією“.

— Ні, каже, не треба нам ваших учених книжок, нема коли з вами теревенити, он сіяти треба.

КНИЖКОВЕ ШАХАРІСТВО

А це буває частенько, що зайдє отаким „агент“ в містечко та село — кричить на все село пролавайте кури та яйця (коли жита вже нема) та піднішуйте на журнал — великий з картинками, усе визнає, як краше жити і селянину і робітнику, знайтеме, що на нсьому світі робитись. Чому не поцінається всім усім — така-ж охота, жага пересяти за межі своєї околиці. Не лише яйця та кури, не покаже селянина і шетину десь знайде під стрікою і смуща, ці піктуру нечистину. Запише тобі добре все той „агент“ кому що і на скільки, це як квитка якогось дасть з замуряною якоюсь печаткою. Ждть каже — скоро придуть до вас самі журналі. Ходять, визирають, як свята, місяць — другий, третій, аж до округи та губернії по всіх почтах ходять — ні кажуть не було. А шоб-же вашого батька. Та й більшовиків - ж отичає й розумні й тверді люди стали, як з бандітизмом в врях, лісах та на незайдїй дорозі справлялись, а тут тобі — серед білого дня у тебе в хаті,

В МІСТІ

Це так, на районі, в містечку, в селі, а в оточуючому і губерніяльному місті — по дескут книгарев. А в книгарнях ці самі галіфе здебільшого. „Набу-

¹⁾ Стаття Т. Гаврашенко розпочинає собою низку нарисів - фейлетонів, які присвячуються „книжці в побуті“. Ред.

вають* біди на літературу — повинки потрошку по 10 — 20 і 30 примірників кожний. А частіше, що їм замість цього видавництва в своєму стремленні „розповсюдження“ насидівають самі замість 20 — 200 примірників — хіба-ж це для якихось Лубен, чи Ромен багато. Всім шим книгарням та Лубен припало по 200 — 1000 примірників. А потім хоч-не-хоч — на пуд! А організаційні пенати у кожній книгарні ого-го. Та кому-ж болять то, все державні книгарні — значить, і дефіцит державний. От-би отим комвунторгам місцевим та РСІ отут покопатись.

„ДЕРЖАВНІСТЬ“ ТА „ГРОМАДСЬКІСТЬ“

Більше всього популярні, трітві і солдати не вважаючи на те, „столпотворення вавилонське“ є звичайно філії Держвидаву на округах і кооперації на районі і селі. Правда, що то робітників самого Держвидавцу, приміром, то теж далеко не всякий рівні. Дуже вже забагато бувають „державні“. От як-би їм трохи більше громадськості. Посилається, приміром, по державній лінії з Пастави, завідавачі книгарнею в Галич.

Галич собі хлопчина по витонці з портфелем в трубку під пахують та розганяє курей та гусей. Прямо, що то вона за гарчача в нього — цілісний день він сюди та туди по Галичському витоні! — то-ж то в нього робота! Та що з того — люди „державні“ і прислали, як люди з довір'ям — ніхто й не погляне, а місцеві теж чекають та дивляться — установа-ж „державна“ централізована. Нарешті приїжджаєш, — як працює? Та добре. Як розповсюджуєте? А нічого собі. А де-ж книги, справознання, записи, навчання? Та ото-ж, бачите, роботи-роботи! Та й робота жива — не любите, знаєте, отого мертвого заводу. Ото-ж так торгуємо, — а тут тобі витрати й на те й на друге — так, що й записувати нічого, — що наторгуєш — то й витратиш. Так, тут уже не утримаєшся, щоб не ознайомити таких „державних“ хлопців з державними радянськими законами при всій громадській через наряд. Дійсно, треба більше зв'язку з місцевим активом, треба позбавити можливості ховатись за „призначення зверху“ в безвідповідальній роботі.

Буває, правда, навпаки — забагато громадськості. Наторгували, бачте, дещо за книжки Держвидавцу, та от місцева Роменська друкарня в скрутному становищі, а у нас, бачте, „поєднання“ — та вони, колишні, вернуть, та й Харків — же їм щось винен. Тут уже треба би більше хоч-не-хоч „бюрократизму“.

Взагалі робота Держвидавського апарату розповсюдження займає, зрозуміла річ, центральне і поважне місце.

Таке-ж місце низьке округи на районі і селі займає кооперація. Ці два апарати є доповнення один одному, хоч іноді „патріотичні“ перешкоджають їх взаємній продуктивній праці через „вплив“ і непорозуміння в окружньому місці. В деяких місцях є книгарня і Держвидав і Райсоюз. От і починається конкуренція, а про периферію, про село забувають, звичайно.

Ф. Білокриницький

З ПРАКТИКИ ПОШИРЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ КНИГИ

ПРО ПІДГОТУВАННЯ РОБІТНИКІВ КНИЖКОВОЇ СПРАВИ

ЦІЛКОВИТИЙ брак робітників, а також установ, що підготовлювали-б фахівців книжкової справи ставить перед Кооперативною Книгарською Спілкою, „Книгоспілкою“, завдання — підготувати таких робітників власними силами. По багатьох місяцях С.Р.С.Р. (на Кубані, в Москві та инш.) кооперативні

спілки, що палдо гостро відчувають потребу в книгарях — громадських діячів, взяли за організації короткотермінових курсів для підготовки робітників книжкової справи.

Книгоспілка вживає двох засобів підготовки робітників — інститут практикантів та короткотермінові курси.

З метою підготувати книжкових та кооперативних робітників до вимог кооперативної книготорговлі, Книгоспілка запрошує на практикантський стаж (1—3 місяці) осіб, що до певної міри знаються на книжковій справі. Тут вони ознайомлюються з засадами книготорговлі, вивчають властивості кооперативної книготорговлі і, закінчивши свою науку в якійсь філії Книгоспілки, йдуть на периферію.

Проте, цей засіб, при всій корисності його, не може дати швидких наслідків. А життя не жде, кооперативна книготорговля, зростаючи, потребує нових робітників. Щоб підготувати їх, а також для підвищення кваліфікації наявних робітників, Книгоспілка улаштовує трьохтижневі курси.

Курси мають практичний характер і пристосовані до специфічних вимог кооперативної книжкової справи. З цієї причини в програмі курсів ми не знаємо теоретичних дисциплін, що вивчають книгу, хоч зустрінемо паперовий та канцелярський крам і т. и. Суто-утилітарний характер та короткість навчання позбавляє можливості поставити питання книжкової справи на всю їхню широчінь. Треба гадати, що досвід цих короткотермінових курсів допоможе в майбутній справі організувати поглиблені курси.

До курсів приймаються у першу чергу особи, командировані кооперативними організаціями, що продають книжкову працю або починають цю справу; в другу чергу — командировані іншими організаціями, і в останню чергу — окремі особи. Штатні слухачі, що матимуть від Книгоспілки помешкання й харчування, перебігаються — 40 осіб.

Курсисти зобов'язуються, прослухавши курси, вступити на посаду до кооперативної установи.

Численні повідомлення з місць свідчать про те, що курси викликали інтерес серед кооператорів. Мачиш потрібну кількість слухачів, що працюють над книгою, курси сприятимуть колективному проробленню актуальних питань книготорговельної праці, — це передається і в програмі курсів

ПРОГРАМА 3-ХТИЖНЕВИХ ПРАКТИЧНИХ КУРСІВ КООПЕРАТИВНОЇ КНИГОТОРГОВЛІ

А. ЛЕКЦІЙНА РОБОТА

І. Загальні положення книжкової справи

1) Вступна лекція. Книга в Рад. Респ.	1 год.
2) Продукція книжки	4 „
3) Сучасний стан і орган. видавництва	2 „
4) Законодавство про книговидав. і книготорговлю	2 „
5) Організація книг.-торг. роботи в СРСР і значіння кооперації	4 „

Разом . . . 13 год.

II. Організація й практика кооп. книготорговлі

1) Завдання, обсяг і характер кооперативної книготорговлі	3 год.
2) Система політосуд. установ і книжкова торгівля	3 „

- 3) а) Організація кооперат. книжк. торговлі при коопер. організаціях різних галузей. Об'єднання кооперативів для книжкової роботи, форми їх об'єднання з іншими організаціями 2 год.
- б) Книжк. комора в системі кооп. апарату 2 „
- 4) Влаштування і облагодження помещення для книжк. торговлі Райспілки в Робкооту 2 „
- 5) Питання добору і первісного облагодження книжками книжк. комори 4 „
- 6) Фінансовий бік книготорг. роботи 4 „
- 7) Одержання криму, розширення, розстановка книжк. ознайомлення з десикт. систем. 3 „
- 8) Шляхи і засоби розповсюдження книг:
- а) реклама книжк. комори і засоби її 1 „
- б) реклама книги в книгар. і по-за нею 4 „
- в) встановлення зв'язку в колек. спож. книги і громад. організ. 2 „
- г) обробка книги (каталоги, бібл.-ки) 2 „
- д) продаж книг в крамницях. Типи покупців і типи книг. Керівництво й допомога покупцям з боку продавця. Організація справи роботи і просування бібліотеки нових книг 6 „
- е) розповсюдження книг через пошту, книгонош, агентів, кіоски, вуличні вітрини й т. ін. 2 „
- 9) Робота з новинами. Виписка, одержання і поширення новин 3 „
- 10) Робота з підручниками і огляд підручн. 4 „
- 11) „ з період. виданнями 2 „
- 12) Облік роботи, звітодавство, книжков. склад і бухгалт. кооперація 5 „
- 13) Штат книжк. комори Райспілки і Робкоотів 1 „
- 14) Книжкові комори і місцеві кооперативи 2 „
- 15) Вивчення книг і покупця 2 „
- 16) Характер видавництва 3 „
- 17) Книжковий робітник і його підготовка 2 „

Разом . . . 64 год.

III. Поширення книги на село і організація книготорговлі. 10 год.

IV. Книжкова комора—база постачання району кримо культурного вжитку.

- 1) Робота з папероним кримо. Кон'юнктура паперов. ринку. Торговельні плани роботи з папер. кримо. Клієнтура. Добір. Заготовка криму. Місце і час. Розширення різних галузей 10 год.
- 2) Робота з засобами приладдям і речі клубного облагодження і прокату 3 „
- 3) Відділи: фізкультура. Мати й дитина. Постачання дитячих будинків і майданів. Гра в іграшки. Постачання сільськ. театр. 3 „

Разом . . . 16 год.

V. Бібліографія:

- 1) З кооператив 3 год.
- 2) Сільського господарства 4 „
- 3) Соц.-економ. питань 6 „

Разом . . . 13 год.

VI. Книгоспілка та її робота. 4 год.

Б. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

- В книгарні: а) прийом книжок 1 день
- б) розстановка 2 „
- в) виставка книг 3 „
- г) продаж книжок 3 „
- д) облік і звітність 1 „

Разом . . . 10 днів

В. ЕКСКУРСІЇ

- а) В друкарню і літографію.
- б) Ознайомлення з засобами виставки книг, з кабінетами для читання.
- в) В Українську Книжкову Палату.
- г) „ гуртову комору Книгоспілки.
- д) „ паперовий склад.

Г. САМОСТІЙНІ РОБОТИ

- а) Огляд книг на окремі питання.
- б) Виготовлення плакатів.
- в) Реферати слухачів.
- Термін курсів встановити три тижні разом на 120 годин.

КНИГАРСЬКИЙ ГУРТОК

В радянському будівництві не мала роля випала на долю книготорговлі. А в тім, до цього часу фах книгопродавця виробляється у нас первісними кустарними засобами. Нікому ні пече, ні гріє, де й як виховується і спеціалізується так потрібний в даний мент фаховість—книгар—дійсний і безпосередній продавець книги в гущу читачів.

Щоби залатати хоч малесеньку галичину в цьому, культуром Книгоспілки, йдучи назустріч бажанням книгарських робітників, організував „Гурток в справі вивчення книги й книготорговлі“.

Завдання гуртка: 1) бібліографічне вивчення всіх книжок-новинок, що поступають до продажу, 2) класифікація книг, 3) техніка книгарської справи й т. ін.

З того, що майже всі робітники крамниць й комори поклали видавцям і працювати в гуртком, можна судити, наскільки це болюче питання для книгарського робітника, який шукає відповіді на те чи інше питання, що виникає в процесі роботи.

Тепер уже відбулось кілька засідань гуртка, де було заслухано лекції з теоретичних питань, зачитані керівниками гуртка, а також теми, пророблені учасниками гуртка по черзі.

Праця ведеться за намеченим планом.

Л. Б.

РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ ЧЕРЕЗ КНИГОНОШ

В Охтирській окрузі зроблена спроба розповсюдження літератури через книгонош—учителів. Організована ця справа була так. Книгарня Охтирської Коопспілки (а тепер Відділ Книгоспілки) виїхала в зносини з Окр. Правлінням Профспілки Робосвіти видала відповідного об'єднання до всіх місцевих Робосвіт про відділення книгонош з метою розповсюдження радянської книжки по-між селянством. Груньський Райвиськом Робосвіт видалив 5 учителів, які й взяли розповсюджувати літературу на хуторах і селах. Насліпки цієї роботи вже маються. Книгоношами—учителями в Груньському районі продано 560 кни-

жок на суму 50 карб. За свою працю книгоноші одержали 15% зі всієї суми проданих книжок, згідно умови. Розповсюджувалася література: дитяча, укр., соціально-економічна й сільсько-господарська.

Охтирський Відділ Книгоспілки гадає розвинути таку роботу й по останніх районах округи, встановивши тісний зв'язок з сільським учительством.

П. Гоцицький

ТИЖДЕНЬ КНИГИ В МОСКВІ

З метою популяризації книги серед широких робітничих мас від 5/V до 12/V було переведено Тиждень Книги.

В цей тиждень Держвидав оголосив 15% знижки на всі свої видання. В робітничі райони були послані книгоноші.

10 травня улаштувано карнавал книги, в якому приймали участь всі московські видавництва, Головно-Губерніалітосіта.

Значне місце в карнавалі займало військове видавництво.

12 травня в заключний день Тижня Книги були зроблені підсумки всієї кампанії, за книгу й обслуговування бібліотеки*.

ВІЙСЬКОВА ПРЕСА

11 травня в Експериментальному театрі в Москві була влаштована прієктиція вечірка Тижня Книги, на якій виступив т. Фрунзе з докладом „воєнізація країни й військова преса“.

НЕДОРЕЧНОСТІ В КНИЖКОВІЙ ТОРГОВЛІ

У московській газеті „Торговіе Известія“ відзначається, що в справі книжкової торгівлі трапляються випадки зайвого гальмування розповсюдження книги. Наприклад, у м. Володі Держидав по договору з акти товариством „Северний Печатник“ обов'язався не продавати книжок на суму менше ніж 50 карб., завдяки чому читач не завжди має можливість купити потрібну книжку, хоча покупила здатність населення отацьки підвищилась, що ніякої конкуренції між книжковою торгівлею Держидаву й „Северного Печатника“ не могло бути.

ПРО РОЗПОВСЮДЖЕННЯ КНИЖОК НА СЕЛІ

На сторінках московської „Бєдноти“ часто-густо порушено справу про те, як краще розповсюджувати книжки на селі. Одним із способів розповсюдження є книгопоштовість; друге — кооперація; в останньому разі пропонується заснувати при кожному кооперативі киоск для продажу книжок і брати книжки на комісію.

В тій-же газеті друга замітка указує на те, що посилали на село треба добре знати книжки, бо при невмілому поводженню вони скоро розпадаються.

Пропонується не розсилати книжки різними організаціями, а направляти всі книжки у волосну хату-читальню, яка вже буде вести облік всім книжкам і розповсюджувати їх по сільських хатах-читальнях. Таким чином ми збудуємо того, що книжки губляться, розпинаються й не доходять до того, хто має в них найбільшу потребу.

ДОСТАВКА КНИГ АВІО-ПОШТОЮ

Дерулофт підписав договір з акціонерним товариством „Міжнародна Книга“ про доставку літаками з-за кордону в Москву нових книг та журналів із Англії, Франції та Америки.

РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ НА ПІВНІЧНОМУ КАВКАЗІ

Нарада всіх видавничих Північного Кавказу при краєвому бюро агропропаганди у Ростові на Дону розглянула питання про розповсюдження сільсько-господарської літератури серед селянства. В нараді приймали участь вид-цтва: Держ. видав., „Буревістник“, „Новая Деревня“ й інші. Було відзначено, що кооперація не дає достатньої уваги продажу книжок; що агенти, які проляють літературу, шкодять справі, бо ламають селянину зовсім не потрібні книжки. Ухвадено було розповсюдження сільсько-господарських книжок провадити через агрономів, які найбільше стоять до селянина й мають найбільший авторитет на селі, а також знати, яка книжка потрібна селянину.

— В газеті „Красное Знамя“ в Краснодарі точиться дискусія про те, які книжки потрібні селянину й як їх розповсюджувати. Дехто висловлює думку, що місцева книжка селянину не потрібна, бо таких книжок на Кубані зовсім нема. На це відповідають, що колгоспні книжки нема, то треба їх видавати; селянинові потрібна, як раз така книжка, яка пристосована до місцевих умов, незалежно від того, де її видано. Цікаво, що ця дискусія зовсім не запалює питання про українську книжку, яка своєю мовою більше всього підходить кубанському населенню.

КНИЖКА В СИБІРСЬКОМУ СЕЛІ

Одні з книгонош Сибірайнидлаву, що об'їздив за два місяці два райони з населенням в 55 тис., зібрав цікаві відомості про те, хто читає книгу на селі, й яку книгу більше читають.

Продаж книжок проводив він на базарі й по дворах (27%), останнє було розподілено так — кооперація — 19%, сіл.-госп. кред. товариства — 13%, агрономічні участки — 10%, хати-читальні — 10%, школи — 7½% та пошта — 7%.

Маленький 90%, який припадає на хати-читальні, пояснюється повною відсутністю коштів у останніх.

Що до питання, яку книжку купує сибірське село, то тут маємо такі числа:

Дитяча література — 40%, сільсько-господарська — 16%, підручники — 12%, загальноприступна дешевша література для селянина — 11%, природознавчі книжки — 11%, Ленінська література — 7% й останні 3% — педагогіка, політграмота й кооперація. Цікаво відзначити високий відсоток дитячої літератури, який свідчить про потребу таких книжок на селі. Справу книжкової торгівлі більшість по селах налагоджено дуже кепсько й книжки лежать по крамниках, в той час, як книгоноша швидко розпродав всю літературу. Почувається потреба розширити пересувну книжкову торгівлю.

ЗА КОРДОНОМ

ВИСТАВКА РАДЯНСЬКОЇ КНИЖКИ В ПРАЗІ

На весні минулого 1924 року радянські видавництва з ініціати Держидаву РСФРР взяли участь в празькій „веселювій“ виставці зразків, зробивши тим прямий крок до налагодження культурного поєднання із Заходом шляхом інформації про культурні досягнення Радянської Спілки.

Виставка й була першою подібного роду спробою організована в спільному порядку, відбивала, переважно, продукцію та діяльність Держидаву РСФРР, слабенько інформуючи про роботу інших видавничств, прим., Держидаву України, продукції якого загубилася в потіч ГИЗ'овських видань, і в наслідок такого стану річей була чергова майявна, проти-радянська кампанія емігрантської преси.

Не зважаючи, проте, на ці негативні боки справи, виставка в основному, мала й чимале позитивне значення.

Тому вже наприкінці р. 1924-го чеське „Товариство культурного зв'язання з СРСР“, на чолі якого стояв проф. Неседль, почало клопотатися про влаштування в Празі, а на початку р. 1925-го нової виставки, що виправляла б помилки першої і, заразом, дала б про останні досягнення радянської видавничої роботи, що, як відомо, значно поширилася особливо останніми місяцями.

Держвидав України надіслав у розпорядження Виставковому всі свої видання, плакати-діаграми, що охарактеризовують його роботу та фотографії своїх книгарень, друкарень, то-що. У салуочному числі було подано докладну інформацію про цю виставку.

С. К.

користали цю „оказію“ й французькі видавництва. Видатні французькі будівничі протягом п'яти місяців збудували гарний павільйон, де розташовано щось 120 видавництв. За метою, що й засвоили собі французькі книгари, кожне видавництво виставило не окремо, а за „фахами“ та з відповідним „галузяним“ знанням або техніки. Перевага такого розподілу матеріалу досить некрапа: виплукані не доводиться шукати бажаної книги по окремих вітринах, він зараз іде до того місця, де є ті книги, що його цікавлять.

Звичайно, відкриття було влаштовано урочисто: безліч промов, розподіл „нагород Почесного Легиону“, бенкет, і нарешті, танки. Наслідки цієї виставки для Франції були дуже гарні: крім морального успіху (постановку відвідало багато осіб), видавництва продали книжок більш, ніж на 60.000 франків, хоча кожна книга було тільки по одному примірнику. Крім того, щось із 50 видавництв одержали нагороди: великі призи, почесні дипломи, золоті та срібні медалі.

Другу виставку влаштовано було трохи пізніше в Львові. На цій Францію репрезентували тільки 22 видавництва. Величезні жорби що-дня відвідували французький павільйон, але фінансові наслідки порівняно невеличкі.

Третя виставка відбулася в Бухаресті. Просторий „Maison des français“ було дано організаційному комітету для виставки французьких дружових, 70 видавництв відгукнулось на заклик комітету й мали виключний успіх. Увесь румунський „бомонд“, на чолі з принцем Каролом, відвідав виставку та закупив майже всі експонати. Попит, за рахунок книгарів, перевищував подання майже в 7—8 разів. Тут-же на виставці видатні французькі лектори читали лекції та знайомили румунську публіку з досягненнями французького книгарства. Політичні діячі не знедали зручного моменту та багато разів маніфестували прихильність Румунії до своєї „незміної та вірної союзниці“.

Розширивши, таким чином, свій вплив на захід та схід, французькі книгари звернули увагу на південь та надіслали свою продукцію на виставку, влаштовану в Каїрі та в Олександрії. Ініціатором цього діла виходила від Комітету „Друзів Мистецтва, що його засновано в Єгипті франкофільськими колами буржуазної інтелігенції (англійський імперіалізм не дає змоги розвитку місцевій буржуазії, і вона користується всіма випадками, де личила вивити своє опозиційне відношення до англійців. Захоплення „блеском“ французької культури є одна з форм ворожої демонстрації проти Англії).

Почесний голова виставки король Фуад І-й віддав французькій секції чудовий „Hotel Savoy“, де містяться Міністерство Фінансів (Статистичний відділ).

Ці величезні зали, різьблені оздобні тадамистичні декораторами було цілком заповнено книгами. Більш за 0.000 чоловіків відвідали ці зали, багато примірників було продано. Слідом за Каїрською виставкою відбулася Олександрійська. Всі ті книги та гравюри, що залишилися в Каїрі, було навантажено в потяги та надіслано до Олександрії, де „Maison de France“, де багаточисленний штат консульських співробітників спільно оздобив та влаштував помешкання. Багато уваги було звернуто на реклами. Мабусть, всі англійські, арабські, італійські та грецькі редакції одержали запрошення до виставки. Також зроблено й 3 і шкільних та книгозбиральних. Крім того, щось із 3.000 запрошень було надіслано поштою.

Остання закордонна виставка було Празька. Вона була пристосована до міжнародного ярмарку. Ця обставина змусила французьких книгарів не дуже зручно, бо крамари та промисловці, що найдають до цього ярмарку, не дуже цікавляться письменством.

Тому організаційний комітет вирішив дати більш уваги пропаганді та надрукувати багато проспектів, брошур, прес-курантів і т. п. Оздобили помешкання чеські франкофіли; політичні та громадські діячі від-

Єгипетський король Фуад одвідує виставку французької книги в Каїрі

ПРОПАГАНДА ФРАНЦУЗЬКОЇ КНИГИ ЗА КОРДОНОМ

Останніми часами французьке книгарство переживає значну кризу. Задешевлення грошей, конкуренція закордонних, тоді чимось німецьких видавництв, політичні ускладнення та ще й інші причини дуже важко відбилися на збуті продукції французьких видавництв. Внутрішній ринок не міг більш задовольнити книгарів, і вони охороняючи своє книгарство парканом митових заборон почали вживати всіх заходів, щоб поширити попит на французьку літературу за кордоном. В цьому напрямкові вони виявили досить спритності та підприємливості.

На урочисте свято сторічного ювілею визволення Бразилії від єспанського короля в Ріо-де-Жанейро відбулася міжнародна виставка. Французьку промисловість було добре репрезентовано на цій виставці; ви-

видали французький павільйон, журнали та газети зробили те саме. В наслідок цього було 25.000 відвідувачів, з яких 10.000 зробили закупівлі. Владивістці, що брали участь в цій виставці, отримували медалі, почесні дипломи й т. п. Експурсі альпських вчених відвідала виставку та запрохала виставку до себе. Весь апарат було надіслано до Страсбургу, де відбулася ще одна виставка, на якій демонстровано досягнення французького книгарства, порівнюючи з німецьким. Політичний став Альбас-Лорену (якого приєднали до Франції 1918 року) обов'язав Францію до особливо пильного підробу що до кількості та якості експонатів.

„Спілка Книгарів“ (Le Cercle de la Librairie) може виступити себе за значимий досягнення в справі пропаганди французької книги та проникання на нові ринки збуту. Свід було-б і нашим ризидивісним бізнес подати про пропаганду революційної книги за кордоном.

P. Bime

БІБЛІОТЕЧНЕ ЖИТТЯ

КНИГОНОШЕННЯ В БІБЛІОТЕЧНІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ

КНИГОНОШЕННЯ поки-що досить нове явище бібліотечної практики України. Саме це вже швидко натурально з'ясує через що немає майже ніякого обліку цієї форми бібліотечної праці, а надто обліку загальної. Дуже милою полемікою до преси свої відомості окремі практики „киногоношення“¹⁾. Під той самий час місцеві почини що до „киногоношення“ де дали більшою.

В цій статті ми хочемо поділитися до відом „киногоношення“ окремих досвід різних бібліотек. Аналіз даних цього досвіду (безумовно, недостатня для твердих висновків²⁾ проте показує, що при певних умовах „киногоношення“, що до дійсного постачання книги в товщу робітничо-селянської маси читачів, — відзначається великими вигодами, що залишають далеко позаду навіть пересувну бібліотеку, яка часто перетворюється в філію стаціонарної бібліотеки. Нижче наведені факти досить певно переконують у цьому. Але попередю дамо коротке визначення самого розуміння „киногоношення“.

Під „киногоношенням в бібліотечній справі“ ми розуміємо таку форму бібліотечної праці, при якій сам бібліотекар³⁾ (чи інші спеціальні особи) прибуває через певні прогати часу з невеликою кількістю книг, що він приносить їх із стаціонарної бібліотеки⁴⁾ на місце праці (цех, майстерня чи місце відпочинку)⁵⁾

¹⁾ Заслугує згадки почин у цій справі заводу-завантажувача бібліотекою 1-го канатного заводу Харк. округу. Див. „Раб. Край“, ч. 4, стор. 67.

²⁾ Ми користуємося матеріалами про „киногоношення“ за бібліотеками: Уманської цукроварні (Білоцерківського округу), Мартишівської цукроварні, Линецької цукроварні Уманського округу; залізничної бібліотеки при ст. Дубні; від бібліотекари Н-подку; Мелитонівської Центральної Округової бібліотеки; низки Харківських (і округової) бібліотек.

³⁾ В цьому здебільшого одна з позитивних відом „киногоношення“ від пересувної бібліотеки певного підприємства.

⁴⁾ Без урахування на те, чи знаходиться стаціонарна бібліотека далеко від підприємства чи вона на самому підприємстві.

⁵⁾ Виходить, що не взагалі на підприємстві, фабриці й т. п., як це буває з пересувною бібліотекою, а саме до цеху. Значить ладше піти до самого станка.

і видає ці книги для читанки підчас перерви чи в який інший зручний для робітників-читачів час.

ЖИТТЯ ВИМАГАЄ ГНУЧКОСТІ

Питання про „киногоношення“, — пише завідавець бібліотекою Смілянської цукроварні Чернівецького округу, порушило само життя. Частина робітників живе на 5 верст од заводу і робітники, як закінчують роботу, вквалляться додому. Тут перед бібліотекою стає питання: як наблизити книгу до цих робітників. Кажучи про літню добу, той самий товариш каже: „на цукроварнях, за неодмінною потребою вчасно виконати польові роботи, робочий день досить довгий, а деякі роботи задляться умовно. Це дуже відбивається на тому, як польові робітники видають хати-читальні, що їх обслуговують пересувні бібліотеки. І тут доводиться нести книгу на місце роботи“. І ще: „Ми стикалися з питанням — як бібліотека на заводі може охопити ту частину робітників, що після роботи виїждять, а тому ніколи не можуть зайти в бібліотеку“ — пише завідавець бібліотекою Державного Канатного заводу¹⁾.

КУДИ ПРЯМУЄ „КНИГОНОША“

Отож „киногоноша“ користується хвилинами перерви в роботі, відпочинку, чекання в чергах, гулянок — проходить до цехів, майстерень, спільних помешкань, казарм, на вулиці, де гуляють і т. п. й т. інш.

Цікаві відомості з цього приводу подає завідавець бібліотекою Линецької цукроварні Уманського округу. Товариш пише: „У нас „киногоношення“ завоювало симпатії селян і телер користуються великою популярністю на тих пунктах, де найбільше скучаються селянство. Дякий, — продовжує тов., — звоячик бурки, утворюють велику чергу біля воріт заводу. Наш „киногоноша“ вже тутешки. Робітники йдуть на зміну і чекаючи стоять біля дверей заводу, а „киногоноша“ вже тут. Коло баку з м'ясом черга і біля неї вже є „киногоноша“. Одержують гроші, чи ще що-небудь подібне до цього, аби тільки був натовп, „киногоноша“ намагається бути там. Одно слово при всякій добрій нагоді „киногоноша“ з'являється і він — бажаний гість юрби. Улітку він з таким самим успіхом обслуговує поля, де цими часами йде робота. Добра половина години, що дається робітникам на обід, присвячується читанню“.

А то ще так: „Набравши книг, я під обідню перерву йду на завод до тих цехів, де працюють робітники, що з тих чи інших причин не заглядають у бібліотеку“. Або: „Двічі на тиждень із представниками культкому чи клубу вибираюся відповідну літературу для робітників, що П за допомогою друзів бібліотеки я відносила в обідню перерву в куточок при виробництві“, — пише завідавець залізничної бібліотеки при ст. Дубні.

І нарешті бібліотекар ІІ. полку пише: „в нашому полку „киногоноша“ з'являється до рот у той час, коли червоноармії відпочивають, а саме: в обідню перерву та увечері. Червоноармії відпочивають і читають книги. Таку саму методику прикладається й до газет“.

Такі в загальних рисах типові місця й час дій „киногоноші“. В Харкові, крім того, в зв'язку з відкриттям Держбібліотекою пересувної станції в паркові 1-го Травня з цієї пересувної бібліотеки були розіслані „киногоноші“ по парку.

БІБЛІОТЕКАР — САМ „КНИГОНОША“

Працюючи за „киногоноша“ переважно самі бібліотекарі. І ця обставина крім всього іншого стабілізує

¹⁾ „Раб. Край“, 1925 р. Ч. 4, стор. 67.

посутню позитивну відомину «книгоноші» від «пересувної» підприємства, що ним завідує представник культурмісії. Бібліотекар Мелітопольської окружної бібліотеки пише: «Робітники краще вміють користуватися книгами від «книгоноші» ніж з «пересувної» з таких причин. Робітник читаючи книгу, завжди бажає знати провіду думку з приводу цієї книжки; бібліотекар же «пересувник» — це звичайний робітник (не бібліотекар) і він (здебільшого) нічого не може сказати читачу про прочитану книгу і ясно, що останній залишається незадоволений».

Проте, через малі штати у фабрично-заводських та загально-миських бібліотеках, бібліотекарі не мають змоги уважно поставитися до «книгоношення». За таких умов там, де «книгоношення» практикується, частенько до роботи з «книгоношами» притягають тих, хто вже орієнтується в книгах — «друзів бібліотеки». Л.К.С.М., профорганізаторів, цехових уповноважених з часів клубу (Узінська цукроварня і т. п.).

КНИЖКОВИЙ НАБІР «КНИГОНОШІ»

Що до складання та формування «книгоноші» сади підприємця як і у випадках організації пересувної бібліотеки, два періоди: перший добір та наступні. Завідатель бібліотеки Смілянської цукроварні про початковий момент пише: «Набравши книг про ті питання, які під той час цікавлять робітників (а це я наперед з'ясував шляхом розмов із заводу, комосередком заводу) я в обіцяно перерву... В даний момент, — відзначає товариш — «книгоношення» я практикую вже в іншій формі. Я беру із собою книги, але вже не на різноманітні питання, а лише ті, що на них має, так-би мовити, замовлення, т. — т. я узгаю, що певного робітника цікавить, рекомендую йому книгу і на другий день приношу». Аналогічно комплектувалися і комплектуються «книгоноші» й в інших місцях.

ТЕХНІКА «КНИГОНОШЕННЯ»

Технічно це виконується так. Береться книжка з стаціонарної бібліотеки, а де-коли (Харків, завод «ВКУ») з комплекту великої «пересувної» бібліотеки — бібліотечної філії при даному підприємстві і постачається на певні пункти. Тут-же при повертанні чи видачі, — книга зовсім коротко записується (Ч. або прізвище читача та цифра книги) в начерно написаному зошиті «книгоноші» певного підприємства. Коли записують нових читачів — то їх також записують коротко (прізвище та шук). Коли повертається «книгоноша» в бібліотеку, складають абонементну карточку (за відомостями спілки, контори і т. ин.), оформляють видані книжки та підводять статистику. Виходить, що в момент видачі — техніку доведено до примітиву (вона ще більше спрощується, коли прикладається формуляри книг і читачів, а саме при повторному обслуговуванні читача — записів немає).

ПОЛІТОСВІТНА РОБОТА «КНИГОНОШІ»

Як це показує досвід, «книгоношення» є та форма бібліотечної роботи, що при ній досягають найбільшого зближення з масовим читачем. Зрозуміла річ, що за цих умов справу зовсім не обмежується самою видачею книг. Попередня розмова (звичайно, коротенька) про книгу, що її рекомендувати, обмін увагами на зачитання, — це органічні частини роботи «книгоноші». Часто й густо до «книгоноші» звертаються за звідками і з питаннями про газетні новини і т. п.

Завідателька бібліотекою при ст. Лубні пише: «Крім розмов про зачитані книжки, йдуть також розмови про інші питання, що цікавлять робітників».

Мелітопольський бібліотекар каже: «Підчас «книгоношення» ми провадимо розмови про книги, газети, іноді про питання в справі виробництва. Розмови цікавлять, або з мезяниною групою (звичайно, виплаковою) тривають недовго, бо робітники кваліфікації одержати книгу й піти додому». І далі: «Коли приїде бібліотекар з міста — робітник дождає не тільки нових книжок, що в питаннях вибору має посутнє значіння, але чекає випадку обмінятися думками про зачитану книгу, розпитати про міські новини, добути довідки і т. д.».

ДОСЯГНЕННЯ «КНИГОНОШЕННЯ»

Отже, коротко кажучи, політосвітня практика «книгоноші». Само не значно відірвані «книгоношення» від пересувних бібліотек по підприємствах. На жаль, крім невідготованості (здебільшого особ, що підприємства (культурмісії) видають для пересувних бібліотек) ще й об'єктивні умови праці на них іноді парализують можливість політосвітньої роботи: після гука в бібліотеці збирається дуже багато народу і кожний кваліфікації то до потягу, то до гуртка, то на зібрання, то прямо додому і створюється ший сідом, що при ньому керувати читанням абсолютно немає змоги!).

Але поза тим, — «книгоношення» становить відносно гнучкішу форму максимального використання книги. Прим., при «книгоношенні» і на «пересувних» бібліотеках книги не залежуються: немає потягу, або вже використано книгу, зразу-ж вона повертається в бібліотеку і може мати дальший рух. Особливо-ж важливого значіння на наш погляд набуває «книгоношення» що до справжньої підтримки свіжості інтересу до книжкового складу з боку селян та робітників, які ще не досить люблять книгу і не хочуть її читати».

В багатьох випадках ця психологічна обставина має величезне значіння. В цьому розумінні «книгоношення» виправдує себе і як показує досвід воно є надто здатний для бібліотеки засіб вербувати масового робітничо-селянського читача, що був (поки «книгоношення» не було) байдужий до читання, до книги й до бібліотеки.

Одні з бібліотекарів пише (з Мелітопольської бібліотеки): «Комплект книг, що є в «пересувній» бібліотеці» швидко ставиться знайомим (хоч-би по назвам) читачу і після 2—3 обмінів він вважає, що там уже нічого читати і нема з чого одбирати для себе книгу. Робітник кидає читання й не швидко до нього повертається».

Бібліотекарка із ст. Лубні в цій самій справі зауважує: «Шляхом «книгоношення» ми притягаємо до читання відстаючого робітника, що тільки починає читати, і привчаємо до постійного читання тих, хто вже читає».

Завідатель бібліотеки Линецької цукроварні (Уманська округа) повідомляє, що в наслідок праці «книгоноші»: «Селянин починає звикати до книги й сервіз і всесім повторюються випадки, коли селянин приходить до бібліотеки, прохаючи залучити і його до членів клубу (бібліотека робітничого клубу)», а значить він стає передплатником бібліотеки.

Ще один факт. Завідатель бібліотекою Смілянської цукроварні, розказуючи про розвиток на заводі «книгоношення», каже: «Перший раз робота йшла туго (наскільки пам'ятаю, з усієї кількості книг, що я їх приніс — робітники взяли примірників п'ять). Другий раз я з книгами рушив днів через два, систематично повторюючи одягування. Поступово робітничі поклади звикати до книги і мені пощастило притягти їх до самої бібліотеки, а це й була моя головна мета».

ВИСНОВКИ

Коли так стоїть „книгоношення“, то без усякого сумніву вона є найкраща й жива форма найбільшого наближення та випередження книги в масі, коли це живий данист масової політосвіти за висловом одного бібліотекаря — то разом із тим, точніше через те, „книгоношення“ вимагає до себе надто уважного й обережного відношення.

1. Завдання „книгоношення“ й практика його, що намічається, вказує велику відповідальність на робітника „книгоношення“, вимагає від нього пильної уваги, максимальної сумісності й попереднього підготування перед кожним овладуванням підприємства. А тому за „книгоношення“ повинні братися найкваліфікованіші бібліотекарі чи інші політосвітні робітники.

Всіма силами намагаючись прикладати в певних випадках „книгоношення“, треба проте пам'ятати, що ця форма бібліотечної праці вимагає загального бібліотечного підготування і тому, коли бракує дійсних бібліотекарських сил, слід широко використовувати найкваліфікованіших „другів бібліотеки“.

2. „Книгоноша“ повинен не замінювати (як думають деякі товариші), а доповняти „пересувну бібліотеку“.

а) прямо в неї до робітників, що чомусь не користуються книгою з тим, щоби після деякої політосвітньої роботи перевести їх до стаціонарної бібліотеки (або до загальної „пересувної“ підприємства).

б) улітку в сільських умовах на польові роботи, наближаючи книгу й газету (доповнюючи їх розмовами) до робітника землі та привчаючи його користуватися книгою, і тим самим підготувавши майбутнього відвідувача бібліотеки, сільбуду та хати-читальні.

Л. А. К.

БІБЛІОТЕЧНІ ДРІБНИЦІ¹⁾

ПРО РАЦІОНАЛІЗАЦІЮ РЕМАНЕНТУ (ІНВЕНТАРЯ)

В ТОМУ зразкові реманенти, який широко розповсюджено серед політосвітніх книгозбірень, неодмінно зустрічається шпальта „шифр“²⁾. Зі значними випусками, реманентний список має приблизно такий вигляд:

Час вступу	Ч. по черзі (інв. Ч.)	Автор	Назва	Ш и ф р	Примітка
1	2	3	4	5	6
			Випускаємо низку шпальт	Відділ (а) Авторський знак б)	

Як видно зі шпальти 5 — „шифр“ складається з двох розділів і записується в один рядок, — спочатку

¹⁾ У наших книгозбірнях спостерігається ніяк не обгрунтована традиція, незоречена рутинність й недоцільне автоматизування книгозбірень одного типу книгозбірням іншого типу. Цією стороною бібліотечної теорії й практики доведеться проробити досить значну роботу.

Ми маємо намір зупинитися на деяких конкретних моментах бібліотечної техніки.

²⁾ Брошура Головопідполітосві РСФСР „Наглядное пособие по библиотечной технике“, 2 изд. из-ва ЦКЖ-д. Тулоу М. Л. 1925, рекомендує книжний реманент з такою-же шпальтою.

записується класифікаційний індекс, потім, поруч, — авторський знак.

Більшість бібліотекарів терпляче заповнюють цю шпальту „шифр“. Але дуже небагато хто з них можуть собі й іншим з'ясувати яке службове, доцільне значення має ця шпальта.

І дійсно, до чого ця шпальта, нащо її заповнювати? Та ще як заповнювати рекомендує дехто. „Книгу, що вступила до бібліотеки — говорять — запишіть до реманенту по всіх шпальтах, окрім шпальти „шифр“. Останню заповніть лише після повернення книги із палітурні. Для чого ця перерва при запису, нащо довчі повертатися до реманенту — невідомо! Аж без сумніву досить багато часу витрачається недоцільно в зв'язку з цими перервами в записуванні. Але ми продовжуємо про призначення самої шпальти „шифр“. Значить, до чого-ж вона є?

Для перевірки (ревізії)?

При систематичній розстанові й суцільній нумерації книжок по черзі їх вступу — реманент майже неможливо й, у всякому разі — дуже важко використати для ревізії. У такому випадкові шпальта „шифр“ зовсім недоцільна.

Для справок при загубленні книжок? Але для цього й без шпальти „шифр“ — в реманенті досить бібліографічних даних, щоби мати уяву про загублену книжку.

Можна навести низку інших запитань, для відповіді на які начеб-то й треба було зберігати й заповнювати шпальту „шифр“.

Але при найменшому обміркуванні все-ж такі виявляється, що ця шпальта не потрібна. Досить важливий, на нашу думку є той погляд, що шпальта „шифр“ потрібна тоді, коли заходять потреби давати у відчитках і на різні запитання відомості про книжкову масивність по відділах.

З цієї потребою бібліотеки стикаються досить часто й знати книжковий склад книгозбірень у відділах для багатьох потреб (комплектування й т. ін.) дуже треба. Але реманент у частково наведених вище формі цього не дає. Щоби сказати за реманентом у цій формі — скільки книжок по тому чи іншому відділу — треба проглянути всі сторінки реманенту, вибираючи з шпальти „шифр“ книги даного відділу. Звичайно, ця робота зовсім неприjemна й при невеликому штаті важко її виконати.

Зразок Ч. 1

Час вступу	Ч. по черзі (інв. Ч.)	Автор	Назва	Ш и ф р	Примітка
1	2	3	4	5	6
			Випускаємо низку шпальт	Відділ (а) Авторський знак б)	

Ось чому, — низка книгозбірень для обліку книжок, по відділах заводять окремий зошит — заздалегідь зазначаючи ту чи іншу кількість сторінок відповідному відділові. На сторінках даного відділу записується тільки число, що відповідає кількості книг у відділові (напр. — поступило п'ять книг інформаційного характеру. На сторінках зошиту, одведених під відділ „О“ — для першої книги пишеться одиниця (1), для п'ятої — 5 і т. д.).

Можна зауважити — нащо цей якийсь додатковий зошит? Аж кількість книжок по відділах можна

знати за систематичним каталогом. Можна, але це зв'язано з марудною історією (вимання картонок, підраховування, розглядання чи нема дублетів, триплетів...) Тому краще оживити згаданий зшиток.

Але й цей зшиток потрібне — коли взяти підсумок практики декількох бібліотек (ми вже не кажемо — в республіканській маштабі) — неолінійну витрату сна, зусиль та часу.

Недоліком тому, що можна ті завдання, які виконує даний зшиток, покласти на загальний реманент: для цього треба ввести в нього в додаток до шпальти „шифр“ нову шпальту „кількість книжок у відділі“, або „число відділу“, — а самий шифр книги записувати не в рядок двома розділами, а в вигляді звичайної дробі (чисельник — класифікаційний індекс, знаменник — авторський знак). При цих умовах — шпальта „шифр“ набирала великого практичного значіння й потрібна зовнішню або внутрішню запису для обліку книжок у відділах відпадає. Все це можна знати за інвентарем.

Останній тепер приймає такий вигляд (порівня з вищевказаною формою — зразок 1-й):

1925 р.

Час вступу, або запису до інвент.	Число по черзі (реман. Ч.)	Автор	Назва	Шифр	Кількість книжок у відділі (або Ч. відділ.)	Примітка
1	2	3	4	5	6	7
10.V	1	Каменев, Л.	Об очердных задачах эк. пол. РКП	338 К 13	1	
"	2	Ленин, Н.	О кооперации	334 Л 45	2	
"	3	Чижиков, О.	О производственной кооперации	334.6 Ч — 59	3	
"	4	Ролл, Я.	Размножение растений	58 Р — 67	1	
"	5	Андаренко, Л.	Среди планет	52 А 65	2	
15.V	6	Любимов, Л.	Азбука политэкон.	33 Л 93	4	
"	7	Мазуренко, Ю.	Вопросы семейн. и брачного права	347 М 14	5	

Зразок Ч. 3

Час вступу, або запису до інвент.	Число по черзі (інвент. Ч.)	Автор	Назва	Шифр	Кількість книжок у відділі, (або Ч. відділ.)	Примітка
17.V	8.4	Барабашев, Н.	Солнце	52 Б 24	3	
"	9	Франк, Б.	На крилах світу	52 Ф 83	4	
"	10	Семейкин, С.	Солнце, його діти та внуки	52 С 30	1	
"	11	Рубакін, Н.	Серед таємниць та чудес	5 Р 82	2	
"	12	Хотинський, Е.	Вода	53 Х 85	6	
"	13	Алексеев	О происхождении животных и человека	57 А 47	3	
20.V	14	Нікольський, А.	Між зоологічний садок	59 Н 64	9	

*) Ми продовжуємо запис 2-го зразку.

пустимо, що у 3 відділі маємо 10 книжок; у п'ятому—20; у 6—вісім. Дали бібліотекар—у шпальці „шифр“—находити останній запис книги з третього відділу (це зробити дуже легко). Потім за шпальцю „кількість книжок у відділі“, або „число відділу“ встановлює число цієї книги, а воно стоїть проти знайденого шифру; припустимо—це число 52. Тоді перша нова книга з 3 відділу одержить число 53, а десята—62 (звичайно, загальна ременантина нумерація не порушується—шпальці 2—зразок 2-й). Так само робить бібліотекар з книжками по 5, або 6 відділу—записуючи їх тепер за один раз й т. д.

Облік книжок у відділах можна сполучити з обліком двох оснóвних мов, якими в більшості написано книжки у даній книгозбірні. Це особливо важно для книгозбірень України. В них обов'язково треба завести, крім обліку книжок у відділах, і облік кількості книжок українською мовою.

Нова шпальця, яку ми вводимо, дає швидкоу можливість сполучити облік у відділах з мовним обліком (російським та українським). Для цього треба—як і в шпальці „шифр“—в числі в відділові* при запису українських книжок писати, як частку, де чисельник—російські книжки, знаменник—українські.

Ось див. табл. на стор. 65, зразок ч. 3.

Отже, при обліку книжок не тільки у відділах, але й мовами, треба після шифровки й добору книжок у відділах—систематизувати їх в рамках відділу мовами російською та українською¹⁾. Потім у шпальці „шифр“ знайти останній запис в ременанті. І при запису російських книжок по даному відділу—продовжувати нумерацію відділу за чисельником, зберігаючи знаменник без зміни. При запису книжок українських наплавки—нумерація точиться, поступово збільшуючися за знаменником, а чисельник який покаже кількість російських книжок у відділі, залишатиметься без зміни.

Такі приблизно міркування, що до раціоналізації окремих шпальт „реманенту“.

Нам можуть зауважити—газета, так мабуть можливо робити при заведенні (початку) нового реманенту, або при веденні реманенту в тільки-що відкритих книгозбірнях. А як-же бути в тих випадках, коли реманент пархонує вже кілька тисяч, з реманентом в бібліотеках, що існують?

—Перш за все поспіюмо уникнути неправильного ведення справи в майбутньому в тих бібліотеках, що їх треба реорганізувати, або відкрити. В невеличких книгозбірнях, де в реманент неможливо ввести поруч із шпальцю „шифр“ нову шпальцю—треба для цієї шпальці використати шпальцю „примітки“—виділивши з неї невеличку частину й розмістити за зазначеним принципом вже записані книжки. Надалі продовжувати запис від зробленої розмітки.

Справа ця нескладна, а користь, на нашу думку, бібліотекар напевне матиме.

Нехай починає, а висновками поділиться в пресі.

Л. А. К.

В БІБЛІОТЕЧНОМУ ПІДВІДІЛІ ГОЛОВПОЛІТОСВІТИ УСРР

Вийшов з друку в кількості 25,000 примірників зразковий каталог для комплектування сільських бібліотек. Частину тиражу в найближчий час буде розіслано по всіх сільських бібліотеках. Почато розроблення зразкового каталогу з рецензіями для комплектування робітничої бібліотеки.

¹⁾ В інших ряд. республік мова російська й мова даної республіки.

СЕМІНАР

10.V відбувся випуск курсантів Всеукраїнського бібліотечного семінару в справі підготовки та перепідготовки бібліотечних робітників. Семінар тривав біля 2 місяців. Всього курсантів було 62 чоловіків. З них 30% було командировано спілкою цукровиків з бібліотек при цукроварнях. З числа решти значна частина є районні робітники з бібліотек райсельбудів²⁾. Докладніше про цей Всеукраїнський бібліотечний семінар, а за одним заходом і про підготовлення бібліотечних робітників в Україні буде відміщено в наступних числах.

ПОСТАЧАННЯ КНИГ

В порядку укомплектування низових сільських бібліотек найновішими радянськими виданнями, бібліотечний підвідділ перевів кампанію (в розумінні керівництва) комплектування бібліотек для всіх райсельбудів України. Закуповували літературу й комплектували бібліотеки за спеціально складеним каталогом „Сільська бібліотека“ (див. вище).

Кожний комплект визначено кількістю 700 примірників, з поміж яких українська література має 85%.

З початку III кварталу поточного операційного року почалося надсилання літератури на місця. Комплекти книг посила Губполітосвіта до розсилання їх, за принципом районування, по всіх райсельбудлах губернії.

Г У Б Е Р Н І Я	Число бібліотек	Число в одній бібліотеці		Разом прим.
		Назва	Книж	
Донбас	63	400	407	25.641
Одеса	62	400	407	25.234
Поділля	93	400	407	37.851
Волин	43	400	407	16.431
Чернігів	45	350	355	15.975
Київщина	94	350	355	33.370
Полтавщина	85	350	355	30.175
Катеринославщина	88	350	351	30.888
Харківщина	68	350	351	25.888
			Разом	239.436

Далі комплектування точиться. За гальмо найвідповідного здійснення встановленої норми комплектування є брак на ринковій відповідної якості й кількості літератури. Розроблення закінчено і подано на затвердження плану робіт бібліотечного підвідділу на 1925—26 операційний рік. Найважливіший пункт плану в організаційній галузі є реорганізувати бібліотечну мережу в зв'язку з переходом до 3-ступеневої системи

²⁾ Щокло плану буде оголошено в наступному числі.

управління; утворити та зміцнити (шляхом укомплектування) окружних та районних бібліотечних центрів; керувати місцями що до пересувної роботи, щоби покрити Україну 1925—26 р. 4 000 передвижних бібліотек, як додаток до стаціонарних бібліотек. Питання централізації й раціоналізації бібліотечного будівництва та бібліотечної праці і т. п. Пильну увагу звернено на видання діяльності підвідділу—а надто бібліографічну (видання зразкових каталогів для комплектування; серії, що читати і т. д.).

НАРАДА

Остаточно вирішено, що замість Всеукраїнського бібліотечного з'їзду—поточного операційного року відбується нарада. Всеукраїнську бібліотечну нараду пристосовано до наради—ж в справі клубної праці. Отож відбувається Всеукраїнська клубно-бібліотечна нарада. Тривалість наради визначена в 5—6 днів. Перший день та частина останнього засідання будуть проводитись сумісно. Решту—ж часу присвятитись на вертикаль (окремо—клубний, пізніше—бібліотечний). В основному програма работ наради така:

I. На пленумі обох вертикалей.

1. Партія й політосвітні роботи.
2. Стан клубної роботи та її чергові завдання (відчитно—перспективний доклад, співдоклад ВУРПС).
3. Українізація клубно-бібліотечної праці й спроби її практичного здійснення.

II. На пленумі клубної вертикалей.

1. Організаційні питання клубного будівництва.
2. Масова й погодиблена праця в клубі.
3. Проф. освіта й кооперативна пропаганда.
- III. На секціях по клубвертикалі.
1. а) Самоосвіта.
- б) Переплігатування політосвітних робітників.
2. а) Виробнича пропаганда.
- б) Антирелігійна пропаганда.
3. а) Фізкультура, б) сан-освіта, в) побут.
4. а) Мистецька робота, б) ЕВМ робота в) шефство.

IV. На пленумі бібліотечної вертикалей.

1. Принципи організації бібліотечної мережі в зв'язку з районуванням:
 - а) Робота окружної бібліотеки в нових умовах окружного районування.
 - б) Кабінеї й відділи лінійному та марксизму в окружних бібліотеках.
2. Бібліотечна праця на селі.
3. Пересувна робота бібліотек:
 - а) Практика й методика, б) організаційно-технічні принципи пересувної роботи на Україні.
 4. а) Перспективи видавничої праці на Україні (інформації).
 - б) Вилучення шкідливої літератури з бібліотек.

V. На секціях бібліотечної вертикалей.

1. Секція райової (робітничої) та клубної бібліотек:
 - а) Характер політосвітної праці.
 - б) участь в роботі самоосвіти.
2. Секція дитячої бібліотеки:
 - а) Піонерський рух та ролі бібліотеки.
 - б) завдання й методи праці в дитячій бібліотеці.
3. Секція переплігатування: форма й методи переплігатування:
 - а) Організаційно-технічна секція:
 - а) Централізація та районізація техніки бібліотечної праці.
 - б) зразковий каталог в системі бібліотечної праці та метода його складання.

Примітка: можливо й мабуть буде зміна.

З бібліотечної частини низку питань розробляють робітники на місцях. Вже почато подавати доповіді. Останній термін на подання докладів не пізніше 15/V. В зв'язку з організацією виставки до IX Всеукраїнського з'їзду Рада бібліотечний підвідділ подає для експонування спеціально складені картографи бібліотечної мережі на Україні та зразкові бібліотеки „Хати-читальні“ та „Робоче ядро“ в клубній бібліотеці.

У ВСЕНАРОДНІЙ БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНИ

ВИСТАВКА „ПРОДУКЦІЙНІ СИЛИ ТА НАРОДНЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ“.

ПЕРШОГО березня 1925 р. Всенародна Бібліотека України при ВУАН, в місті Києві, закрила свою велику краєзнавчу виставку літературі та ілюстративного матеріалу, що організувала була на тему—„Продукційні сили та народне господарство України“. Виставку організовано було в зв'язку з науковим краєзнавчим з'їздом, що відбувся в грудні в м. Харкові.

План виставки поділено на 8 частин:

- I. Природа України: а) загальна географія України, б) загальні твори про природу України, в) охорона природи, г) метеорологія, д) гідрографія, е) геологія, є) ґрунтознавство, ж) флора і ж) фауна.
- II. Людина, як продукційна сила на Україні: а) демографія, б) професійний стан населення.

- III. Сільсько-господарство України: а) загальні праці, б) с.-г. досвідні станції та поля, в) с.-г. ботаніка, г) с.-г. зоологія, д) с.-г. техніка, е) зоотехніка, є) ветеринарія, ж) кормова-площа, з) полівиштво, з) угноєння, і) городництво, к) садівництво, л) лісництво і м) меліорація.
- IV. Сільсько-господарча промислов. України: а) цукрова б) тютюнова й инш.

- V. Промисловість України: а) гірнич, б) металургічна й металообробочна, в) шкіряна, г) хемічна, д) керамічна, е) паперова, є) текстильна, ж) машиностроєво-будівельна, з) а) кустарна.
- VI. Енергетика України.

- VII. Економіка й статистика України: а) економічна географія, б) районування, в) загальні праці по економіці, г) економіка сільського господарства й промисловості, д) статистика України, е) с. г. статистика, є) фінанси, ж) торгівля і ж) кооперація й економіка транспорту.

VIII. Наукова термінологія української мови.

Підготовку цієї виставки Всенародна Бібліотека веде 4 місяці. Переведено було велику роботу, обслуговано книжкові фонди ВБУ, та цілу низку інших найбільших бібліотек Києва. Книжок та журналів виставлено було 3210 кн. од. Більшу частину виставленого книжкового матеріалу складали фонди ВБУ. Опріч книжок було подано кілька сот од. ілюстративного матеріалу, мал., діяграм, малюнків, фотографій та альбомів. За ілюстративним матеріалом Всенародна Бібліотека теж звернулася до різних установ та окремих осіб. Всі, до кого бібліотека зверталася, дуже чуло відгукнулися й охоче ладали свої матеріали.

До виставки складено карткового покажчика, велику карточку 5/2 тисяч карток, що розподіляла на 2 частини: 1) ухвалений спеціалістами—консультантами матеріал—до 3 тисяч карт, 2) другорядний

матеріал — 2½ тисн. карток. В перегляді цього бібліографічного матеріалу приймали участь до 80 осіб, в більшості докладчики на з'їзді, що не тільки давали заключення, бібліографи що до літератури, а й свою додаткову бібліографію.

Виставку було відкрито протягом 22 днів, по 7 годин що-дня. За цей час перебувало на виставі 5419 чол., разом з тим 59 екскурсій. Весь час, аби виставочний зал уважав за себе велику робочу аудиторію що до популяризації, ознайомлення та вивчення продукційних сил України. Оглядувачі потували план виставки, підбирали літературу для дипломних робіт, уважно вивчали діаграмний матеріал, робили виписки та замітки, годинами переглядали книжки з вітрин, копіювали малюнки, вивчали літературу за картокесою, на яку іноді встановлювалася черга. Окремі наукові робітники теж часом потували бібліографію для своїх наукових праць. Певний відсоток оглядувачів припадав на тих, що бували на виставі по кілька разів.

З метою ознайомлення з думками відвідувачів, на виставі передано було також анкету. Що до екскурсій, то складала їх був різноманітний, — робітничі школи, труд-школи, робфаки, технікуми, бібліотекарі й т.и.

Слід відмітити екскурсію жінок робітниць. Цю екскурсію організували самі робітничі, що оглядали виставку й знайшли потрібним надіслати своїх жінок на виставку. Всім оглядувачам виставочна комісія ВБУ допомагала в огляді виставки й давала докладні пояснення. Екскурсанти в більшості виявляли великий інтерес до виставки, не вважали на докладні пояснення, що їх давали члени виставочної комісії, те саме задавали низку різних запитань; деякі екскурсії проробили певну планову працю, — надзвичайно докладно та уважно ознайомившись з експонатами, підбирали літературу для праць своїх краєзнавчих гуртків.

Протягом відкриття виставки було прочитано 20 лекцій та докладів, присвячених з'їздові та окремим питанням краєзнавства, а саме:

Постерняк, С. П. — Роль бібліотек в справі вивчення й популяризації проблем продукційних сил України.
Проф. Кірієнко У. А. — Шляхи в Америці та на Україні.

Академик Богдал, — Е. П. — Наука про живу природу й розвиток продукційних сил.

Проф. Лічков, Б. — Значення науки та наукової організації для вивчення продукційно-природних сил та нар. господарства.

Ветров, С. — Меліорація на Україні.

Проф. Лічков, Б. — Копальні багатства України.

Проф. Криченко, Г. — Основні риси еволюції сільсько-го господарства на Україні.

Лавсоніт — Промисловість України.

Проф. Артем'євський — Волні багатства України та організації їх використання.

Окрім лекцій, членами з'їзду було зроблено 11 докладів про роботу з'їзду, його секцій та комісій. Доклади та лекції завжди збирали велику аудиторію в кілька сот слухачів.

Отже Всенародна Бібліотека виконала таке завдання: по-перше звернула увагу широких кол суспільства на чергову потребу праці по дослідженню продукційних сил та нар. господарства України, по-друге — з'ясувала базу книжкового та ілюстративного матеріалу Київ для вивчення краєзнавства. Розпочату краєзнавчу роботу Всенародна Бібліотека продовжує та продовжуватиме й надалі.

ЩННИЙ ДАР

ТОВ. Дан. Рудченко передав в дар до Всенародної Бібліотеки при Всеукраїнській Академії Наук досить значну збірку творів Шевченка, а також різних розвідок і солідних праць про життя й творчість Шевченка.

Одних лише „Кобзарів“ різних часів і видань передано 44 примірники.

З них слід відзначити „Кобзарі“ р. р. 60—70-х перших більш-менш повний „Кобзар“ „коштом“ Ко-жанчикова (р. 1867), 2 т. т. Є перший повний збірник з революційними творами поета закордонного Празького видання (р. 1876) зі споминами про життя Шевченка Костомарова, Тургенева, Половського й Микешіна, 4 закордонних Львівських „Кобзарів“, 2 Львівських (всє різних часів), 4 „Кобзарі“ в перекладі на російську мову (Гмирова — р. 1874, Гербея, сучасних дам Бєлєусова та инш.).

Твори Шевченка окремими виданнями становлять значущу, що до кількості, частину збірки.

З них слід відзначити окремі твори, що їх друковано ще в друкарні Куліша на початку 60-х років (Гарасова Ніч, Перебендя, Топола то-що), ілюстровані відомим українським малюром Салістоном „Гайдамаки“ та, окрім того, ще багато поетичних творів і оповідань Шевченка.

До цієї частини збірки слід прилучити й ряд різних досліджень про життя Шевченка, в тому числі й рукопис „п'єсу Тогобоного“, „Мати-Наймичка“ (за відомим Шевченком твором „Наймичка“), з помітками колишнього цензурного комітету.

Найбільша частина подарованої збірки — то різні біографії, біографічні та критичні розвідки то-що, починаючи з перших, Куліша й Чужбинського, праць (р. р. 1860-х) і кінчаючи сучасними нам.

Остання частина збірки має, окрім зазначених дослідників життя й творчості Шевченка, є таких як Кописький, Чалий, Пискунов, Ветринський, Єфремов, Корш, Домініцький, Яворницький, Русова, Ленкий, Грушевський М., Грушевський О. та багато інших до найновіших дослідувачів вкраїнця.

Ця частина збірки не тільки цікава, що, окрім дійсно наукових і солідних розвідок з життя й творчості Шевченка кращих українських і російських науковців, вона має ще таких „критиків“ як російські чорносотенці.

Приміром, поміж нею є „критика“ „відомого“ чорносотенця Шеголева, не менш відомого (депутата до Д. Д.) Лемченка, якось Михайла Вербіла (з „благословенства“ Потапівської Лаври — Хитромудрий спосіб отравлення душі малорусского народу его просветителями безбожием и безнравственностью“ — критика біографії спеціально до контр-кампанії в справі постановки Шевченкової пам'ятника в Києві) та ряд подібних авторів — дослідувачів. Такі „перани“ чорносотенства цікаві тим, що надзвичайно гарно відбивали настрої і думки своїх кол.

Подарована тов. Рудченком збірка збільшила во Всенародній Бібліотеці спеціальний підвідділ „Шевченківський“, у відділі „Україністика“, на 400 в.

Менша частина останньої збірки т. Рудченка „Кобзар“ (з поміж них перше видання „Кобзаря“ р. 1840 і одна з повних збірок творів Шевченка — 5-ти томове Львівське видання), ряд журналів і газет з розвідками про життя й творчість Шевченка, кілька десятків портретів (гравюрних і літографічних), плакатів і малюнків з життя Шевченка, а також збірка малюнків — портретів Шевченка на цигаркових, гільзових коробках й обгортках цукерок, зшитків, мила і т.и. і всі репродукції малюнків Шевченка (петербурзькі й коломийські), — все це тимчасово переходить у т. Рудченка.

Вся збірка в цілому була дівчою основою для улаштування двох літературно-художніх виставок пам'яті Шевченка [на Поділлі (Вінниця р. р. 1922 і 1923), які півдалило кілька тисяч окремих чоловіків і кілька десятків організованих шкільних і червоноармійських екскурсій.

ВІННИЦЬКА ФІЛІЯ ВСЕНАРОДНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ

БІБЛІОТЕЧНА РОБОТА

ЗАСНОВАНА 1920 року Вінницька Філія Всенародної Бібліотеки має тепер цінний бібліотечний фонд коло 100.000 книжних одиниць, з яких скаatalogізовано і є в публічному користуванні понад 40.000, а відліку що кількість доведено буде до 50.000.

Філія має добре зорганізований український відділ з підвідділами: Шевченківський, музикальний, революційний на Україні та Поділлі. Загальний — з усіма відділами десятичної системи й великим с.-господарським підвідділом (основа його бібліотеки кошикового, Подольського О-ва Сельського Хозяйства), добре поставлено відділ марксизму також з усіма відділами десятичної системи та підвідділом левізму, газетно-графічний відділ — з підвідділами музикальний та преси України й преси Поділля й нарешті відділ рукописів і стародруків, у якому є 2 цікавих інкунабули, й серед збірок стародруків кілька стародруків XVI століття з розділами й картами, присвяченими Поділлю, та ціла збірка рукописів — переважно українських грамот 1-ої половини XVII століття.

Для всебічного представлення окремих країв, заселених українським народом при відділі „Українка“ утворються крім цього тепер такі підвідділи: Київщини, Кубанщини, Одещини, Басарабії, Чернігівщини, Волині, Галичини, Прикарпатського України, Буковини, Зеленого Кліну, Української колонізації в Америці і т. інш. Також при Загальному відділі утворюється підвідділ, присвячений окремим народам та республікам ССРР, великим світовим націям та поневоєним народам світу й їх боротьбі за визволення.

При бібліотеці є гарна сонячна читальня з пругастим склінням та чудовим краєвидом на широке плесо Бога. Відвідує її що-ді пересічно 170—190 душ при щоденній видачі 300—450 кн. од. (крім газет).

Книги до дому не виносяться (за винятком членів Секції Наук. Робітників, що провадять дослідну працю), але читальня функціонує 7 днів на тиждень, пересічно 10 годин на добу. На підставі систематично проваджуваних статистичних записів загальна кількість постійних відвідувачів читальні на 15 березня сягає до 1275, а соціальний стан їх такий: робітників та селян 6%, червоноармійців 3½%, службовців 25%, шкільної молоді 65%, (значна її частина також робітники, селяни й службовці), інших 1½%. Читальня одержує кождо 60 період. видань, а також 3 українських комуністичних органи з Америки.

Читальня веде широку полігосвітню працю, влаштувавши протягом 1924—25 р. 14 виставок, пристосованих до певних дат: виставка ВУАН, з нагоди 10-ліття імпералістичної війни, міжнародного дня кооперації, літньої революції, на честь Комінтерну, творів Леніна та багато інших.

Особливо-ж відзначалася влаштована в лютому 1924 року велика виставка „Історії книги“ з нагоди 350-ліття українського друку. Про цю виставку подано було свого часу згадування в київській та харківській пресі. Її відвідало по-над 200 екскурсій з шкіл,

курсів, військових частин, робітників підприємств та инш., а всього коло 5000 одвідувачів.

КРАЄЗНАВЧА РОБОТА

Одною з особливостей Філії є її виразно-краєзнавчий характер, що послідовно проходить через усю організацію. Тому природно, що на відділі „Поділля“ звернено найбільшу увагу й він є найповніша збірка літератури про Поділля й має тепер по-над 2000 кн. од., обслуговуючи краєзнавчого літературо-освідувані установи й місцевих дослідників та інших читачів.

Але ще більш науково-краєзнавчого характеру надає Філії існування при ній Кабінету з вивчення Поділля, що гуртує коло Філії місцевих дослідників. Наймолодший із відділів Філії, не одержуючи з сторони ніякої фінансової допомоги, Кабінет вивчення Поділля виявив уже протягом свого несповторного (утворено вносімо 1924 року) існування велику науково-краєзнавчу та полігосвітню працю.

Ось короткий перебіг його діяльності:

1. Систематична праця над всебічним копіюванням підвідділу „Поділля“ та нерозбитою складанням для відповідних дисциплін бібліографії. Ці матеріали будуть за основу для майбутнього видання „Bibliographia Podolica“ й систематично друкуються у відповідних випусках Кабінету.

2. Переведення протягом вересня—жовтня 1924 р. циклу з 6 лекцій Поділлязнавства:

а) „Минуле Поділля“ — проф. А. Ярошевич, б) „Рослинність Поділля“ — О. Савостянов, в) „Клімат Поділля“ — проф. Л. Данилов, г) „Ґрунти Поділля“ — О. Савостянов, д) „Економіка Поділля“ — профес. А. Ярошевич, е) „Геологія та мінеральні багатства Поділля“ — проф. М. Гесбородко.

Лекції були платні й чистий прибуток май пів до відданого фонду Кабінету вивчення Поділля: їх прослухало 350 слухачів та 70 слухачів одвідало окремі лекції, а разом 420 слухачів, і це дало по-над 200 карб. до відданого фонду.

3. Праця над вивченням та охороною пам'яток старовини, мистецтва й природи:

а) Розроблено для Губінспектури Наросвітні Поділля проект об. постанови „Про охорону пам'яток революційної минувшини, старовини, мистецтва й природи“. Цього проекту затвердив Губівником Поділля яко об. постанову ч. 192, що є чинна й тепер. Крім охорони будинка Мурів, домка в Виніші на Замості, де народився славетний український письменник Мих. Коцюбинський, і будинка декабриста Петелєва в Тульчині, ця об. постановою приписує охорону береків дерева, що вже вимирає, та невеликого обрубку буківних лісів коло м. Станова над Збручем.

б) Провадиться тепер праця над вивченням домка Коцюбинського й здобути матеріали будуть темою публічної доповіді, а також видано буде ілюстровану листівку домка для популяризації його охорони. Так само йде вивчення буд. Мурів і в наслідок цього буде відповідна історично-архітектурна монографія.

4. Збирання й упорядкування матеріалів для гербарія, особливо Прибузської флори, а також й флори Всеподільської. Є вже чимала збірка.

5. Розпочато друкуванням циклу розвідок дослідників Поділля:

1. Проф. Л. Данилов — „Клімат Поділля“ (видруковано 1000 пр., наклад розішлюється).
2. О. Савостянов — „Діка рослинності Поділля з додатком карти рослинності Поділля“. (Цим диком вийшла з друку).
У найближчому часі йдуть до друку:
3. Проф. Г. Махов — „Ґрунти Поділля“.
4. І. Шипилов та О. Стабровський — „Вінницькі Мурів“ (історично-архітектурна розвідка).
5. Проф. В. Храневич — „Фавна Поділля“ ч. 1 „Ссавні та птахи“.

6. Його ж — «Фавна Поділля» ч. II «Комахи».
7. Проф. Л. Красильник — «Нарис геології Поділля».
8 — 9. Проф. Е. Сіпійський — «Нарис з історії Поділля» та інші.

Усього виготовлено та підготовляється до друку цього року коло 10 випусків, що творитимуть неможливу «Енциклопедію Подільського краю».

VI. З матеріальною допомогою Губерніконкому Поділля, розпочато працю в справі утворення невеликого колекційно-дослідного саду Подільської флори, що буде за першу спробу зібрати найцінніших представників місцевих рослинності сухолюбної і полудкуди, волинно-болотної, для якої вимуровано буде водозбір.

Філія займає увесь 2-й поверх величезного старовинного будинка поч. XVII в., так звані «Мури», що був колись єзуїтський кляштор. Будинок цей з мурами до 2-х метрів завтовшки з мурованими стелями — склепінням — шаком безсценний од пожежі й як найбільше прилепляється до бібліотеки й своїми просторними залами й якоюсь своєрідно-сурою красою, властивою старовинним покоем з пругастими стелями.

На обладнання цього приміщення Філія витратила багато коштів та енергії: між иншим цими днями закінчено вмеблювання великої залі 105 кв. арш. і навіть не стіляючи, але справжніми книжно-бібліотечними покриваннями шафами. Це вмеблювання суворо витримано відповідно до архітектурних особливостей залу, на взір вмеблювання бібліотеки в Schewsbury (Англія).

Протягом квітня б. р. буде поширено читальню й вмеблювання 2 читальних залі площею коло 150 кв. арш. спеціальні гігієнічними меблями також відповідно до архітектурних особливостей залу, але на взірць Hampton Smith'явської публічної читальні (Англія).

З переведення зазначених заходів, Філію можна буде вважати одною з найкраще впорядкованих науково-публічних провінціальних бібліотек України.

В. О.

ОБ'ЄДНАННЯ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК М. ХАРКОВА

БІБЛІОТЕЧНЕ Об'єднання Харківських наукових бібліотек утворено на 2-й Конференції робітників наукових бібліотек (1-го лютого 1925 р.), зібраній, щоб вислухати доклади про З'їзд Наукових Бібліотек у Москві, що відбувся в грудні 1924 р. Бібліотечне Об'єднання накреслило собі такі завдання:

- 1) Політисити досвідом між Харківськ. науковими бібліотеками.
- 2) Сумісно опрацювання методів роботи в Наукових Бібліотеках, а також різних питань з практики Наукових Бібліотек. Вважаючи, що професійна робітників освіти не завжди досить повно освітлює й захищає професійні інтереси бібліотекарів через те, що бібліотекарі становлять лише професійність. Бібл. Об'єднання текарі становлять лише професійність. Бібл. Об'єднання текарі становлять лише професійність. Бібл. Об'єднання текарі становлять лише професійність.
- 3) Підтримку своїх профес. потреб у профспілкових органах (кваліфікація, встановлення норм праці, зарплатні і т. д.).
- 4) Зв'язок з 6-ма пунктами Політосвіти та рівняння своєї роботи за політосвітними пунктами. Відповідно останньому із зазначених завдань. Конференція ухвалила ввійти в Бібл. Об'єднання Політосвітних Бібліотек, утворивши в ньому секцію і взяти участь свою роботу з цим Об'єднанням.

До Об'єднання ввійшли такі бібліотеки:

Центральна Науково-Шкільна, Ком. Університету тов. Артема, Інституту Марксизму, Інституту Праці, Держплану, Іспарту, Педагогічна Бібліотека, Сан-Бактеріологічного Інституту, Ветеринарного Інституту, Сільсько-Господарського Інституту, Інституту ІНО, Геодичного Інституту, Кабінету Монографія ІНО, та інші.

До бюра Бібл. Об'єднання Харківських Наукових Бібліотек обрано, крім т. Чаплатіної, що входить до Політосвітнього Бібл. Об'єднання, особисто т. Рашко (ІНУБ) та т. Башкіна (ІНО).

М. Рашко

ПО ОДЕСИНІ

П'ятидесятирічний ювілей т. Візантий момент у бібліотечному житті Одесини був 50-тирічний ювілей Одеської Центральної Губерської Бібліотеки, який не-що давно урочисто святкувано. Бібліотека ця спочатку революції є центр всієї бібліотечної роботи на Одесині. Вона централізувала бібліотечну справу в губерському масштабі, організувала правильну міську й сільську мережу, відкрила низку своїх сільських філій, збудувала пересувну мережу у селах, що лежать біля міста, утворила бібліотечне Об'єднання, перенесла низку цінних методичних робіт. Ювілей відзначив якою великою популярністю користується Книгозбірня. Величезну заду, де відбувалося свято, було переповнено читачами-робітниками з заводів та фабрик, що обслуговуються пересувним фондом книгозбірок, міськими читачами, учнями. На свято приїхали представники округових бібл. об'єднань, деякі села прислали делегатів. Збірники відкрито доповіді завідавача біб-кою про діяльність біб-ки за 50 років. Цією доповіддю він намалявав історію біб-ки при старому режимі, коли повсякчас треба було битися за долю громадської установи, яка кілька разів підлягала репресіям.

Цього тяжкому часу доповідач протиставляв розвиток роботи біб-ки в революційний період, коли біб-ка розквітла й зуміла перевести широку роботу серед пролетарських мас. Після докладу була низка привітань від Агітпропа, Виконкома, різних організацій, читачів, бібліотечних об'єднань і т. ині. Бібліотека одержала низку цінних подарунків: Головопідсвітки України асигнувала їй 30.000 крб. для поповнення пересувного фонду, Губвиконком обіцяв дати новий будинок, в якому вона почуває велику потребу, Одеське Бібліотечне Об'єднання подарувало велику сільську пересувну біб-ку. На сподаг про свято, біб-ка відкрила нову свою філію у селі Гвиляков. Ранок закінчено виставою двох бібліотечних п'єс: «Дворянская книга» й «Война с книгой», яка була улаштувана трупкою Одеського театру «Масодрами». Увечері в помешканні Кабінету Політосвітних відбурса товаришський банкет підчас якого Губполітосвіта шакувала робітників бібліотеки. Була поставлена також усна тазета «Веселий Геометр», яка пройшла під безперестанний репіт присутніх.

Бюлетень бібліотечного об'єднання. Одеське Бібліотечне Об'єднання приступило до видання свого «Бюлетеня». Кошти для видання відпущено Головопідсвіткою.

Бібліотечний семінар. В Одесі було проведено семінари для бібліотечних робітників під керівництвом Л. Б. Хавкіної. В основу запія покладено було дві теми: «Рационалізація бібліотечного діла (НОП в роботі з книгою й з читачем)» та «Класифікація методів політосвітроботи». Заняття відбувалися не менш 300 чол. Серед них було багато бібліотекарів, що приїхали з округ Одеської губернії. Приїжд Л. Б. Хавкіної дуже оживив одеських бібліотекарів.

Кабінет бібліотекаря. В Одесі відкрито Кабінет Бібліотекаря, який приступив до поглибленої роботи в царині бібліотечної справи. Кабінет є в деякій мірі бібліотечна лабораторія Одеського Бібліотечного Об'єднання. В методескію при кабінеті записалося 52 робітників. Бібліотечне Об'єднання організувало гурток в справі вивчати бібліоскопію; гурток працює під керівництвом професора Елькіна в одній із лабораторій Вищої школи. Заняття проходять добре.

Пересувна робота. В Зинов'євську Центральної Округової бібліотеки, вкупі з Культурним Округовим бюро пересувної роботи. Тепер уже розгорнуто по місту 60 вимінових пунктів на фабриках та підприємствах. Ціаю зазначити, що в Зинов'євській окрузі пересувну роботу на селі почато значно раніш, ніж у місті.

1000 пересувних бібліотек. По всій Одещині значно поширилася пересувна робота; сільських та міських пересувних бібліотек існує вже по — над тисячу.

Книгозбірні на свіжому повітрі. Одеське Бібліотечне Об'єднання думає кінцку відкрити дві бібліотеки — читальні на вільному повітрі: у парку ім. Шевченка й в сквері ім. 9-го Січня. Здійснення цього проекту залежить від асигнування Губкомунвідділом коштів на збудування легких бараків з наметами.

Культамичка. Херсонське Бібліотечне Об'єднання, вкупі з товариством культамички міста з селом, з 21 до 23 травня провадить по місту дводенний збір книг та оформує для сільських бібліотек.

«Книговіз». Херсонський пересувний фонд при Центральному Робочому Партиному Клубі має пересувну бібліотеку на колесах. Цей «Книговіз» є невеличка хура з відкритими стінками й полицями з книжками. Боки хури розмальовано гаслами та емблемами. «Книговіз» провадить свою роботу по дворах фабрик або на вулиці біля дверей підприємства, неодмінно збираючи при цьому велику юрбу, що цікавиться «книжками на колесах» і вступає в бесіду з керівниками.

Хата-читальня на могилі Т. Шевченка. Київський Губвиконком асигнував кошти на відкриття хати-читальні на могилі Шевченка.

БІБЛІОТЕКИ В ЧЕРВОНІЙ АРМІЇ

КОНКУРС НА ЗРАЗКОВОГО БІБЛІОТЕКАРЯ І ЧИТАЧА

В зв'язку з переведенням «тижня книги» ПУР оголосив конкурс на зразкового бібліотекаря та читача. До участі в преміюванні притягнуто московські видавництва та інші установи.

БІБЛІОТЕЧНА РОБОТА У ЧЕРВОНІЙ АРМІЇ

За 1923 р. у Червоній армії видано для читання 6.438.484 книги, за 1924 р. — 10.051.804 кн. Задача всенародна книжкова ще підвищує невірні, інсценують та драматизація рекомендованих книг, які улаштовують з метою популяризації книги.

Гурток допомоги. При Миколаївській Центральної Бібліотечі читачі організували гурток допомоги бібліотечі. Гурток нараховує по — над 100 членів. Він поставив собі за завдання вишукувати матеріальних засобів для бібліотеки, широкую консультативно-справочну роботу й допомогу райовим сільським бібліотекам. Гурток має вже значні досягнення; завдяки абстрактним коштам збільшили штат бібліотеки, консультативну роботу також почато. У ній приймають участь миколаївські партійні, професійні та наукові робітники.

БІБЛІОГРАФІЧНА РОБОТА ЗА КОРДОНОМ

БІБЛІОТЕКИ ПАРИЖУ

У Парижі сконцентровані найкрупніші державні бібліотеки Франції.

З них Національна бібліотека за 1919 рік перепустила 103.000 читачів, бібліотека арсеналу — 15.000 чит., бібліотека Мазаріні — 5.000, та бібліотека св. Женеви — 55.000.

В порівнянні з довоєнським часом кількість читачів значно зменшилась: Національна бібліотека до війни мала що-року до 220.000 читачів, бібліотека арсеналу — 21.000, Мазаріні — 10.000, св. Женеви — 220.000.

Крім цих державних бібліотек, у Парижі ще 84 міських книгозбірень, в яких за 1919 рік було видано 1 1/2 міл. книг.

ВЕЛИКІ КНИГОЗБІРНИ В НІМЕЧЧИНІ

За підрахунок аргентинського вченого д-ра Енріке Шіа на першому місяці що до книгозбірень стоїть Німеччина. В її університетських книгозбірнях є 103 міл. томів — майже стільки ж, скільки мають разом університети Франції, Англії та Італії, 160 найбільших німецьких книгозбірень мають 29,5 міл. томів.

ПОЛЬЩА

Народні бібліотеки. За відомостями статистичні спілки народних бібліотек у Горішній Силезії тепер є 176 бібліотек (з 342.000 томів), що правильно функціонують. Минулого року зареєстровано 83.000 читачів. Поточного року є гадка відкрити ще 17 бібліотек із 2.600 томів. Спілка народних бібліотек не обмежується лише книгами, але збирає й записує також народні пісні й минулого року їх збірано 1.350. Над цим спілка працює вже десять років.

ВИЩА БІБЛІОТЕЧНА ШКОЛА В ПАРИЖІ

Вища Бібліотечна Школа в Парижі одержала цього року по — над триста заяв осіб, що бажають вступити в число студентів школи. Після введення конкурсу зараховано в число студентів лише тих осіб, що мали атестат вищої школи або ж диплом бакалавра. Всього прийнято двадцять душ — чотирьмають французів, одні американці, безлітьє, норвежці, двоє росіян — емігранти, а також один єврей з Палестини.

ЯКА СИСТЕМА КРАЩЕ

У Сполучених Штатах Північної Америки справа державної бібліографії є в руках спеціальної установи «Register-office» при бібліотечній Конгресу. Одержуючи по 1-му прим. всіх видань, авторове право на які захищається в Сполучених Штатах (не зареєструвавши авторського права й не подавши одного примірника, ні автор, ні видавець не мають права вважати суцільних заходів проти порушення авторського права), бібліотека Конгресу опубліковує бібліографічні списки книжок, що надходять до «Register-office». Ці списки мають цифро-бібліотеки.

З метою полегшити класифікаційну працю, деякі бібліотеки в Америці змушені користуватися цим шифром.

В зв'язку з цим на сторінках журналу «Library journal» обговорюється питання про «хін класифікаційної системи бібліотечної Конгресу та про невідомість перейти на десятичну систему, що далеко зручніша й уживається по бібліотеках різних спеціальностей та різних типів».

Одним з аргументів на користь заведення десятичної системи, було те, що вона вживається по різних країнах всього світу і зокрема — в СРСР.

БІБЛІОТЕКА Й МУЗИКА

Музичне мистецтво з кожним днем поширюється і охоплюючи ширші маси, стає за об'єкт поважної бібліотечної роботи в Америці. Найбільші збірки музичних творів мають Бостонська та Нью-Йоркська громадські бібліотеки. Музичні кабінети цих бібліотек порівняно за останнім словом техніки й дають можливість ознайомитися з музичними творами, користуючись відповідними музичними інструментами. За останніми відомостями, Бібліотека Конгресу теж приступила до впорядкування музичного кабінету, який буде найбільший і найдосконаліший в Америці.

БІБЛІОТЕКИ Й ДРАМАТУРГІКА

Під назвою «Драматичний річник» виходить в Америці періодичний збірник з висчерпаними відомостями про театральні постановки, що відбулися протягом року в Сполучених Штатах Америки. Навесні складачем найбільш авторитетні відомості преси розроховано на потреби бібліотек, що має керувати вибором літератури для драматургів.

КНИГОЗНАВСТВО БІБЛІОГРАФІЧНА РОБОТА

ЯК ВЕСТИ БІБЛІОГРАФІЧНУ РОБОТУ В ЗВ'ЯЗКУ З УКРАЇНІЗАЦІЄЮ БІБЛІОТЕК

В ЗВ'ЯЗКУ з українізацією бібліотек, шкідливі в загальній всьому освітньому апарату слушно цілком звернути увагу не лише на українізацію зовнішню (писання газет, плакатів українською мовою, розмов з читачами й т. інше), але й на зміну самої істоти книжкової роботи. Нам важко просувати українську книжку, аютовати й респектувати українські видання, поглибити виробництво нашої книжки, викликати найбільш своєчасний переклад потрібних книжок до кампаній, що проводиться, й у низці наукових питань взагалі. Словом, найближче на нас завдання — утворити потяг до української книжки. Все це можна здійснити, коли буде звернуто увагу на бібліографічну працю, на працю в часописах та газетах, коли при бібліографічній праці українська книжка матиме більше місця, ніж до цього часу, й коли для української бібліографії буде дано й деякі спеціальні правила, які дозволять бібліографам підійти глибше й уважніше до української літератури. Це потрібно й для списків книжок в журналах та газетах до різних кампаній, це матиме значіння й для списків творів різних учених, письменників, публіцистів.

Перш за все розв'язмо низку суперечних питань. Такі вирази, як «українська журналістика», «українська періодична преса», «українська книжка», «Ucrainica» до цього часу не з'ясовано, не установлено. Друге: молоді українські преси вважалося було — б задовольнити читача України лише своєю продукцією. Повстає питання, чи маємо ми право в бібліографічній праці висувати українські видання?

Нарешті, третє: в бібліографічній практиці й описах книжок стільки формально-філологічного й начебто назавжди встановленого, що — чи не буде «свето-крадством» давати ще якісь правила для оцінки української книжки, встановити спеціально для неї особливі критерії оцінювання? Ось три суперечних питання.

Друге питання звикає само собою, коли пригадають досвід інших народів. В Німеччині, в Англії в давніш давні снувала теж тенденція підтримувати й поліпшувати свої видання шляхом найбільшого їх використання не сваяно від книг інших країн. Коли молоді українські преси й важко було — би задовольнити читача України — українська бібліографія й бібліотечна практика мусить якось уважно поставитися з метою підвищення назвищної продукції.

Найважче для нас установити розуміння «українська книжка».

Під «українською книжкою», «українською журналістикою» й т. інш. розуміють зовсім не одне й те саме. Конрад С. у журналі «Кингар», ч. 15, за 1918 р., до української журналістики залічує журнали, що написані українською мовою або двома мовами — українською й російською, а також російські журнали, що видаються в Україні й Росії, але цілком присвячені українським справам («Укр. Вестник», «Укр. Жизнь»). Айзеншток в ж. «Кинга», ч. 3, за 1923 р., поширює межі. Для української журнальної бібліографії Айзеншток пропонує використовувати весь матеріал, де є що — небудь про Україну. Не погоджуючись з Кондром, він пропонує використовувати й «Вестник Европы» й «Московский Вестник». Я т. інш. й т. інш. в разі, коли там є український матеріал.

Кревецький, І. в передмові до книги «Матеріали української бібліографії» (Львів 1909—1911 р.) для української бібліографії пропонує використовувати: 1) написані українською мовою, 2) все написане різними мовами на Україні, 3) твори різними мовами українських діячів.

Ю. Меленевський для Всенародної Бібліотеки України (у Києві) в ж. «Кингар» ч. 17 за 1918 р. пропонує під «Ucrainica» підводити тільки написане на Україні. П. Я. Стебницький і Рада Всенародної Бібліотеки України, а також М. Існенський, завідаєль відділу «Ucrainica» Всенар. Біб-ки України, пропонує під Ucrainica й розуміти: 1) все всіма мовами, що має за об'єкт України в етнографічному, географічному або державному розумінні, 2) всю літературу українською мовою, 3) твори українських діячів незалежно від мови й змісту, 4) всі переклади з української мови й з інших мов українських діячів, 5) всі видання різних установ на Україні — державних, громадських й т. інш. як в минулі роки, так і сучасні, незалежно від мови й змісту.

Найдоказливішою можна назвати формулу Стебницького й Всен. Бібліотеки України. Але для практичної бібліографії й з цього определения не всі 3 пункти мають однаково важливе значіння. У бібліотечній практиці в проведенні кампаній, в самостійній роботі можна було б обмежитися пунктами 5, потім 2-м і 1-м. Для зміцнення обороти української книжки, яка лише після Жовтневої Революції почала існувати на Україні, важніше взяти все, що територіально зв'язано з УСРР, що має на увазі українського читача, а не робити в кожній роботі історико-дослідного добору книжок Книжки з економічної географії, з антирелігійної пропаганди, в справі проруху й т. інш. написані навіть російською мовою, але видані в умовах українського життя, для здійснення завдань нашої Укр. Республіки з розрахунком на читача — українців, можуть бути корисні так само, як і книжки, написані українською мовою.

Всі видання різних установ УСРР, незалежно від мови й тем — важно висунути в бібліографічній праці при рекомендуванні книжок

читачам у книгозбірні й т. д. До цього, поки-що, приводимо ми розважання нашого спірного питання, залишаючи для наукової бібліографії дальшу дискусію про межі розуміння *Центріст*. Якщо ми уявляємося так розуміти українську книгу, то знісати з'ясується правило оцінювати українську книжку й критерії оцінки.

Ми пропонуємо б оцінювати пологісно:

1. Українську книжку (в установленому розумінні) при бібліографічній роботі вказувати й розглядати раніш за інші. В списках до кампаній, у реєстрах, у покажчиках — їх, зазначати першими числами. На книжкових виставках, в рекомендації читачеві словами, при комплектуванні книгозбірень, при видачі справок у читальні — на них звертати увагу, їх пам'ятати й рекомендувати.

2. Опис та анотування україн. книжок повинно бути зроблено як найдоказніше. Анотувати переважно перед іншими книжками.

3. В анотації українських книжок відзначати — чи взяв на увагу автор обставини праці на Україні, чи взяті приклади з українського життя, наскільки зв'язав матеріал з Україною й її життям, з її побутом. (Якщо це, напр., книжка в справі проффуху — то чи дає автор, може в окремому розділі, історію проффуху на Україні, сучасні завдання проффуху на Україні й т. інш.).

4. У кожному видді, в кожному бібліографічному списку, покажчику й т. інш. свовчасно зупинитися на використанні книжок українськими читачем. Локалізаційно зв'язати рекомендовані книжки з тими чи іншими групами читачів (для праці на селі; для тих, хто мало знає укр. мову; для робітників; для учнів і т. інш.). При переведенні російських книжок відзначати, оскільки вдало перевідані ті чи інші в умовах життя на Україні.

4. Для книжок українських, надрукованих українською мовою, важко відзначати чистоту мови.

5. При анотуванні, при занесенні в реєстри при рекомендації словами й т. ін. — повинно бути найуважніше відношення до української книжки, особливо до оригінальних українських творів.

Вважаючи на багатість української літератури, треба обережно підходити до кожного нового твору, до кожної нової праці — особливо, коли що працю писано українською мовою.

Ось в головних рисах шляхи української практичної бібліографії. Поглибити й розв'язати це питання — справа дискусії.

Д. Баліка

СПРАВИ БІБЛІОГРАФІЇ ТА КНИГОЗНАВСТВА НА ВСЕСОЮЗНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ ГОЛОВНАУК

В КІНЦІ квітня б. р. у Харкові відбулася Всесоюзна Конференція Головнаук. Було заслухано низку доповідів в справі координації роботи з різних галузей наук. Одним із питань, що розглядалися на Конференції, стояло питання про наукову й науково-допоміжну роботу в галузі вивчення книги. Було заслухано доповіді директорів Української Книжкової Палати тов. Годкевича, М. та зам. директора Російської Книжкової Палати тов. Боровського. З обох доповідів Конференцією було прийнято такі тези:

„Про заведення одноманітної постановки бібліографічної роботи в СРСР та про організаційне здійснення заходів в галузі бібліографії, що були ухвалені на 4-й Нараді Наркомосвіт“:

1. Робота низки установ, що звичайно об'єднуються загальною назвою „бібліографічна“, потрібна, і в кожній Союзній Республіці зокрема, і в загальносоюзному

масштабі, в погодженні, в виробленні єдності методів та в узагальненні досвіду.

2. Чисельність організаційних форм, виробничих програм та методів роботи особливо важко визначитися на стані державної бібліографії в СРСР, що її центрами влітаються Книжкові Палати Союзних Республік.

Слід відзначити: 1) різноманітні організаційні умови роботи цих установ, їхній адміністративний та господарський зв'язок в різних Республіках з різними частинами державного апарату (Росія — Головнаука та ГІЗ, Україна — Головліт, Білорусь — Університетська бібліотека й т. ін.), 2) різноманітні форми фінансування (що до джерел оплати, розміру відпускних коштів), 3) різноманітні плани робіт та, разом з тим, різноманітні тенденції розвитку.

3. В інтересах погодження справи державної бібліографії в загальносоюзному масштабі, необхідні:

а) організація Книжкових Палат у кожній Союзній Республіці;

б) одноманітності організаційного зв'язку Книжкових Палат з центральним державним апаратом;

в) одноманітності в формах фінансування Книжкових Палат;

г) заведення обов'язкової для всіх Книжкових Палат програми роботи з метою як найбільшого задоволення культурних потреб усіх Радеспублік.

4. Основні моменти, що мають бути погоджені, є:

а) в галузі бібліографічної рестрації — єдність методів бібліографічного опису та класифікації, при

якшкості самостійності в переведенні рестрацій;

б) в галузі бібліографічної статистики — виконання кожною Книжковою Палатою певної роботи за загальним планом, що виробляється спільно всіма Книжковими Палатами;

в) в галузі бібліографічної інформації — видання в кожній з республік Союзу періодичного органу державної бібліографії даної республіки („Літосі українського друку“, „Літосі Беларускаго друку“ й т. ін.), що загалом мають складати повний репертуар з державної бібліографії СРСР;

г) в галузі книжкового виміну — заведення твердої мережі книгообміну всесоюзного значіння, що одержують обов'язкові примірники утворів друку всіх республік, що входять до СРСР.

5. Деталізація питань погоджується роботу Книжкових Палат в зазначених галузях, має бути вирішена резолюціями наради директорів Книжкових Палат; скликання наради бажано не пізніше жовтня 1925 р.

6. Науково-дослідчу та навчальну роботу в галузі книгознавства в сучасний момент зосереджено в Ленінградському та Київському інститутах книгознавства, а також в інституті Бібліотекознавства та Книжковому Технікумі в Москві.

В інтересах розвитку вивчення книги (головним чином, місцевої книги), як суспільного явища, як виступу графічного мистецтва й книгодрукарської техніки, як робочого інструменту й знаряддя вилучу, бажано:

а) звільнення інститутів Книгознавства від викладацької та незв'язаної з їхніми безпосередніми завданнями роботи (реєстрації видав, організації при собі книгозшивів);

б) поглиблення їхньої дослідчої роботи (теоретичної, історичної, лабораторної);

в) погодження цієї роботи в пунктах, де вона сходиться (вивчення історії рос. книги на Україні, української книги в Росії, питання бібліографічної класифікації й т. ін.);

г) використання їхньої наукової сили для навчальної роботи з метою створення кваліфікованих робітників книги та бібліотеки (з погодженням планів та методів викладання).

7. За-для впорядкування та використання роботи науково-дослідних кафедр та інститутів в галузі спеціальної бібліографії, бажано: встановити контакт в

бібліографічний роботі установ одного фаху та уніфікувати техніку цієї роботи шляхом зв'язку з відповідними інститутами Книгознавства.

8. Що до бібліографічної роботи державних книгохвищ, слід відзначити досягнення деяких із них в галузі бібліографії краєзнавства, що не під силу окремим науковим робітникам та установам. Багато дати з'ясувати центральним бібліотекам кожної з Союзних Республік віддавати періодичні показники (або, в крайньому разі, обмінюватися картковими комп'юстами з бібліографії—Українка, Ресіка й т. п.), що дасть можливість утворити бібліографію „Советіка“, освітнього матеріалу для всебічного вивчення природи, історії, побуту та творчості Радянського Союзу.

Ант. К.

В УКРАЇНСЬКІЙ КНИЖКОВІЙ ПАЛАТІ

ЗВ'ЯЗОК З КНИЖКОВИМИ ПАЛАТАМИ РАДЯНСЬКИХ РЕСПУБЛІК

В сучасний момент на території СРСР функціонують такі Книжкові Палати: Російська, Білоруська, Українська та Грузинська. УКПалата налагодила досить тісний зв'язок з Союзними Книжковими Палатами, особливо, з Російською. Зв'язок цей носить чисто федеративний характер, що ствердила її остання нарада директорів Книжкових Палат, яка відбулася в грудні 1924 року.

З метою допомоги закладенню Книжкових Палат у Рад. Республіках там, де їх ще немає, а також налагодження зв'язку з Союзними, що вже є, Палатами, Українська Книжкова Палата запитала уряди тих Республік, з якими до цього часу ще УКПалата не завязала зносин, про їхні Книжкові Палати. Від урядів Туркменістану та Узбекистану (республіки, які не-щодавно утворені) одержано відповідь, що в них такі Палати ще не існують, але незабаром мають закластися.

КУЛЬТУРНА ДОПОМОГА АМСРР

Дбаючи про зміцнення просвітнього апарату АМСРР та культурного зв'язку Молдавії з Україною, ідучи назустріч проханню Молдавської Політосвіти, Українська Книжкова Палата внесла до проекту постанови РНК УСРР про порядок розподілу обов'язкових примірників витворів друку, також і Центральну Державну Бібліотеку АМСРР.

ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ПРИМІРНИК ДЛЯ БІБЛІОТЕКИ НАУКОВОГО Т-ВА ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

Виходячи з інтересів культурного та політичного зв'язку Зах. України з УСРР, Українська Книжкова Палата внесла до проекту постанови РНК УСРР про порядок розподілу примірників друку також Бібліотеку Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка у Львові. Про це Палата порушувала питання ще 1922 року.

З боку Т-ва є згода надіслати до УКПалати в обмін на одержані видання всі галицькі видання українською мовою.

РОЗПОДІЛЧА РОБОТА ПАЛАТИ

Проект постанови РНК УСРР „Про розподіл Українською Книжковою Палатою витворів друку

УСРР“, який УКПалата внесла до Колегії Наркомосів, передбачає розподіл видань між 30-ма книгохвищами як СРСР так і УСРР.

ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ПРИМІРНИК ДЛЯ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ СРСР ІМЕНІ ЛЕНІНА

Румищенську Публічну Бібліотеку за постановою ЦВК СРСР перетворено на Публічну Бібліотеку СРСР ім. Леніна, куди Українська Книжкова Палата має надіслати 2 обов'язкових примірники всякого друкованого матеріалу.

ПОСТАЧАННЯ ЦЕНТР. ДЕРЖ. БІБ-КИ ІМ. ЖОВТНЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ В КАТЕРИНОСЛАВІ—ВСІМА ВИДАННЯМИ СРСР

Українська Книжкова Палата подала до належних задовідних інстанцій проект постанови про постачання Центральної Держ. Б-ки ім. Жовтневої Революції в м. Катеринославі всіма виданнями СРСР. Свій проект УКПалата мотивувала тим, що вона тепер незалежно від договорних взаємин між Книжковими Палатами та ВКОС'ами, через постанови ЦВК СРСР має постачати інститути Леніна, Маркса й Енгельса та Публічну Біб-ку СРСР ім. Леніна обов'язковими примірниками витворів друку. Оскільки коли УКПалата робила спроби договорним шляхом збільшити кількість обов'язкових примірників друку РСФРР, які одержуються для книгохвищ УСРР, то такі заходи Палати успіху, мовляв, не мали. Зараз УКПалата, виходячи з того, що з 4-х пунктів важкого значіння на Україні (Київ, Харків, Одеса, Катеринослав), цих центрів науково-учбової та промислової роботи, лише м. Катеринослав не має відповідного цього місту книгохвища. Тому-то УКПалата й просить винести постанову про наділення таким примірником Центральної Державної Біб-ки ім. Жовтн. Рев. в Катеринославі всіма виданнями СРСР.

В УКРАЇНСЬКОМУ НАУКОВОМУ ІНСТИТУТІ КНИГОЗНАВСТВА В КИЇВІ

ВИСТАВКА ДРУКУ

В КВІТНІ місяці цього року Український Науковий Інститут Книгознавства улаштував у Києві Виставку Українського друкарства. Виставку було присвячено 350-літньому ювілею українського друкарства.

В день відкриття виставки, в помешканні УНІК було влаштовано прилюдне засідання, на якому стояли доповіді: директора Інституту Ю. Меженка (істинне слово) проф. В. Романовського („Діал. Федорова—перший друкар“), проф. С. Маслова („Друкарство на Україні XVI—XVIII ст.“), проф. М. Макаренка („Ориєнтація української квітні XVI—XVIII ст.“).

ВИСТАВКА МАЛА ТАКІ ВІДІЛЛИ:

1. Видання, надруковані по-за межами України.

Цей відділ мів 9 експонатів і з них: перший слав'янський друк, біблія Ф. Скорини перший московський друк, перше видання Литовського Статуту, Венеційський Октоїх на пергаміні й арабська мазнінська євангелія.

2. Книги, надруковані в українських друкарнях в XVI—XVIII ст.

Тут було виставлено продукцію 21-ої української друкарні, починаючи від першого українського друку (Апостол, Ів. Федорович 1574 р.) і кінчаючи шалом світськими друкарнями кінця XVIII ст. Книги цього відділу друкувалися в друкарнях Галичини, Волині, Київщини, Чернігівщини та інших.

Виставочна вітрина на виставці 350-ліття української книги УНІК'а в Києві

3. Ритовницькі дошки, ритовниці на окремих аркушах і різні кліше.

Цей відділ мистів, головним чином, експонати колишніх Киіво-Печерської та Почаївської друкарень.

4. Інтролігаторські приладдя Київ-Печерської Лаври XVIII ст.

Цей відділ мистів різні приладдя, що вживалися для тиснення на шкіряних оправах в інтролігаторні Київ-Печерської Лаври зі зразками старовинних оправ.

5. Ювілейна література.

До виставки Інститут Книгознавства видав спеціальний каталог, що його склав С. Маслов, а також плакат, що його зробив О. Усачов кишаграфічним способом.

Підчас виставки давали пояснення С. Маслов, М. Макаренко, П. Попов, В. Барвінок, а також співробітники УНІК'а.

Завдання цієї виставки — дати наукову картину розвитку друкарської техніки та ритовницького мистецтва України, протягом XVI—XVIII ст. — Інституту вдалося як найкраще. Всього чотири перших (головних) відділи виставки становили 312 експонатів.

Експонати виставки були лише з тих друкарень, що працювали на Україні та діяльність яких мала тісний зв'язок з культурним життям українського народу.

Матеріали для виставки було зібрано виключно з київських книгозбірень та деяких приватних колекцій.

„БІБЛІОЛОГІЧНІ ВІСТІ“

Інститут Книгознавства виготовив до друку й почав друкувати чергове число „Бібліологічних Вістей“ (перше за 1925 р.). У цьому числі між іншим друкується такі статті: М. Куфаєва „Книга як поштовх і предмет науки та бібліографія як документальна наука про книгу“, П. Рудина „Чергові завдання української бібліографії“, С. Борового „Нариси з історії єврейської книги на Україні“, В. Данилова „Киевская старина“ про цензурним матеріалам, А. Герасимов „До питання про початок

Московського друкарства“, С. Єфремова „На світанку українських видавництв“, С. Маслова „Комітет по опису стародруків“, С. Білого „Нос—забуття друг“ Б. Бондарського „Денационалізація в академічних бібліотеках“, Д. Рішак „Новини друкарської техніки“, Д. Лисиченка „Рукописи Ів. Милежур“, Л. Биківського „Бібліотечна праця Чехо-Словацьчини“ та інші.

НАУКОВІ ПРАЦІ

Коштом ДВУ Інститут почав друкувати перші два томи „Трудів“ УНІК'а „Українська книга XVI-XVIII ст.“ і „Українська книга XIX—XX ст.“. Всього біля 30 друкованих аркушів з численними ілюстраціями.

В Інституті Книгознавства проваляться підготовчу працю до складання бібліографічного покажчика української драми та про український театр. Роботу провалять під керівництвом Ол. Кісіан.

Окрім того, Інститут ітуте до друку роботу: В. Ігнатія „Бібліографічний покажчик української преси“ та І. Борішак „Українік“.

ПОПУЛЯРІЗАЦІЯ КНИГОЗНАВСТВА

Інститут Книгознавства виготовує до друку, а подекуди почав друкувати науково-популярну бібліотечну книгознавства, що має складатися з 11 брошур, розміром 3—4 аркуші кожної.

Друкуються і псабаром мають вийти в світ такі книжки: О. Маслової „Рукописна книга“, П. По-

Виставочна вітрина на виставці 350-ліття української книги УНІК'а в Києві

пова „Початки друкарства на Заході“, Д. Балика „Бібліотека в минулому“, Юра Меженка „Історія письма“.

Готові до друку: С. Маслова „Історія книги на Україні до XIX ст.“, П. Макаренко „Мистецтво книги“, Д. Рішак „Як друкується книга“, В. Ігнатія „Історія української преси“.

Готуються до друку: В. Міяковського „Історія цензури українського друку“, Ю. Меженка „Історія книги на Україні XIX—XX ст.“ та книжка про книжну торгівлю.

З метою поширення бібліологічного знання серед широких кола трудящих Інститут приступав до виготовлення дияпозитивів, що мали-б завданням ілюструвати популярні лекції з галузі книгознавства.

БІБЛІОГРАФІЧНО-БІБЛІОТЕЧНА ПРАЦЯ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬ- КОГО НАУКОВОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКИЙ Науковий Комітет України, який найвища сільсько-господарська наукова установа Республіки, що виникла і розвинулася в процесі революції, завжди надавала і надає великого значення справі сільсько-господарської бібліографії. Тому майже з перших часів заснування Комітету (1919 р.) при ньому існує Бібліографічне Бюро, що веде справу збирання й упорядкування с.-г. бібліографії. Проте, обмеженість операційних коштів не давала можливості розгорнути бібліографічну працю як слід, і лише з переводом в 1924 р. С.-Г. Н. К. У. з Харкова настали більш-менш реальні й сприятливі умови для праці Бюро.

В даний момент Бюро має готовими до друку «Матеріали до с.-г. бібліографії України», які зібрав академік П. А. Тютковський і довів до 1916 р. включно. В матеріалах акад. Тютковського подано списки с.-г. літератури, що так чи інакше торкається України, й що ними охоплено доревольційну с.-г. літературу продукцію України щесь на 70—80%.

За поточну працю Бюро є складання нового по змістичного систематичного бібліографічного каталога с.-г. літератури за післяреволюційний період (з 1917 р.). До свого каталогу Бюро заносить ту с.-г. літературу (як книжки, так журнально-газетні статті, з рецензіями на них), що видало на території України, і так чи інакше торкається України (де-б вона не була надрукована), надрукована українською мовою, або має загальний екстериторіальний характер.

Бібліографічний систематичний каталог с.-г. літератури, що в вигляді картотеки приступний і тепер уже для використання, Бюро друкуватиме окремими збірниками за кожен рік (починаючи з 1917 р.).

Коли буде цілком вичерпано й видруковано систематичний каталог за роки післяреволюційні, тоді приступлено буде до складання додаткового до матеріалів акад. П. А. Тютковського каталога с.-г. літератури України за роки доревольційні.

Складання систематичного каталога с.-г. літератури ведеться за міжнародною десятиальною бібліографічною системою.

Треба зазначити, що Бюро, яке раніш користувалося своєю десятиальною системою (не міжнародною), спеціально розробленою для с.-г. літератури, з 1-го січня 1925 р. цілком перейшло на міжнародну десятиальну систему, поставивши собі за завдання наукове розроблення й поширення тих відділів міжнародної десятиальної системи, які стосуються до сільського господарства.

Витяги з свого систематичного каталога післяреволюційної с.-г. літератури Бюро систематично містить на сторінках «Вісника С.-Г. Науки», що видає його С.-Г. Н. К. У. та на сторінках «Вісника Нар. Ком. Земельн. Справ».

До 1924 р., коли С.-Г. Н. К. У. перебував ще в Києві, при Комітеті існувало ще окреме Бібліотечне Бюро, що відало справою організації й керування с.-г. бібліотеками України. З переводом С.-Г. Н. К. У. до Харкова Бібліотечне Бюро злилося з Бюро Бібліографічним і останнє існує тепер під назвою Бібліографічно-Бібліотечного Бюро.

Крім своїх суто-бібліографічних завдань, що про них коротко вже сказано, Бюро по лінії бібліотечної має загальну керуючу працю в двох бібліотеках Н. К. З. С. Харківській (до 20,000 книг) і Київській (до 150,000 книг).

В безпосередньому контакті з Бібліографічно-Бі-

ліотечним Бюром і за його загальним керівництвом працює при С.-Г. Н. К. У. Бюро Закордонних Зносин, що веде бібліографію с.-г. закордонної літератури, реферує її на сторінках періодичних органів НКЗС і керує закордонним відділом Харківської Бібліотеки НКЗС. За спеціальними інструкціями, що її розробило Бібліографічне Бюро, бібліографію окремих галузей сільсько-господарства й споріднених з ним наук ведуть окремі секції С.-Г. Н. К. У. Напр., Ботанічна Секція України до друку бібліографію ботанічної літератури України.

Складаючи бібліографічний каталог с.-г. літератури, налагоджуючи справу обміну видавч. НКЗС на видання інших видавців, і бібліографічно-Бібліотечне Бюро дає й про рецензування повної й частинної с.-г. літератури. Всю ту с.-г. літературу, що її одержується, Бюро надсилає на рецензію окремим Секціям або спеціалістам С.-Г. Н. К. У., а літературу науково-популярну до Секції с.-г. освіти та популяризації с.-г. знань. Рецензії потім друкуються на сторінках «Вісника С.-Г. Науки», «Вісника НКЗС», «Радянського Селянина», «Земельника», «Нової Книжки», «Культири й Побуту» та інших періодичних видань.

Крім Секції С.-Г. Освіти, що працює в Харкові, допоміжно їй в Києві ведеться рецензування науково-популярної с.-г. літератури Київською Філією С.-Г. Н. К. У.

К. Дубник

УКРАЇНСЬКЕ БІБЛІОГРАФІЧНЕ ТОВАРИСТВО В ОДЕСІ

Українська Наукова Комісія при Одеській Губернській прийшла до думки про заснування в Одесі українського бібліографічного товариства, яке б знайшло широкі кола одеського радянського громадянства з сучасним українським книжковим шаром та кращими повиннями українського друку. Таке товариство вже засновано й приступає до роботи. В організації т-ва бере участь проф. М. Гордієвський.

ВИСТАВКА ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ Й ДРУКУ В ОДЕСІ

З ініціатиивою Української секції Одеського Бібліотечного Об'єднання в Одесі було улаштовано з 12 до 25 березня «Виставку історії української книги й друку». В організації виставки взяли участь всі більш-менш одеські бібліотеки. Виставка містилася в гарних та просторих залах Одеської Науково-Навчальної Бібліотеки. І-й відділ виставки складали українські стародруки XVI, XVII та XVIII сторіч. Тут були: Острожська Біблія Іваном мовою року 1581 першим друкарем України Іваном Федором в м. Острозі на Волині, цілий переклад Києво-Печерської Лаври, Львівської друкарні Михайла Сльозки, Стрийської друкарні Балабана, Чернігівських друкарень та інших. Відділ цей звертав на себе велику увагу й викликав значне зацікавлення серед відвідувачів. Дальші відділи охоплювали історію книжки дисаної народною українською мовою, починаючи з р. 1498, ц.-то з появи першої української книжки — «Енеїди» І. Котляревського. Цілу продукцію української літератури було розбито на такі відділи: 1) від 1798 до 1876 р., коли з'явився такий царський наказ про заборону друкування всіх українських книжок, за винятком творів красивого письменства; в цьому відділі було виставлено силу цікавих і рідких книжок, серед них і першу українську книжку, видану в Одесі — «Марусю» казку невідомого автора (р. 1839); 2) від 1876 до 1905; 3) від 1905 до 1914; 4) від 1914 до 1917, коли під час імперіалістичної війни українську літературу було майже цілком приборкано; 5) від 1917 до 1920, і, нарешті, 6) від 1920 до 1925 р. Цей останній відділ української радянської літератури —

було представлено особливо повно; всі книжки цього відділу було розбито по підлах десятикової системи. Крім цих оснóвних відділів, на виставі були ще відділи періодичних українських видань, закордонної української літератури, відділ бібліографічний, нотний, довідкового хрестоматій і плакатів.

Назвичайно цікавими були Шевченківський відділ з численними «Кобзарями», окремими творами Шевченка, творами про Шевченка, малюнками самого Шевченка й малюнками до його біографії, а також Ленінський відділ, де було зібрано все, що до цього часу вийшло у українською мовою чи з творів Леніна, так і про Леніна. Разом було експоновано по-над 3,500 книжок і ціла низка цікавих диєграм, що до продукції української книжки за різні періоди. За весь час виставку відвідало біля 1,000 чоловіка і 15 експурсій.

але всю користь для вивчення чужих мов літератури. Нова бібліографічний бюлетень, присвячений реєстрації періодичного друку, почав виходити з січня 1925 р. в Нью-Йорку, під назвою „Periodica“.

ДРУКАРСЬКА СПРАВА

ТЕХНІЧНЕ ОБЛИЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ

(ПОСТАНОВКА ПИТАННЯ)

РОЗМОВА буде не про книгу українською мовою, а про українську книгу, як продукт поліграфічної промисловості України. Так поставлене наше питання буде цілком законне, але, щоб відповісти на нього, треба почати трохи заздалека.

Річ у тому, що російську книжкову продукцію надзвичайно характеризує її централізація. До революції книгу, що мала хоч трохи масового характеру, друкувалося майже виключно в столичних центрах: без петербургського чи московського штабуну вона навряд чи могла б вжити на успіх¹⁾. Окремі винятки (напр., порівняючи широку розвинуту видавничу підприємства головне для вищої школи й провінціальних університетських центрів) лише підтверджують це. Друкування книг у провінції розвивалося зовсім не так швидко, хоча б узяти газетну справу, і окремі спроби в цьому напрямку майже безлімно терпіли невдачу.

Не можна сказати, щоб Україна з цього боку становила виняток. А що розвиткові українського друкованого слова шкодили цензури та інші утиски, то зростові книжкової продукції в Південно-західному Краї²⁾ заважали зовсім інші причини, що ніх не могли подолати русифікаційські замішання царських урядовців. І коли, скажемо, польська книга мала цілком відокремлені шляхи розвитку, то про будь-яку аналогічно емансипацію української книги казати не можна³⁾. Незалежно від мови, що нею друкувалася книга, яка виходила на Україні (головне в Києві, Одесі та Харкові), вона в кращому випадку сумлінно перемішувалася столичні зразки, а в гіршому — була зроблена або технічно безграмотно, або галицько-преступно та провінційально (прикладами першого можуть бути видання Ротенберга в Катеринославі, що являли собою зручну контрфакцію „Вольфівських“ класиків, а в подвійній провінційальності українських видань можна переконатися хоча б на прикладі київського „Читача-Декламатора“).

Якби не було визначених нами загальних причин, друкування книг на Україні могло б розвиватися досить інтенсивно, бо оснóвна передумова для цього — присутність гарно устаткованих друкарень у цілій низці губерніальних центрів — була; більше: цей розвиток міг би піти своїм самостійним, незалежним від метрополії шляхом.

1) Цікаво, приміром, відзначити, що таке культурне підприємство, як в. п. т. К. Ф. Некрасова в Москві, своїм книж. друкуванням в Ярославлі, а позначало їх Ярославль, д. т. місцем, де був його склад.

2) Ми говоримо, звичайно, про російську Польщу та про другу половину минулого віку й далі. Варто тут зазначити, що польська книга, як правило, копіювала французьку книгу.

По С. Р. С. Р.

ШКАВА СПРОБА

Видавництво „Московский Рабочий“ організувало консультативне бюро для обслуговування книжкових прилавків, книгопо, провінціальних книгарів та взагалі споживачів книг.

Бюро працює в зв'язку з бюро самоосвіти при МК РКП(б), та Книжковому Палаату.

Основа робота Бюро полягає у:

- 1) Збірники й систематизації бібліографічного матеріалу в формі картотечки рецензій.
- 2) Видання бюлетенів, складання провінціальних списків літератури для кампаній та на предметній темі.
- 3) Комплектування книгозбірень для покуців та показових комплектів з окремих галузей знання.
- 4) Складання оглядів нових книжок, що поступають до книгарень.

- 5) Усній та листовий відділ консультативних справ.
- 6) Організація виставок книжкової продукції.
- 7) Індексація нових видань московських видавництв.
- 8) Облікові читальницького попиту й листування з читачами.

Час би й українським видавництвам узятися до організації подібного бюро, що значно прислужиться так поширенню книг, як і поглибленню культури книжкової роботи.

АЗЕРБЕЙДЖАНСЬКА КНИЖКОВА ПАЛАТА

Раднарком АСРР утворив в Баку „Державну книжкову палату“, яка тепер вже приступила до організаційної роботи.

Всі поліграфічні підприємства зобов'язані насилали в книжкову палату по 50 примірників всіх видань.

Головне завдання книжкової палати — збирання, реєстрації, розподілення по повітах друкованого матеріалу. Незабаром книжкова палата почне випускати свій науково-бібліографічний орган „Книжковий літопис“.

Азербейджанська книжкова палата повинна поставити на потрібну височінь держ. бібліографію АСРР.

ЗА КОРДОНОМ

Бібліографію мовознавства в Америці Широко зацікавлення вивченням чужих мов в Америці викликало видання спеціального бібліографічного порадника, що реєструє, класифікує й розглядає

Потверджувати це доводиться трохи догматично тому, що російську провінціальну книгу зовсім не вичено. Проте, таке вивчення показало-б, що в окремих краях колишньої Росії імперії вона мала свої властивості, що її теоретично дослідженим оком пізнати спробую, скажемо, роботу від петербурзької або ту й другу — від одеської. Ці особливості стосуються одне до набирання та верстання і становить своєрідний розклад заголовків, виключення „червоних рядків“, перевагу тих чи інших форматів, особливу будову таблиць і т. ин. За сприятливих умов розвиток це доведо-б до того, що українську книгу можна було-б так само легко відрізати від московської, як французьку (надруковану в Франції) від німецької...

З цього potwierдження неминуче випливає друге: наші часи, що відрізняються українське друковане слово і надзвичайно поширили царину „покладів“ книги є разом з тим „козискою“ часи нової української книги—початкові часи „мистецтва книги“ на Україні... Проте, в закономірності такого випливу можна мати сумніви навіть ті, хто згоджується із „сеітаратськими“ тенденціями в галузі книгозбирання, що вони на цей висновок настановили.

Справді, коли приміром англійська серія „Tauchnitz“ не могла з'явитися ні в якому нішому місті крім Липського, а французьке видання Ельзевірів не випадково друкувалось у Голландії—то чи є підстава казати про будь-які особливості, що можуть вадати українській книзі особливого національного характеру те пер, коли Україна ходить за складову частину до Східної Радянської Республіки? На ці питання слід замишлятися попереду, ніж на нього позитивно відповісти, як ми збиралися зробити.

Вся справа в тому, що наші докази мимоволі будуть базуватися на дуже обмеженому матеріалі і при цьому—матеріалі, що його далеко не завжди можна вважати за достовірний.

Адже „роди“ української книги відбувалися в обстановці, що цілком виключають умови для спринтального розвитку її в найближчі часи. Кількість випущених на Україні книг може зростати (і безперервно зростає), може підвищуватися і загальний технічний рівень книги в зв'язку із загальними умовами; але незмінно перешкодою на шляху, щоб придати особливе національне обличчя, нароб-то буде стійка де-кваліфікація робітників, що роблять книгу та зазначений брак „книжкової культури“. Коли з перших із зазначених раних явищ можна боротися тільки в загальному масштабі, що-ж до другого, то саме ця „непорочність“, повинна змусити будувати й є та основиша передумова, яка дає можливість сподіватися, що найбільші роки будуть роками розвитку української друкувальної книги.

Коли масова книжкова продукція зростає, коли між видавництвами та друкарнями є суцільний настрій,—коли спостерігається „воля до мистецтва книги“—, можна казати про те, що українська книга, як шок відміне від своєї старої північної сестри, буде з кожним роком одноводувати собі де-далі відокремлене місце.

Треба підкреслити, що ми весь час говоримо про таку масову типову книгу, за класичний зразок якої є французькі томиків ціною „3 франка 50 сантимів“. І коли за передовою технікою Україна зуміла дати декілька окремих, гарних технічно-вдалих видань, то це має меншу вагу ніж те, що за той-же час вона встигла поставити на чергу низку питань іншої важливішої властивості. Наведені низку прикладів, взятих намання.

Коли в галузі брошурированої літератури в нас досі маємо перевагу „1/2 ролявого“ з набором 5х8 кв., то, напри., в справі видання підручників ДВУ зробило крок

наперед у тому розумінні, що дає перевагу формату в 189, які раніш на Півночі викликали дедич чи не виключно для естетичних видань („Веса“, деякі вид „Аполлона“). Прищепити цей надзвичайно практичний і зручний формат—уже одно це становить значну заслугу. Для красивого письменства ми покин-ш „типиного“ формату не маємо, а зробили в цьому напрямку окремі спроби (вид „Рух“, серія „Красне письменство“ вид ДВУ)¹⁾ мало задовольняють. Гадаємо, що це одно з чергових завдань галузі установлення типового формату.

Що до шрифту, то ми, мабуть, ще довгий час через зовнішні умови будемо залежати від старих матриць. Проте, Україна, що дає Нарбута, може сімло взяти і цією стороною на деяку самостійність. Навіть більше, що питання про російський книжковий шрифт—питання базуюче, що все одно настирливо вимагає свого розв'язання. Ми користуємося старими шрифтами, що з них мало-на-мало задовольняють 3—4. Щоби стати і цією стороною „врівні з віком“ доведеться наново проробити і розв'язати цю проблему²⁾.

Що до набирання та верстання, то різні спроби в цьому напрямку показують, що ми поступово виробляємо й тут низку своєрідних новин, що серед них, мабуть, слід зазначити пропоноване Харківською школою друку, але дуже неспеле, „набирання без переносів“, верстання приміток у книзі „Питання теорії психології творчості“, верстання в збірнику „Кыргалин“ й деякі інші. Проте, треба сказати, що саме на набірній справі дуже наблизилася роки руїни. Складати в кращому вигляді викликають заміночність „техніки“, яка вже зробилася майже анахронізмом і завалена низкою „правил“, що потребують радикального перегляду.

На цьому ми гадаємо, що можна-б зупинитися. Але до згаданого треба додати, що ми наміснее уявляли казкові та дописок на окремі „досягнення“, бо вони трохи виходять за межі нашої теми. Аж-ж такі видання, як державдавнічські „Поєсти“ Шевченка або деякі видання „Слова“ переконують у тому, що українська книга існує. Щоби наблизити той час, коли таке питання зробиться порожнім, треба зробити багато. Один із засобів до цього, нам зається, треба зазначити тут, залишивши на боці низку проблем (в тому числі—питання про український книжковий графік, що про нього ми сподіваємося побачити окремо).

Чи шляхом утворення парад чи особливих художніх рад, але ми гадаємо, що за ініціативою ДВУ слід би створити особливий орган, що взяв-би на себе розв'язання низки питань, які зв'язано з відродженням книги. Встановити найчистіший формат, тип верстання, виробити характер шрифту,—все це важливе завдання, що вимагає свого розв'язання.

Книга тепер придбала іншого типу, що його переважно дає село. Ось чому книгу як продукт техніки також треба „робити“ так, щоби її можна було повертати „лицем до села“. Не вже одно показує, що питання про існування української книги—питання ніяк не порожне... Нашивку накінали тут уваги мали на меті поставити це питання.

Вони виправдають себе, коли висунуть на чергу його обміркування.

Г. Р.

ДРУКАРСЬКА СПРАВА В ДВУ

Постачання папером. На початку 1924 р. видавничій діяльності ДВУ перешкождали фінансові труднощі і паперовий голод. Оскільки кепсько стояла справа постачання видавництва папером видно з того, що за 1924 р. Центрбумтресту й інші фабрики було замовлено 132,000 пудів паперу, а доставлено лише 79,657, цеб-то до 60%.

¹⁾ Цікаві спроби використати для „визволення“ староний шрифт д. нар., брошури „Гіт“, „Визволення“ „Громади взаємодопомогли підпечатів“—1924 р.

²⁾ Цей термін взято з книги Р. Реннера „Typographie als Kunst“.

СТАН УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІГРАФІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

В травні місяці ВУРПС заслухала доклад представника ВРНГ про стан української поліграфічної промисловості.

Було зазначено, що в цій галузі помічається тенденція збільшувати продукції й фінансове оздоровлення промисловості. Продукційність праці ще не досягла норм мирного часу, зате зарплата трохи перевищує довоєнні норми.

За даними ВРНГ на Україні зараз існує 17 трестованих поліграф. підприємств і 76 підприємств. Почувається брак єдиного організаційного центру, в справі чого вживається конкретних заходів.

Президія ухвалила уникнути дальшого розпорощення поліграф. промисловості, збільшити навантаження теперішніх підприємств та ліквідувати дрібні відомчі поліграфічні підприємства. Обладнання підприємств потрібно збільшити імпорту ротаційних та накладних машин.

Для кращого переведення роботи необхідно створити єдиний центр з представниками від ЦК спілки друкарів, двох від відомчих підприємств, та одного від НКРПС.

УКРАЇНСЬКІ РУКОПИСИ, ЗАБОРОНЕНІ ЦАРСЬКОЮ ЦЕНЗУРОЮ

В ОСЕНИ минулого року НКО УСРР довідався, що в одній із лєнінградських книгозбірень є понад 2.000 українських, головним чином, театральних рукописів, заборонених у свій час царською цензурою.

Офіційна переписка, затіяна з цього приводу НКО УСРР з НКО РСФСР, виявила, що ці рукописи передані були в свій час до бібліотеки "Русской Драмы", а далша їхня доля невідома.

З огляду на те, що шляхом переписки не можна було нічого толком про ці рукописи довідатися, — що вони уявляють, де вони й чи можна їх повернути? — НКО вирішило командувати спеціальну особу до Москви й Лєнінграду, щоб про все це дізнатися на місці.

Таким чином, у березні мене було командировано з офіційним відношенням НКО УСРР до тов. Луначарського й особистим листом тов. Шумського до тов. Покровського.

Як тов. Луначарський, так і тов. Покровський поставили дуже прихильно до цієї справи, дали усно й на письмі свою згоду, аби всі ці рукописи було повернено на Україну до відповідних закладів НКО УСРР.

Але вся справа в тому, що ні тов. Луначарському, ні тов. Покровському, як так само й відповідним бібліотечним й архівним підділкам Голонауки й Головопосівки, про ці рукописи нічого не було відомо.

Приїждючи йш наваження, орієнтуючись лише на можливість у самому Лєнінграді допитатися про це від деяких бібліотекознавців й архіваріусів.

І справді — рукописи було знайдено в Театральній бібліотеці "Русской Драмы" (Театральна площа, 2).

Але тут на місці виявилось, по-перше, що руко-

писи ці в нерозробленому вигляді перебувають в загальній тиші біля 52.000 рукописів, опечатаних од колишньої репертуарної бібліотеки царської цензури, а, по-друге, — що завідаєль цієї Театральної бібліотекою "Русской Драмы" гр. Нєлєдов прихильно висловився проти передачі цих рукописів на Україну.

Мотиви цього останнього проти передачі, головним чином, полягали в тому, що, мовляв, Театральна бібліотека має значіння для історії руського театру взагалі, й витягати рукописи по національній ознаці, як він дословно зазначив, позбавить її цього значіння.

На моє запитання, чи зможуть у Лєнінграді використати цей матеріал, по-перше, в напрямку безпосереднього пристосування заборонених у свій час театральних рукописів до сучасної української сцени, а, по-друге, в напрямку історично-дослідної праці над ними, що має значіння не лише для історії українського театру, а й для історії розвитку української літератури й громадської думки на Україні взагалі, — на це він мені лише порадив просто приїздити в таких справах до Лєнінграду й там, мовляв, "зімняти копії" з цих рукописів, опрацювати їх в потрібному напрямку й іншу й подібну нісенітницю.

А що в даному разі справу проводить про такий характер значіння цих рукописів для України, про це не може бути жадного сумніву. Річ в тому, що, по-перше, дійсно з цих рукописів можна використати було-б на нашій сучасній роботі на репертуар, сцені, бо серед заборонених царською цензурою і'єс безумовно є багато революційних, що не втратили ще свого значіння й досі; а, по-друге, — майже всі ці рукописи мають цензурські помітки, виправки й навіть цілі рецензії, що дають надзвичайно багато матеріалу для істориків громадсько-політичного театру, а й істориків громадсько-політичного руху на Україні взагалі, його стосунків і сутності з цензурою, з офіційними поглядами царської бюрократії і т. й, і т. д.

Та голос розуму спить там, де заводить шарманку голос чуття! — завідаєль Театральної бібліотеки відмовився визнати за Українським НКО право мати ці рукописи в розпорядженні своїх наукових, театральних і інших закладів. Не допоміг їй особистий лист тов. Луначарського про передачу цих рукописів, бо гром. Нєлєдов знайшов можливим відмовитися від обов'язковості цього листа для себе, пояснюючи його недостатньою поінформованістю тов. Луначарського відносно того величезного й везамінного значіння, що його мають ці рукописи для руського театру й театральної бібліотеки. Одно слово, — відмовився, з пропозицією перервати, так-би мовити, переговори, доки він нашім про свої погляди на "цей предмет" докладну записку в центр, і вже після того, як було ухвалено про це постанову в центрі, — можна буде знов говорити.

А говорити, крім принципів, це й по-суті, — є про що.

По-перше, — що таке український рукопис?

Чи то є рукопис, що його написано українською мовою, чи то є рукопис, написаний з українського життя, хоча-б і російською, чи мінливою мовою, а чи за критерій українського рукопису має бути автор-українець?

Річ в тому, що серед рукописів є, скажемо, твори Винниченка російською мовою, є твори деяких авторів з українського життя, російською мовою, але їхня (авторська) національність не виявлена, а деякі персонажі у них говорять українською або ж жаргонно-українською мовою.

Завідаєль Театральної бібліотеки за український рукопис схильється визнати лише рукопис автора української національності, писа-

ний українською мовою з українського життя. Як бачимо, вирішення питання дуже просте, але, розуміється, від цього воно не стає дуже вірним, бо визнати, хоч-би, скажемо, твір Винниченка російською мовою з українського, та хоч-би й марським, життя—за російським; для цього, справді, треба мати не абстрактну фантазію.

Це—одна справа по-суті, що її розуміється, треба заздалегідь уточнити, аби не було зайвої балакання й відволікань підчас перебірання цих рукописів.

А друга, це—конкретне—же, безпосереднє розроблення тих „великої купи“ з 62 000 рукописів, що лежить у залі Театральної бібліотеки й ще невідомо... доки лежатиме. До речі, гром. Нелідова дуже образився за вислов тов. Шумського в листі до тов. Покровського, що ці рукописи десь гниють. Але-ж, справді, коли вони ще не гниють, то можуть почати гнити. Бо й Театральна бібліотека має тепер штат в 4 душі й при своїй черговій роботі зможе розбирати ці рукописи на місцях по „чайної ложечці“. Отже, взагалі з нею справою треба було-б поспішити, хоча-б „зверхштанно“ й незалежно від того, що треба повертати українські рукописи.

Та, крім цього, тут постає питання іншого порядку: хто і в якому розмірі буде нести титан матеріальних витрат підчас розбору цих 62 000 рукописів?

Тепер Театральна бібліотека розробляє їх силами свого штату. Але-ж при такому розробленні навряд чи в кого стане терпіння дочекатися кінця. Отже, треба з України надіслати туди... мабуть, на два, а то й три місяці,—спеціальних людей, що мають не розробляти, прискорити й мають одержувати за це матеріальне утримання. Але-ж, працюючи там, вони тим самим будуть провадити роботу, в якій зацікавлена—й сама вже й тепер провадить—Театральна бібліотека.

Таким чином, природа речей вимагала-б, принаймні, половинного розподілу матеріальних витрат між Театральною бібліотекою й відповідною українською установою. Та, оскільки мені відомі настрої Театральної бібліотеки, на це там з власної охоти йти не хочуть.

Але, де немає власної охоти, там треба знайти помігача зовні.

НКО УСРР проводить цю справу тепер через відповідні органи РСФСР, що мають винести постанову, обов'язкову вже й для гром. Нелідова. Це й буде за того помігача, що дасть можливість остаточно розібратися: 1) який то рукопис український, а який ні, 2) кому й скільки платити за розробку й 3) кому брати, а кому давати.

М. Яловий

НОВЕ В БІОГРАФІІ КОТЛЯРЕВ-СЬКОГО

В ПОЛТАВСЬКОМУ губархії, в архіві Богатдільні перепохвутається ніким ще не використаний назвичайно цінний матеріал про Котляревського, що характеризує його, як службовця Богатдільні.

Не зважаючи на велику літературу про Котляревського (відомі біобіографічні показачки Комарова М. й Єфремова С. в літературному збірникові „На вічну пам'ять Котляревському“, вид. „Вік“, Київ. 1904 р.), наукові дослідники літературного надбання Котляревського, що й досі не прийшли до однакових висновків, даючи часом диметральну протилежну оцінку. Досить нагадати оцінку Куліша, Кошого, Єлшина й Єфремова.

Не маємо ми також ще й досі повної і критично-перевіреної біографії Котляревського, хоч треба ска-

зати, що праця біографічного характеру взагалі дуже мало. Найкраща з них стиснута з характеру праця Ів. Стешенка („К. П. Котляревський, автор укр. „Землем“, К. 1902), про яку М. Зеров зазначає в своєму „новому укр. письменстві“, К. 1924, що вона „хоча й має платити кваліфікацію“ „критическа біографія“ але містить у собі досить неперепірених даних і інших вигалок (стор. 62). Та Стешенко й сам признається в названні його праці, що в його розпорядженні було дуже мало біографічних фактів.

Ні яких відомостей не подає Стешенко й про попечительство Котляревського (1827—1835) в Богатдільні. Правда, в кінці книжки Стешенко додає документи з архіву Полтавського губ. земства, що торкаються Котляревського, між иншим, про призначення його попечителем Б. про хворобу й збільшення, але про Котляревського, як службовця, в цих документах нічого немає.

Піанші з міського архіву співробітник Полтавської архів. комісії І. Ф. Павловський опублікував суперечку поміж Котляревським—попечителем Б. й думою. Цю суперечку було виключено спілеченням з боку думи прислакою грошей для Б. З., а також прислакою їх більше монетою ніж асигнаціями. В цій суперечці Котляревський обриває думу й міського голову крамаря Ворожбилина, витискаючи на те, що останній забрав асигнації для свого крамарства.

Отже, крім зазначеної „суперечки“, інших документальних даних про попечительство Котляревського, ми не маємо.

Лишився, таким чином, пікім не розглянутий ще й досі архів самої Б. В цьому архіві найцінніший матеріал, що характеризує Котляревського, як службовця Б. З., є стіпелі, але виразні резолюції Котляревського на різних „ходописних“ паперах і чернетки деяких листів відношень до місцевих установ, писані рукою Котляревського.

Б. підчас попечительства Котляревського не була лікарня в сучасному розумінні. За „положенням“ Полтавська Б. повинна мати попечителя з почесних дворян без платні й складалася з лікарів, богатдільні й будинку для божовальних.

Постановка лікарської справи тих часів була кепською, ліки були дуже дорогі, помешкання тісні, неутюні, зморою холодно. Іса труби й одноманітні. Тому згорсталися при першій можливості інтекти. Звичайно, Котляревському—попечителю трудно було в таких умовах підтримувати належний порядок в Б. З. приводу тісноти й непристосованості помешкання для Б. Котляревський не раз писав полтавському губернаторові.

До Полт. Б. за часів попечительства Котляревського зверталися не тільки за медичною допомогою, але й у справі „морального лікування“. У цій справі зверталися засліблитою помешканні, прохачуючи взяти на управління їх непокірених крестів. „Полтавці“ туди й ченці, що порушували церковні правила, Котляревський повставав проти сугубо уваги, з боку Приказу Громадського Пеклування, до дворян, що перебували в Б. Ціаком протилежне відношення Котляревського було до хворих бідних селян та бродяг. Всіх цих хворих Котляревський приймав на шатні ліжка й роздавав між ними гроші, що жертвувалися на Б.

Матеріал цей обробляється членом науково-дослідної катедрі історії української культури, Ів. Ткаченко.

ПРО ЛІТЕРАТУРНЕ НЕДБАЛИСТВО

Нижче наведений в уривковий лист т. Бухаріна видрукований 21 Серезня ц. р. в „Правді“ має зацікавити всіх робітників преси не лише, як дотепна й гостра відомість на посередню критику. У цьому листі зачесно загалом й актуально питання—про які літературні праці на запит рецензента „Ек. життя“

т. Лейкалда, нащо так багато зірочок і посилань в статті т. Бухаріна, цей останній відповідає:

«Для того, щоб люди точно знали, звідки береться цитата (це не для всіх читальників, а для тих хто цікавиться читанням і хоче складувати за літературною предмету). Можливо, що т. Лейкалда, або ж інші автори ставлять „зірочок“, не зазначаючи джерела. Це справа смаку. Дехто не ставить, навіть, лапок цитуючи і тоді їм замикати плічати. І справедливо!

Ми живемо в часи моди. Пишуть книжки, надають цифри. Звідки ці цифри, якими джерелами користувався автор, в якій мірі можна покластися на наведені відомості — все це покрито густим мороком. І все це обгрунтовується тим, що ми пишемо, мовляв, для широких мас!

„Вони“ — все проковтуть!

Що ж торкається нас, то не вважаючи на „дотепні уваги“ т. Лейкалда, ми будемо всеж таки ставити „зірочки“ гадаємо бо, що шпийні метоси є вийи літературного небадства, яке вже настав час викинути з ужитку“.

„Красная Печать“ — орган відділу друку Р.К.П.б. зовсім беремо ми що замкати, закінчує її спавдливо! „У нашому журналі ми не раз уже нотували випадки найбільшого літературного небадства й настоювали на встановленні певного, в цьому відношенні, модуса. У цитованому листі наш погляд дістає нове підтвердження.

С. К.

ДРІБНІ ЗВІСТКИ

ВИПУСК КУРСІВ ЖУРНАЛІСТИКИ

25 травня Харків святкував випуск перших українських курсів журналістики, які випустили 35 нових червоних газетирів, з них 4 жінок.

На урочистій вечірці в Держдрамі виступало багато промовців з притяганнями від відділу друку ЦК КП(б)У, ЦК секції робітників друку, Головопідсвітні редакції „Вісти“, „Комуніст“, і „Селянська Правда“. Всі вони зазначали, що нові газетирі, які самі виїхали з робельськорівських мас, в своїй далішній роботі зуміють і наблизити газету до мас. Висловлювалася думка про необхідність створення постійного інституту журналістики.

Курси журналістики закінчилися в 4-місячний термін, крім спеціально-журналістичних предметів курсанти вислухали низки систематичних лекцій по загально-освітнім та політичним предметам.

5-ИЙ ВСЕСОЮЗНИЙ З'ЇЗД РОБІТНИКІВ ПРЕСИ

В кінці травня в Москві відбувся 5-ий Всесоюзний з'їзд робітників преси. Одним з цікавих докладів, що стояли на з'їзді був доклад т. Варейкіса про завдання й перспективи Радянської преси. В цьому докладі він зазначив, що газетна справа стоїть у нас значно краще ніж в довієвський час; тираж газет в 3-4 рази перевищує довоєнний тираж; особливо великі досягнення наші — в справі видання селянських газет. 13-ий партійний з'їзд дав завдання довести тираж селянських газет до 2'000.000, шість цифри ми не досягли ще на 300.000.

Маємо 147 найсильніших газет, з них 64 — селянських, загальний тираж їх — 500.000 прим.

Книжкова справа також стоїть краще ніж до війни, особливо що до обслуговування широких робітничо-селянських мас. В 1924 р. селянська книжка складала 10% загального книжкової продукції. Невірно, що потрібна особлива селянська література — треба селянство підтягнути до загально-культурного ровня; ас доки

це ще неможливо, тому найбільш уваги треба звертати на обслуговування селянства потрібним йому книжком. Досить значні досягнення помічаємо й в справі обслуговування наменшностей, але тут гальмує справу нестача робітників.

Велику роботу провадить робельськорів: в сучасний момент маємо 156.000 робельськорів: 10.000 стінгазет.

В кінці докладу т. Варейкіса особливо підкреслив що ще не досить добре поставлено справу критики й бібліографії. Вказуючи що справу дуже важливою, Відділ преси ЦК РКП утворив інститут для вивчення читача й критико-бібліографічне товариство, що притягує до роботи молоді сили вищих шкіл.

Треба неодмінно налагодити справу видання кількох гарних критико-бібліографічних журналів, бо критика й бібліографія є найкращий спосіб впливу на маси читачів, направлення їх інтересів по правильному руслу й популяризації тієї літератури, що допомагає розвитку марксистського світогляду й підвищення культурного рівня широких робітничо-селянських мас. На цю справу треба звернути найбільшу увагу.

ЛЕНІНГРАДСЬКА ГАЗЕТА ПРО „ДНЕВНИК ШЕВЧЕНКА“

У Ленінградській газеті „Красная газета“ вміщено статтю, присвячену „Дневнику Шевченка“, що вийшов у Харкові, вид. „Пролетарий“ 1925 року. Стаття зазначає велику вартість цього історичного документу, а також і художню вартість його й ту величезну користь, яку ця книжка має для вивчення характеристики поста й того кріпачко-царського оточення, в якому розвивалася його творчість.

ЮВІЛЕЙ БІЛОРУСЬКОГО ПОЕТА ОЛЕСЯ ГУРЛО

22 квітня в Мінську відбулася урочиста святкування п'ятнадцятирічної літературної праці білоруського поета Олесь Гурло.

Святкування було влаштовано Мінською філією об'єднання поетів та письменників „Маладзян“, до якого належить і сам ювіляр.

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ПИСЬМЕННИКІВ.

Літературна підсекція ГУСа в Москві ухвалила: визнати за необхідну організацію в проспілі „Робос“ письменницької підсекції, яка б мала завдання розробити нормальний договір з видавництвами, виробити тариф і провести декрет про виправлення промислового податку з письменників.

ЗА КОРДОНОМ

АМЕРИКАНСЬКІ ВИДАВЦІ Й АВТОРСЬКЕ ПРАВО

Умови капіталістичної дійсності ведуть до того, що книгу розглядається з правого боку так само, як і кожен інший крам. Так проєкт нового американського закону в справі авторського права, що, в дійсності, не так захищає авторські права, як право видавців на визиск автора, забороняє довозити в Америку пошлюнок навіть примірники книжок американських авторів, виданих також законодавом. Довозити такі книжки дозволяють лише після оплати високого мита.

Зважаючи на те, що такий порядок стоїть на перешкоді справі вкломектовати американські бібліотеки найповнішими Західно-Европейськими виданнями американських авторів, тривають найбільших американських бібліотечних організацій на чолі з American Library Association (A. L. A.) владіся до американської

патентної палати з заявою про дозвіл американським бібліотекам та освітнім установам безмитного довізу книжок американських авторів, виданих за кордоном, хоч би в одному примірникові. Для ухвалення своїх законів бібліотечним організаціям довелося ознайомитися з відповідним законодавством інших держав. Виявилось, що англійський закон забороняє довіз „підроблених“ (так кваліфікує закон закордонні видання англійських авторів) книжок; Канадський закон дозволяє довіз для особистого користування не більше двох примірників видань, друківаних в країнах, приєднаних до Бернської конвенції; новий Швейцарський закон 1922 р. дозволяє довозити геть усі чисто авторизовані видання де-б вони не друкувалися. Бажаючи викрити посутність закону, що під знаком охорони авторських прав захищає прибутки видавців, бібліотечні організації звернулися до англійського об'єднаного товариства авторів, та до бібліотеки Британського музею, які рішуче висловилися проти обмежень прав бібліотек та освітніх установ одержувати потрібні їм книжкові видання.

У ЛІТЕРАТУРНИХ КОЛАХ ФРАНЦІЇ

Плагіат. Моральний зацепад „літературної богеми“ та власницькі тенденції письменників гостро ставлять питання про „плагіат“, навколо якого точиться жгуча дискусія. Жорж Морвер (Georges Maurevers), після 25 річної праці надрукував „Книгу плагіатів“ (Le livre des Plagats), в якій зібрано багато прикладів плагіату в французькій літературі.

Ця книга викликала шум низку творів, сполучених з цим питанням. А. Трейя („про плагіат“) дає критичний огляд цього твору в „Nouvelles litteraires etc“ та даремно сподіється зазначити межі, по-за якими кінчається перестерігає широкі кола від помилкового тлумачення, поняття „плагіат“. Літературні ситуації, історичні факти, думки й т. и. — не можуть бути зараховані до плагіату. Видатні письменники навіть А. Франс пишуть „Апологію плагіату“, де спростовують багато фактів, що вважалися за плагіат. Г. Рамбо стоїть на тім же ґрунті в своїм трактаті „Плагіати“. Нарешті, відомий історик літератури Буланже, ґрунтуючись на багатьох прикладах з історії світового письменства обмежує

плагіат випадком майже достойного позичення в якого-небудь автора.

Особливий випадок плагіату обговорюється в статті Фернана Дюварі („Nouvelles litteraires etc“). Цей автор торкається справи про законну можливість „продовжувати або закінчення“ чужого твору, користуючись його дієвими особами та сюжетами. Значимий з жалем невисокий моральний рівень сучасних французьких письменників, він приходить до висновку, що вище названа справа — є діло більш письменницької моралі, ніж суду. Письменник, що поважає себе, ніколи не схоче видати собі „світловою убожеством“, позичаючи чужі сюжети. Дозано від себе, що навіть матеріальної шкоди такий винюк спричинити не може, хіба тільки збільшити популярність „закінченого“ твору. Байскупі зразки цього маємо в світовій літературі (наприклад, „Дон-Кіхот“, „Авельянед“).

Іншу різноманітність плагіату бачимо в статті „Власність заголовків“. Автор відокремлює „банальний заголовок“ (наприклад: „Альфред“, „Гарбон“ і т. и.) від „оригінального заголовку“, який вимагає „роботи розуму“. Перший не має охорони закону і його вважається за звичайну цитату, другий — є власність автора. Згідно з законом 29 липня 1881 року, який є чинний до цього часу, заголовок повинен бути заявлений офіційно, але коли автор не користується ним певний час, то він губить право на нього. Останній пункт не поширюється на журнали, які законом охороняються краще. Це тому, що журнал дає „певну платформу та певні гасла“ для певних частин „дубінів“.

— Право на відповідь. Обговорюється право кожної людини вимагати друкування відповіді в часопису, коли ця людина зазначена в якійсь статті відповідного журналу. Закон 29 липня 1881 року дає це право кожному, але тепер цього пункту скасовано, бо багато людей надживають цим правом з метою самореклами. На думку журн. Nonvelles Li tteraires* надалі мають друкуватися тільки ті відповіді, що не заперечують „громадській оцінці та здоровому розуму“.

— Міністерство крадіг. Світового письменства. Справа утворення „Міністерства Крадіг Письменства“, дуже хвилює літературні кола Франції. В цій справі друкується та передаються листки, оточується розмови з видатними політичними діячами, обговорюється можливість кандидатури майбутнього міністра і т. и.

РУКОПИСИ НАДСИЛАТИ ПО ТАКІЙ АДРЕСІ:
ХАРКІВ, ПЛОЩА Р. ЛЮКСЕМБЕРГ, БУД. Ч. 23, ДО РЕДАКЦІЇ „НОВОЇ КНИГИ“.
НЕПРИЙНЯТІ РУКОПИСИ НЕ ПОВЕРТАЮТЬСЯ.
ПРИЙОМ У РЕДАКТОРА ЩОДНЯ З 3 ДО 4 ГОД., У СЕКРЕТАРЯ — З 1 ГОДИНИ

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

ГОЛОВНА КОНТОРА ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

ХАРКІВ, ПЛОЩА Р. ЛЮКСЕМБУРГ, № 23

БІБЛІОГРАФІЧНІ ЖУРНАЛИ

НОВА КНИГА

Щомісячний ілюстрований журнал, присвячений питанням книжкової та бібліотечної справи, критиці та бібліографії.

Виходить під загальним керуванням Видаю Друку Ц. К. К. П. (б.) У. за редакцією С. Пилипенка та М. Годкевича.

СТАТТІ з питань книжкової культури, книжкової політики та книжкової техніки.

КРИТИЧНА БІБЛІОГРАФІЯ: Рецензії на книжкові новини України. ОГЛЯДИ Й РЕФЕРАТИ з різних галузей знання та суспільного життя.

Низка СПЕЦІАЛЬНИХ ВИДІЛІВ у журналі:

Видавництва.

На шляху до читача.

Бібліотечне життя.

Книгознавча й бібліографічна робота.

Друкарська справа.

Література, Наука, Мистецтво.

ЛИСТУВАННЯ з читачами й співробітниками. Консультація в справах бібліографічного, юридичного та комерційного характеру.

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОГО ДРУКУ

Двохтижневий журнал
Української Книжкової Палати.

Орган Державної Бібліографії У. С. Р. Р.
Містить списки всіх виправів друку, що виходять на Україні, по черзі їх вихода в світі.

Книжки й брошури. Графіка. Ноти. Таблиці та листовки. Газети й журнали.

Видання українською мовою.

Видання російською мовою.

Видання мовами нащленностей.

Весь бібліографічний матеріал наділено бібліографічним шифром (індексом) за міжнарод. десяти. системою, а також коротким бібліотечним індексом, погодженим з Головополітосвітою.

Спеціальний формат і шрифт дають змогу розрізати журнал для виготовлення бібліотечних та бібліографічних карток.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На 1 рік 6 крб.
На півроку 3 крб.
На 3 міс. 1 крб. 50 к.
Ціна окр. числа — 50 к.

На 1 рік 5 крб.
На півроку 2 крб.
На 3 міс. 1 крб.
Ціна окр. числа — 50 к.

ВИМАГАЙТЕ У ВСІХ КНИГАР
КІОСКАХ ТА ГАЗЕТНИХ ЕКСПЕДИ

НОВА КНИГА

ЦІНА 1 КРБ.

— ЄДИНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЖУРНАЛ, ПРИСВЯЧЕНИЙ ПИТАННЯМ КНИЖКОВОЇ ПОЛІТИКИ Й КНИЖКОВОЇ КУЛЬТУРИ. ЗАВДАННЯ «НОВОЇ КНИГИ» — НАБЛИЗИТИ КНИЖКУ ДО ЧИТАЧА І ЧИТАЧА ДО КНИГИ. ВОНА

ПОТРІБНА

ДЛЯ КОЖНОЇ НАУКОВОЇ, ЛІТЕРАТУРНОЇ, ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ, БО ВОНА ДАЄ НИЗКУ ОГЛЯДІВ З РІЗНИХ ПИТАНЬ ЗНАННІВ ТА ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ ТА РЕЦЕНЗІЙ НА НАЙВИДАТНІШІ КНИЖКОВІ НОВИНИ.

КОЖНОМУ

РОБІТНИКОВІ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ, КНИГАРЕВИ, БІБЛІОТЕКАРЮ, ЛІТЕРАТОРУ Й ПЕДАГОГОВІ ЦЕЙ ЖУРНАЛ ПРИСЛУЖИТЬСЯ ЯКО НЕЗАМІННИЙ ПІДРУЧНИК В ІХ ПОТОЧНИЙ ПРАКТИЧНИЙ РОБОТІ. ТОЙ,

ХТО ЦІКАВИТЬСЯ

СТАНОМ КНИЖКОВОЇ СПРАВИ І ВЗАГАЛІ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ НА УКРАЇНІ, В РАД. РЕСПУБЛІКАХ ТА ЗА КОРДОНОМ, НЕ МОЖЕ НЕ БУТИ ЧИТАЧЕМ «НОВОЇ КНИГИ». ТІЛЬКИ ЇЇ СТОРІНКАМИ МОЖНА СТЕЖИТИ ЗА

НОВОЮ КНИГОЮ

Державне Видав.
України

